

POLGÁRŐR ALAPISMERETEK

**Segédlet
a polgárőr egyesületek tagjai
bűnmegelőzési alapismereti képzéséhez**

Készítette:

Bernáth Mihály

Az Országos Polgárőr Szövetség kiadványa
2005.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
A BŰNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI	7
A BŰNMEGELŐZÉS NEMZETKÖZILEG ELFOGADOTT FOGALMA.....	7
A BŰNMEGELŐZÉS ALKOTMÁNYOS KÖVETELMÉNYEI	8
<i>A megbélyegzés elkerülése</i>	8
<i>Az arányosság elvének érvényesítése</i>	8
<i>A kirekesztés elkerülése</i>	8
PRIORITÁSOK ÉS A CÉLRENDSZER	8
A KÖZÖSSÉGI BŰNMEGELŐZÉS SZÍNTEREINEK FELADATAI.....	9
<i>A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése</i>	9
<i>A városok biztonságának fokozása</i>	10
<i>Családon belüli erőszak megelőzése</i>	10
<i>Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja</i>	10
<i>A bűnismétlés megelőzése</i>	10
A POLGÁRŐR MOZGALOM	12
A POLGÁRŐR MOZGALOM FOGALMA	12
A POLGÁRŐR SZERVEZET	12
<i>Az egyesülési jog és a társadalmi szervezetek</i>	12
<i>A polgárőrség szervezetei</i>	13
A POLGÁRŐR TEVÉKENYSÉG TERÜLETEI	14
AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS.....	15
A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL NAPJAINKIG	18
A POLGÁRŐRSÉG FEJLŐDÉSE	18
A POLGÁRŐRSÉG MŰKÖDÉSE	20
POLGÁRŐR BŰNMEGELŐZÉSI PROGRAMOK ÉS ANNAK EREDMÉNYEI	22
<i>A nagyvárosok biztonságának növelése</i>	22
<i>A polgárőrség drogmegelőzési programja</i>	23
<i>Az idegenforgalmi körzetek biztonsága</i>	23
<i>A bűnmegelőzési táborok</i>	23
<i>Polgárőr Bűnmegelőzési Hónap</i>	24
<i>A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”</i>	25
<i>A környezetbiztonsági program</i>	26
A POLGÁRŐR	27
A POLGÁRŐRREL SZEMBEN TÁMASZTOTT ELVÁRÁSOK	27
A POLGÁRŐR JOGAI ÉS KÖTELEZETTSÉGEI	27
A POLGÁRŐR JOGI VÉDELME	28
ISMERETEK A BŰNTETŐJOG KÖRÉBŐL	31
BŰNCSELEKMÉNYEK, ELKÖVETŐK.....	31
A BŰNCSELEKMÉNYEK FELISMERÉSE.....	32
A TÖRVÉNYESSÉG BETARTÁSA POLGÁRŐR SZOLGÁLATBAN.....	33
A BŰNTETŐJOGI FELELŐSSÉGRE VONÁS AKADÁLYAI	35
<i>A büntethetőséget kizáró okok</i>	35
<i>A büntethetőséget megszüntető okok</i>	36
A SZABÁLYSÉRTÉSI JOGRÓL	38
SZABÁLYSÉRTÉSEK MEGHATÁROZÁSA	38
NÉHÁNY FONTOSABB, SZABÁLYSÉRTÉSNEK MINŐSÜLŐ MAGATARTÁS	38
POLGÁRI JOGI ALAPKÉRDÉSEK	42
A VAGYON JOGI VÉDELME.....	42

VAGYONVÉDELEM A MUNKAHELYEN.....	43
A FELELŐS ŐRZÉS.....	44
A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK	47
AZ INTÉZKEDÉS FOGALMA	47
AZ INTÉZKEDÉSI JOGOK	47
<i>A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogása .....</i>	<i>47</i>
<i>Saját illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása .....</i>	<i>48</i>
<i>Beavatkozás végszükség helyzetben.....</i>	<i>49</i>
<i>Birtokvédelem jogos önhatalommal .....</i>	<i>50</i>
<i>Igazoltatás kezdeményezése.....</i>	<i>51</i>
<i>Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt.....</i>	<i>52</i>
INTÉZKEDÉSI KÖTELEZETTSÉGEK.....	52
<i>Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek .....</i>	<i>52</i>
<i>Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése.....</i>	<i>52</i>
EGYES ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK KÜLÖN SZABÁLYAI.....	55
A KÖZBIZTONSÁGRA KÜLÖNÖSEN VESZÉLYES ESZKÖZÖK.....	55
A MEGKÜLÖNBÖZTETŐ ÉS FIGYELMEZTETŐ JELZÉST ADÓ KÉSZÜLÉKEK FELSZERELÉSE ÉS HASZNÁLATA	56
A KUTYA ALKALMAZÁSA POLGÁRŐR SZOLGÁLATBAN.....	58
KÉPRÖGZÍTÉS KÖZTERÜLETEN, NYILVÁNOS HELYEN	59
A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BŰNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA	63
A POLGÁRŐR SZOLGÁLAT	63
FELKÉSZÜLÉS AZ ÁLLÓ, VAGY MOZGÓ FIGYELŐSZOLGÁLATRA.....	64
<i>Feladatok a szolgálat megkezdése előtt.....</i>	<i>64</i>
<i>A polgárőr felszerelése .....</i>	<i>65</i>
A POLGÁRŐR SZOLGÁLAT ELLÁTÁSA	66
<i>Jelenlét a közterületeken.....</i>	<i>66</i>
<i>Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen .....</i>	<i>67</i>
<i>Kapcsolattartás a polgárokkal .....</i>	<i>68</i>
<i>Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése .....</i>	<i>68</i>
<i>Parkoló gépjárművek ellenőrzése.....</i>	<i>69</i>
<i>A helyszínbiztosítás.....</i>	<i>69</i>
<i>Személy- és tárgyleírás készítése .....</i>	<i>71</i>
<i>Eljárás lopás, betöréses lopás észlelésekor.....</i>	<i>73</i>
<i>Eljárás közveszéllyel (pl. robbantással, gyújtogatással) fenyegető bejelentés esetén .....</i>	<i>73</i>
<i>Eljárás rongálás észlelésekor.....</i>	<i>74</i>
<i>Tűz észlelése .....</i>	<i>74</i>
<i>Közüzemek meghibásodása .....</i>	<i>75</i>
<i>Eljárás közlekedési baleset esetén .....</i>	<i>76</i>
<i>Közreműködés eltűnt gyermek vagy időskorú felkutatásában .....</i>	<i>77</i>
<i>Segítségnyújtás kábítószer hatása alatt álló személynek .....</i>	<i>78</i>
BIZTONSÁGOS ÉLETTÉR – A MINDENNAPOK BIZTONSÁGA.....	80
A DEFENZÍV MAGATARTÁS.....	80
A LAKÁSOK, GAZDASÁGI ÉPÜLETEK BIZTONSÁGA.....	80
<i>Védekezés a betöréses lopással szemben.....</i>	<i>80</i>
A nyílászárók védelme	80
Zárak, zárszerkezetek	82
A biztonsági rácsok	83
A kerítések, kertkapuk.....	83
<i>A lakás, lakóház védelme riasztó berendezésekkel .....</i>	<i>84</i>
<i>Biztonság a házban, a lakásban .....</i>	<i>85</i>
A GYERMEKEK MEGÓVÁSA	86
<i>A gyermekkel szembeni szexuális erőszak megakadályozása .....</i>	<i>86</i>
<i>A gyermek kábítószer fogyasztásának elkerülése .....</i>	<i>87</i>
<i>Néhány szó a dohányzásról .....</i>	<i>88</i>
A NŐK VÉDELME	89
AZ IDŐSEK VÉDELME	90

VÉDELEM A ZSEBTOLVAJOKKAL SZEMBEN.....	91
SZABADIDŐ – ELŐVIGYÁZATOSSÁG – NYUGODT SZÓRAKOZÁS	92
AZ ÉRTÉKEK NYILVÁNTARTÁSA.....	92
BŰNMEGELŐZÉSI FOGALMAK	95

BEVEZETÉS

Az Országos Polgárőr Szövetség fennállása óta kiemelt figyelmet fordít arra, hogy segítséget nyújtson a polgárőr egyesületek tagjai számára a legfontosabb bűnmegelőzési ismeretek elsajátításához. Különösen a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának megjelenését követően értékelődött fel a bűnmegelőzés szereplőinek szakmai tudása és az ehhez szükséges képzés szerepe. A stratégia ugyanis a bűnmegelőzésben részt vevő civil szervezetek és együttműködő személyek – így a polgárórság és a polgárőrök - tevékenységével, programjaival szemben magas szakmai követelményeket kíván támasztani, s ennek egyik biztosítékeként a képzést és a továbbképzést jelöli meg. A bűnmegelőzésben való részvétel egyik fontos garanciális követelményének – a szakszerűségnek – tehát csak az a társadalmi önvédelmi szervezet tud megfelelni, amely képes biztosítani tagjai megfelelő szakmai képzését, az alapvető bűnmegelőzési szakismeretek elsajátítását.

A polgárórság képzési rendszerében meghatározó helyet foglal el az alapismereti képzés, amely – a polgárőr mozgalom jellegéből kiindulva – a szakmaiság követelménye mellett elsősorban az ismeretterjesztést, az állampolgári ismeretek szakirányú bővítését, illetve a polgárórságon keresztül a lakosság szélesebb rétegei számára is hasznosítható önvédelmi képességek fejlesztését tűzte ki célul.

Alapismereti képzésben minden polgárőr egyesületi tagnak részesülni kell. A képzés célja, hogy a polgárőrök a bűnmegelőzés érdekében végzett társadalmi munkájuk során

- a) ismerjék fel lakóköznyezetükben, településükön a különböző bűnalkalmak kialakulását elősegítő veszélyforrásokat,
- b) legyenek képesek a lakosság körében a bűncselekmények elkövetésének, az áldozattá válás lehetőségének kockázatát csökkentő, önvédelmi jellegű magatartásformák alkalmazásának kezdeményezésére, népszerűsítésére,
- c) készség szinten sajátítsák el a biztonság fenntartása, a veszélyhelyzetek elhárítása érdekében az állampolgárt megillető jogokat és kötelelességeket.

A most kézbe vett jegyzet azokat a legfontosabb ismereteket foglalja össze, amelyeket elgondolásunk szerint a polgárőröknek az alapismereti képzés keretében el kell sajátítaniuk. Elkészítése során arra törekedtünk, hogy a bonyolultabb szakmai kérdéseket is viszonylag egyszerűen, könnyen értelmezhetően és olvasmányosan próbáljuk megfogalmazni. Szándékunk ezzel az volt, hogy egyrészt a bűnmegelőzést a szakmai elméleti oldalról is népszerűsítsük a polgárőrök körében, másrészt olyan érveket is a kezükbe adjunk, amelyet a közösségi kapcsolatok során is jól tudnak hasznosítani.

Az általános ismeretek előtérbe helyezése miatt ebben a kiadványban nem tárgyalunk részletesen olyan speciális felkészülést igénylő kérdéseket, mint a közlekedésbiztonság, a baleset-megelőzés, a környezetvédelem, a kábítószer-fogyasztás elleni fellépés, vagy az áldozatvédelem társadalmi feladatai. Úgy gondoljuk, ez már a polgárőrök, polgárőr szervezetek szakosodása érdekében szükséges más képzési forma (a szakmai továbbképzés, vagy szakosító képzés) témaköre lehet.

Valamennyi fejezet végén ismétlődő kérdéseket valamint egy gyakorlati feladatot is megfogalmaztunk, amelyek nemcsak az egyesületekben szervezett csoportos felkészülések, hanem az egyéni tanulás, az önképzés során is jó szolgálatot tehetnek az ismeretek elsajátításának ellenőrzésében. Nem titkolt szándékunk ezzel az sem, hogy elősegítsük a

leírtak továbbgondolását, a helyi sajátosságokhoz és lehetőségekhez igazodó bővítését, új szituációs bűnmegelőzési módszerek kialakítását.

A jegyzet használatához sok sikert kívánunk, s bízunk abban, hogy azt nemcsak a tanulás, hanem a gyakorlati munka során is haszonnal tudják forgatni a polgárőr egyesületek tagjai.

Budapest, 2005. április

Bernáth Mihály

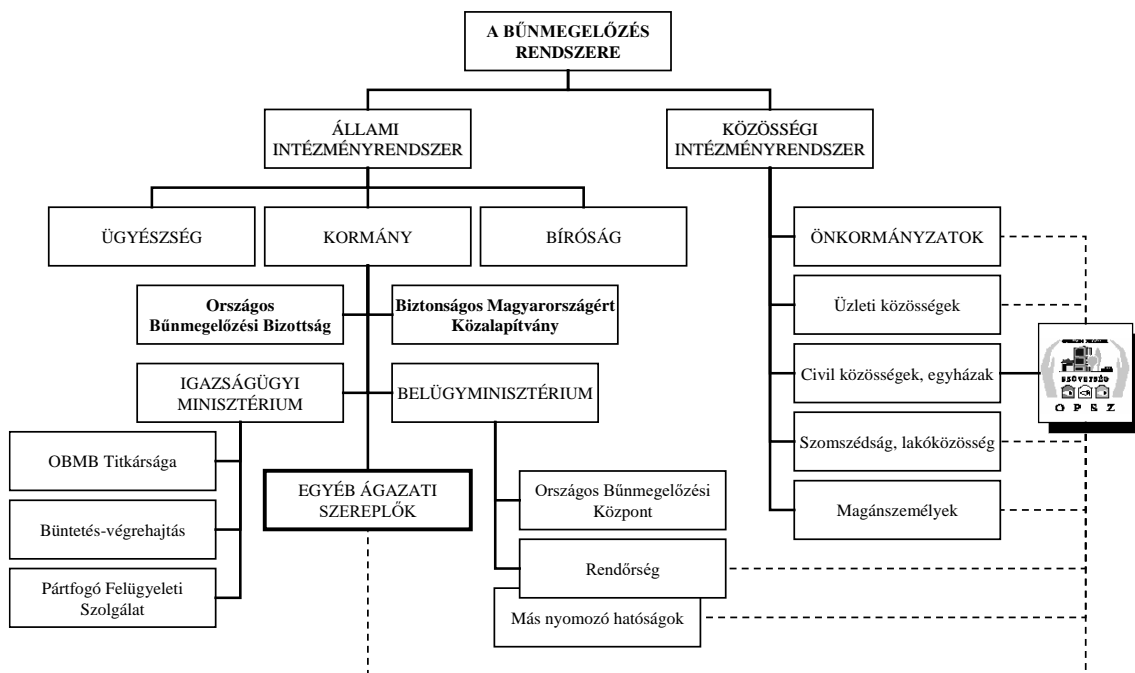
A BŰNMEGELŐZÉS ALAPFOGALMAI

A bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalma

Az Európai Unió Tanácsa 2001. május 28-án hozott döntése értelmében a bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásának mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.

A társadalmi bűnmegelőzés mindenekelőtt az állampolgárokat és közösségeiket közvetlenül sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények csökkentésére irányul. Emellett magában foglalja a bűnözés egyes megjelenési formáival (szervezett bűnözés, nemzetközi migrációval összefüggő bűncselekmények egyes típusai) szemben minden olyan összehangolt vagy célzott tevékenységet, amelyekbe az állampolgárok, azok természetes közösségei, a civil szervezetek, az egyházak bevonhatóak és aktivitásukkal a közbiztonság javítható, ennek érdekében a közösségi összetartozás érzése és cselekvőképessége erősíthető.

A társadalmi, a közösségi jellegű bűnmegelőzési reakciók a „hagyományos”, a lakosság közbiztonsági közérzetét közvetlenül befolyásoló jelenségekkel kapcsolatban bizonyultak hatékonyak. A szervezett bűnözés, a nemzetközi szervezett bűnözés, a terrorizmus új kihívásaival szemben ugyanakkor elsősorban a bűnüldöző szervek szakmai fejlesztése, hazai és nemzetközi kooperációja biztosíthat hatékonyabb védelmet.

1. ábra: A polgárőrség helye a bűnmegelőzés rendszerében

A korszerű társadalmi bűnmegelőzési stratégia a társadalom önvédelmi képességeit fokozó, államilag vezérelt, illetve támogatott szakmai és civil mozgalom. Olyan célkitűzések összessége, amelyek biztosítják:

- a bűncselekményeket előidéző okok hatásának mérséklését,
- a sértetté válás veszélyének csökkentését,

- c) az egész közösség biztonságának növelését, ezáltal
- d) az élet minőségének és egyben az emberi jogok érvényesülésének javítását.

A társadalmi bűnmegelőzési stratégia komplex, össztársadalmi feladat, amely a teljes lakónépesség biztonságának megteremtésével, a bűnözés csökkentésével az életminőség javítását célozza. Hozzájárul a gazdaság fejlődéséhez, a piac biztonságos működéséhez, a bűnözés okozta erkölcsi és anyagi károk csökkentéséhez. A bűnmegelőzési intézkedések költségeit olyan befektetésnek kell tekinteni, amelynek hozama a közbiztonság érzékelhető javulása.

A bűnmegelőzés alkotmányos követelményei

A megbélyegzés elkerülése

A bűnmegelőzés szabályozott keretek között zajló, felelősséggel járó tevékenység, amelynek érvényesítése során *tiszteletben kell tartani az emberi jogokat*, követni kell az alkotmányos jogállam elveit. Bűnmegelőzés címén kényszerítő vagy megbélyegzést eredményező módon nem szabad beavatkozni a lakókörnyezet, az ott élő emberek életébe. A bűnmegelőzési programok meghatározásánál tekintettel kell lenni arra, hogy a bűnözéssel kapcsolatos problémák eltérően érintik a nőket, a férfiakat, a fiatalokat és az időseket. Figyelembe kell venni a kulturális különbségeket és a kisebbségek eltérő kultúráját, szokásait is.

Az arányosság elvének érvényesítése

A bűnmegelőzést szolgáló beavatkozások módjának megválasztásakor figyelemmel kell lenni az egyéni autonómia és a közösségi kontroll egyensúlyára. Az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottságának a bűnmegelőzéssel kapcsolatos ajánlása az élet- és vagyonbiztonságot az egyik alapvető emberi jogként fogja fel. Ugyanakkor azt is megállapítja, hogy a bűnmegelőzési intézkedéseket az emberi jogok, a potenciális áldozatok, az elkövetők és a harmadik személyek szabadságjogainak tiszteletben tartásával, *az arányosság elvére* figyelemmel kell végrehajtani. A közösség biztonságának megteremtésére irányuló törekvés érvényesítésében gyakran egymásnak feszülő – közösségi és egyéni - érdekek között kell az egyensúlyt megteremtteni.

A kirekesztés elkerülése

A bűnözés megfékezése társadalmilag elfogadott cél. Az ennek érdekében foganatosított intézkedések, valamint a bűnözéstől való félelem bizonyos csoportok kirekesztésének erősödésével járhat. Növelheti a bűnelkövető fiatalokkal, a börtönviseltekkel, a drogfüggőkkel, a hajléktalanokkal, a szegényekkel, a kisebbséghez tartozókkal szembeni előítéleteket. A társadalmi bűnmegelőzés rendszere *a társadalmi igazságosság elvén* alapul. Ennek érdekében egyaránt törekedni kell a társadalmi kirekesztés, az előítéletesség elkerülésére és a biztonsághoz fűződő érdekek érvényesítésére.

Prioritások és a célrendszer

Közismert, hogy a bűnözés és annak erkölcsi, anyagi következményei a társadalom különböző rétegeit, régióit eltérő módon érintik. Ezért a társadalmi bűnmegelőzési stratégiában a közbiztonságot, a közbiztonsági közérzetet veszélyeztető minden jelenségre országosan és helyi szinten ki kell alakítani a hatékony és intézményesíthető reakciókat. Ezen belül a

bűnözés sajátosságaira, a lakosság aggodalmaira figyelemmel, a nemzetközi követelményeknek megfelelően prioritásokat kell megjelölni. A prioritások a társadalmi bűnmegelőzési stratégia nem kizárólagos, de kétségtelenül a leghangsúlyosabb pontjai, a leghatékonyabbnak ígérkező komplex beavatkozási célcsoportok és területek megjelölése.

Az Országgyűlés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában ezeket a prioritásokat a következőkben határozza meg:

- A gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentése.
- A városok biztonságának fokozása.
- A családon belüli erőszak megelőzése.
- Az áldozattá válás megelőzése, az áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja.
- A bűnismétlés megelőzése.

A bűnmegelőzés szereplői Prioritások	A bűnüldöző és büntető igazságszolgálati rendszer szereplői					Ágazati együttműködésben megvalósítandó feladatok							A közösségi bűnmegelőzés színtereinek szereplői					
	Rendőrség és más nvomozó hatóságok	Ügyészség	Bíróság	Büntetés-végrehajtás szervei	Pártfogó felügyeleti szolgálat	Egészségpolitika	Szociális és családpolitika	Ifjúság- és sportpolitika	Oktatáspolitikai	Gyermekvédelem	Foglalkoztatáspolitikai	Területpolitika	Kisebbségi politika	Önkormányzatok	Gazdasági élet szereplői	Civil szféra, evházak	Szomszédság, lakóközösségek	Magánszemélyek
Gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentése																		
A városok biztonságának fokozása																		
A családi erőszak megelőzése																		
A sértetté válás megelőzése																		
A bűnismétlés megelőzése																		

2. ábra: A bűnmegelőzés szereplőinek feladatai a prioritások tükrében

A közösségi bűnmegelőzés színtereinek feladatai

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája tételesen meghatározza a bűnmegelőzés szereplőinek feladatait a legfontosabb célkitűzések megvalósításában. Az állami intézményrendszer tagjainak és az ágazatoknak a feladatköre rendkívül fontos, hiszen e nélkül maga a bűnmegelőzési rendszer működtetése sem képzelhető el. A polgárőrség számára – a rendszerben elfoglalt helyéből fakadóan – a „másik oldal”, a közösségi intézményrendszer számára ajánlott feladatok azok, amelyeket elsősorban számításba kell vennie saját tevékenységének kialakítása, programjai kidolgozása során. Tekintsük át röviden, címszavakban ezeket a lehetséges polgárőr feladatokat.

A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése

Közreműködés a bűnmegelőzési, alkohol és drog-prevenációs programokban.

A gyermek- és fiatalkori devianciák megelőzését szolgáló programok létesítése, működtetése.

Részvétel a társadalmi pártfogói és utógondozói hálózat munkájában.

A városok biztonságának fokozása

A városi biztonsággal kapcsolatos problémák feltárása, a részvétel a problémák megoldására alkalmazható eszközök és módszerek kialakításában.

A helyi biztonsággal kapcsolatos közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása.

Részvétel a közterületek biztonságának fokozásában.

A szomszédsági környezet ellenőrzése, a környezet védelme (SZEM).

Közösségi problémamegoldások, konfliktuskezelés erősítése és támogatása.

A bűnmegelőzési kommunikáció segítése.

Különböző kisközösségi mozgalmak szervezése, támogatása (SZEM, polgárőrség, szülők egymásért mozgalom, környezetvédelmi akciók).

A városi/kerületi őrség munkájában részvétel vagy annak támogatása.

Együttműködés fenntartása a bűnmegelőzés más szereplőivel.

Családon belüli erőszak megelőzése

Közreműködés a települési jelzőrendszer működtetésében.

Közreműködés a problémamegoldó non-profit vállalkozások, civil szervezetek munkájában.

Alternatív szabadidős tevékenység szervezése a konfliktusveszélyes környezetben nevelkedők és a támaszt jelentő szülők számára.

Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés, az áldozat kompenzációja

Egyes áldozati csoportok segítése.

SZEM mozgalom szervezése, működtetése.

A „Szülők a gyermekekért”, a „Szülők egymásért” mozgalmak támogatása.

A polgárőr szolgálatok folyamatos és biztonságos fenntartása.

Közreműködés a vagyontárgyak tulajdonosi jelölésének népszerűsítésében.

A bűnismétlés megelőzése

„Fogadd vissza őt!” kampány keretében a bűnelkövetők reintegrációs közösségi feltételeinek erősítése.

Tolerancia növelése.

Bekapcsolódás a szociális és mentális problémák orvoslásába.

Az utógondozás alatt állók bevonása a közösségi programokba.

Önsegítő intézmények és csoportok támogatása.

*

Ismétlő kérdések:

- 1. Ismertesse a bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalmát!*
- 2. Mit nevezünk társadalmi bűnmegelőzésnek?*
- 3. Mi a társadalmi bűnmegelőzés elsődleges célja?*
- 4. Sorolja fel a bűnmegelőzés alkotmányos követelményeit!*
- 5. Mit jelent a bűnmegelőzésben az arányosság?*
- 6. Mit ért a bűnmegelőzés alkotmányos követelményei közül a kirekesztés elkerülése alatt?*

7. *Sorolja fel a társadalmi bűnmegelőzési stratégia prioritásait!*
8. *Sorolja fel a közösségi bűnmegelőzés legfontosabb szereplőit!*
9. *Határozza meg a polgárőrség helyét a közösségi bűnmegelőzés rendszerében!*

Gyakorlati feladat:

A bűnmegelőzés prioritásai szerint készítsen egy táblázatot, melyek lakóhelyén a közösség biztonságát, biztonságérzetét leginkább érintő problémák. Megállapításait példákkal indokolja!

Állítson össze egy listát arról, hogy a bűnmegelőzés prioritásain belül, a civil szféra számára ajánlott feladatok közül lakóhelyén hol, milyen feladatok megvalósítására volna elsődlegesen szükség?

A POLGÁRŐR MOZGALOM

A polgárőr mozgalom fogalma

A polgárőr mozgalom alapvető célja a közösségi bűnmegelőzésen belül a civil, lakossági közreműködés biztosítása a bűncselekmények megelőzése érdekében. Széleskörű társadalmi összefogásra épül, alapja az állampolgárok pozitív érzelmi kötődése szűkebb környezetükhöz, tenni akarása a lokális környezet életfeltételeire kedvezőtlenül ható jelenségek távoltartása, megszüntetése vagy visszaszorítása érdekében. A polgárőr mozgalmat az önkéntesség, a törvényesség, az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása, az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység, a bizalomra épülő felelősségvállalás és a politikasemlegesség jellemzi.

A polgárőr mozgalom fő tevékenységi területei a bűnözés elleni fellépés, a bűnmegelőzés, ezen belül különösen a vagyonvédelem, a gyermek- és ifjúságvédelem, a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása, a közlekedés biztonsága, a katasztrófavédelem valamint a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában való közreműködés.

A polgárőr szervezet

A polgárőrség a polgárőr mozgalom célkitűzései megvalósítása érdekében az egyesülési jog alapján működő társadalmi szervezetek összefoglaló megnevezése.

Az egyesülési jog és a társadalmi szervezetek

Az egyesülési jog mindenkit megillető szabadságjog, a melyet a Magyar Köztársaság elismer és biztosítja annak zavartalan gyakorlását. Az egyesülési jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt és bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével. Egyesülési jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre.

Társadalmi szervezet minden olyan tevékenység céljából alapítható, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. A társadalmi szervezet céljai megvalósítása gazdasági feltételeinek megvalósítása érdekében gazdasági-vállalkozási tevékenységet is folytathat – az adott tevékenységre vonatkozó külön szabályok szerint –, de elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható.

A társadalmi szervezet legfontosabb jellemzői:

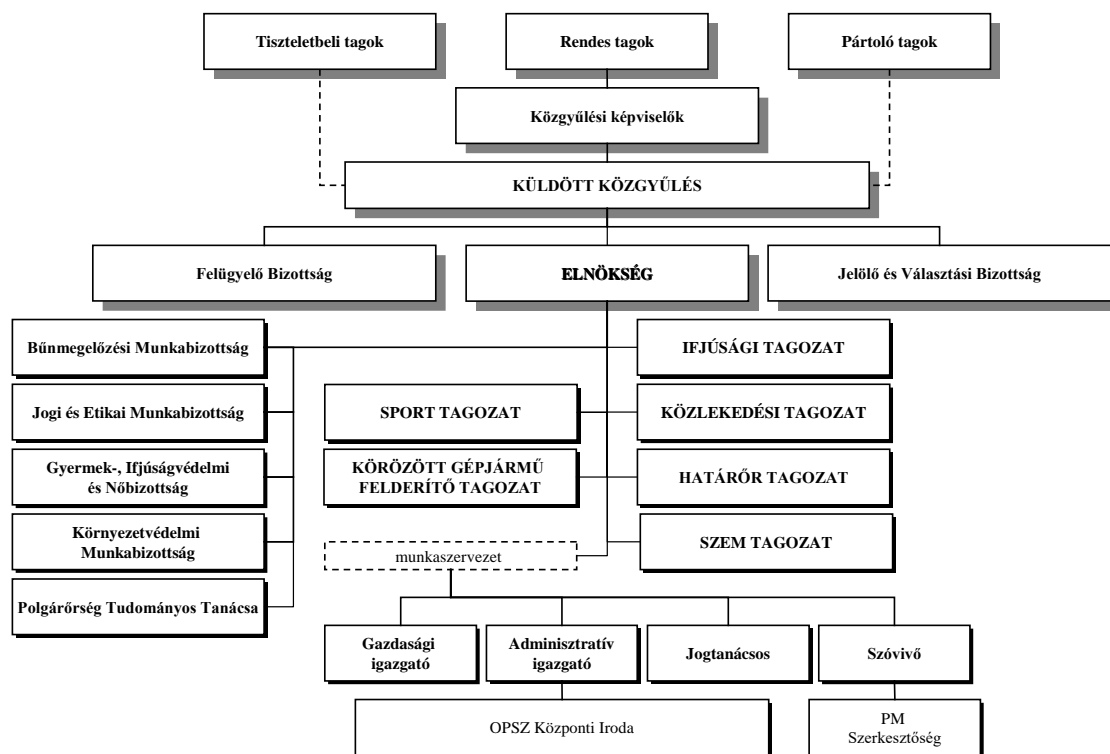
- a) önkéntesen, bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre,
- b) önkormányzattal rendelkezik,
- c) alapszabályában meghatározott célra alakul,
- d) nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljai elérésére szervezi tagjai tevékenységét.

Nem minősül társadalmi szervezetnek a magánszemélyeknek az egyesülési jog alapján létrehozott olyan közössége, amelynek működése nem rendszeres, vagy nincs nyilvántartott tagsága, vagy az egyesülési jogról szóló törvényben meghatározott szervezete.

A polgárórség szervezetei

Polgárőr szervezetnek minősül:

- a polgárőr mozgalomban részt venni kívánó polgárok vagy a települési önkormányzat kezdeményezésére, településenként, település-részenként vagy több település összefogásával létrehozott önálló **polgárőr egyesület**;
- feladataik összehangolása, tagjaik képzése, érdekeik képviselete, védelme érdekében az egyesületek által a megyében (fővárosban) megalakított **területi szövetség**;
- az egyesületi, tagszövetségi érdekvédelem, a polgárőr mozgalom célkitűzéseinek társadalmi képviselete, az egyesületek, tagszövetségek működését elősegítő információk közvetítése, a hazai és külföldi tapasztalatok hasznosítása, népszerűsítése, más hazai vagy külföldi társadalmi szervezettel, állami vagy gazdasági szervvel történő, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés kialakítása, a polgárőr mozgalomban résztvevők képzése, az egyesületek, tagszövetségek anyagi támogatása érdekében a területi szövetségek által létrehozott **országos szövetség (OPSZ)**.

3. ábra: Az Országos Polgárőr Szövetség szervezeti felépítése

Polgárőr egyesületek céljaik elérése, érdekeik hatékonyabb érvényesítése érdekében a nagyvárosokban, valamint az idegenforgalom, vagy a kiemelt céltámogatások által érintett kistérségekben regionális szövetséget hozhatnak létre. A regionális szövetség nem minősül területi szövetségnek, a működés, az OPSZ tagság kérdésében más polgárőr egyesületet nem befolyásolhat.

A polgárőr egyesület (regionális szövetség) és a területi szövetség az OPSZ tagságát az országos szövetség által kiadott tanúsítvánnyal igazolja.

Polgárőr szervezettel szemben alapvető követelmény, hogy:

- a) tegye lehetővé a közbiztonság javításáért és megszilárdításáért önként tenni akaró állampolgárok szervezett és célirányos részvételét a bűnözés elleni fellépés, a bűnmegelőzés, a közlekedés biztonsága, a gyermek- és ifjúságvédelem, a kábítószer-fogyasztás visszaszorítása, a katasztrófavédelem és a környezetvédelem társadalmi feladatainak megvalósításában,
- b) kapcsolódjon be a célkitűzéseivel azonos tevékenységet végző állami, önkormányzati, más társadalmi szervek, szervezetek munkájának népszerűsítésébe,
- c) biztosítson teret és lehetőséget az állampolgárok közbiztonsági ismereteinek bővítéséhez,
- d) járuljon hozzá a települések (lakókörnyezet) közbiztonságának fenntartásához, a polgárok személy- és vagyonbiztonságát veszélyeztető cselekmények, események megelőzéséhez, ezen keresztül szubjektív biztonságérzetük javításához,
- e) képviselje az állampolgárok legszélesebb rétegeit a helyi, területi önkormányzati-rendőrségi bűnmegelőzési és társadalmi bizottságokban,
- f) érdekképviselési tevékenységével, tagjai és a lakosság mozgósításával segítse elő a helyi önkormányzat feladatkörébe tartozó, a közbiztonság javítására irányuló törekvéseket,
- g) az állampolgárokat megillető jogi lehetőségek legszélesebb kihasználásával nyújtson segítséget a közbiztonság fenntartásával, javításával hivatásszerűen foglalkozó szervek munkájához.

A polgárőr szervezet határolódjon el az erőszak, az önbíráskodás, másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés, a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától.

A polgárőr szervezet a helyileg illetékes önkormányzat hozzájárulásával a település, városrész nevére utalással a „POLGÁRŐRSÉG” (például Kecskeméti Polgárőrség, Békásmegyeri Polgárőrség, Nagyegyháza Polgárőrsége) megnevezést is használhatja.

A polgárőr tevékenység területei

A polgárőr mozgalom célkitűzéseinek megvalósítása érdekében **a polgárőr szervezet tevékenysége** kiterjedhet:

- a) a polgárőrök bűnmegelőzési alapképzésére, folyamatos továbbképzésére,
- b) rendszeres egyesületi foglalkozások keretében az egyesületi tagok és a lakosság részére közbiztonsági vonatkozású tájékoztató előadások, bemutatók, kiállítások, tanácsadások szervezésére,
- c) a közösségi biztonsághoz szükséges állampolgári jogok és köteleességek megismertetésére,
- d) bűnmegelőzési, közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, katasztrófavédelmi kiadványok terjesztésére,
- e) a közbiztonság megítéléséről, az önkormányzat, a rendőrség, más rendvédelmi szervek működéséről a lakossági vélemények közvetítésére a helyi önkormányzati és állami szervek fórumain,
- f) az iskolai bűnmegelőzési nevelőmunkában történő részvételre,
- g) a polgárőrök testedzésének támogatására, a tömegsport népszerűsítésére,
- h) az egyesület működési körzetében közbiztonsági célú közterületi álló és mozgó figyelfő-jelző szolgálat működtetésére,

- i) lakókörnyezeti közösségek biztonságát, önvédelmi jellegű együttműködését biztosító mozgalmak (például Szomszédok Egymásért - SZEM) támogatására,
- j) a polgári védelmi tevékenységgel összefüggő biztonsági feladatok ellátásában való közreműködésre,
- k) a köztisztaságra, a közegészségügyre, a közterületek igénybevételeire, a természet- és környezetvédelemre, a katasztrófa-elhárításra vonatkozó kedvezőtlen jelenségek feltárására, folyamatos figyelemmel kísérésére,
- l) lakóközösségek által magánerejűvel létesített vagy más jellegű vagyonvédelmi biztonsági jelzőberendezések diszpécserközpontjainak felügyeletére, szükség esetén az eljárásra jogosult hatóságoknál intézkedések kezdeményezésére,
- m) intézkedő rendőr, más rendvédelmi szerv tagja vagy közfeladatot ellátó személy részére közvetlen segítség nyújtására,
- n) lakossági, önkormányzati vagy más rendezvényeken rendezői feladatok ellátására.

A felsorolt tevékenységek közül egy polgárőr szervezet a helyi lakossági, önkormányzati, közbiztonsági igények figyelembe vételével önállóan választhatja ki azokat, amelyek célkitűzéseinek, lehetőségeinek leginkább megfelelnek.

A kiválasztott tevékenységi területek feladatainak ellátása érdekében a polgárőr szervezet az alapszabályában rögzítetteknek megfelelően szakcsoportokat, munkabizottságokat, szekciókat, tagozatokat, stb. (pl.: oktatási, propaganda, médiafelelősi; bűnmegelőzési; ifjúsági-nevelési; közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési; környezetvédelmi, katasztrófavédelmi, ügyeleti-felügyeleti; közterületi figyelő-jelző; vagyonvédelmi, SZEM, stb.) hozhat létre. E szervezeti elemek alapvető rendeltetése, hogy a szervezeten belül lehetőséget biztosítson a szakosodásra, összehozza az egyes bűnmegelőzési szakterületek iránt érdeklődőket, és teret adjon számukra a közös cselekvésre.

Az együttműködés

A polgárőr szervezet széleskörű együttműködést alakít ki a települések biztonságában, a közbiztonság fenntartásában érdekelt állami, önkormányzati szervekkel és társadalmi szervezetekkel. A stratégiai együttműködő partnerekkel kialakított partneri kapcsolat a polgárőrség működésének meghatározó tényezője.

A polgárőrség kiemelt stratégiai együttműködő partnerei:

- a) a Belügyminisztérium,
- b) a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium,
- c) az Országos Rendőr-főkapitányság,
- d) a Határőrség Országos Parancsnoksága,
- e) az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság,
- f) az Országos Bűnmegelőzési Bizottság,
- g) a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány, valamint
- h) a helyi és a megyei (megyei jogú városi, fővárosi) önkormányzatok.

A rendvédelmi szervek segítséget nyújtanak a polgárőr egyesületek tagfelvételi munkájához; rendszeresen igénylik a közterületek és nyilvános helyek rendjének, létesítmények vagyonbiztonsági helyzetének folyamatos figyelemmel kísérését, a veszélyt jelentő eseményekről a jelzésadást, a polgárőr egyesületek eszközeinek eseti igénybevételeit, a polgárőrök közreműködését a hivatalos eljárások lebonyolításában. Kezdeményezik, szervezik és irányítják a közös bűnmegelőzési szolgálat ellátását, kérik tevékenységük népszerűsítését, kiadványaik terjesztését a lakosság körében.

Az önkormányzatoknak a közbiztonság terén vállalt nagyobb felelőssége, intenzívebb bűnmegelőzési tevékenysége indokolja, hogy a polgárőrségek minél nagyobb arányban és erővel járuljanak hozzá az önkormányzati feladatok megvalósításához. Ezen feladatok közül kiemelkedik:

- a) az aktív részvétel a település közbiztonsági, bűnmegelőzési stratégiájának kidolgozásában, az abban foglalt programok megvalósításában,
- b) a közreműködés az önkormányzatot terhelő, a település és a régió biztonságát érintő közfeladatok ellátásában,
- c) a rendszeres tájékoztatás a lakosságot érintő, az önkormányzat intézkedési körébe tartozó közlekedésbiztonsági, természet- és környezetvédelmi, gyermek- és ifjúságvédelmi, szociális, stb. problémákról, javaslattétel és részvétel azok megoldásában.

A társadalmi szervezetek közül a polgárőrség elsősorban azokkal törekszik kölcsönös kapcsolatok kialakítására, tevékenységének összehangolására, amelyek működése a településfejlesztés, közlekedésbiztonság növelése, a lakosság egészségügyi helyzete, a természet- és a környezetvédelem, a vagyonbiztonság, az állampolgárok érdekeinek érvényesítése, a nevelésügy területére irányul.

A gazdasági élet szereplőinek megnyerése a bűnmegelőzés társadalmi feladatainak támogatására kiemelkedően segítheti az önkéntes polgárőrségek működési feltételeinek biztosítását, nagymértékben hozzájárulhat a helyi közbiztonsági kockázatok csökkentéséhez. A kölcsönös segítségnyújtásra irányuló feladatokat, együttműködési megállapodásokat elsősorban azokkal a gazdasági társaságokkal, vállalkozásokkal (pl. postai szolgáltatók, közlekedési vállalatok, közüzemek, pénzüzetek, stb.) célszerű kialakítani, amelyek működésének megzavarása jelentősen befolyásolhatja a lakosság biztonságérzetét, ugyanakkor a polgárőr szolgálatok célirányos szervezésével a polgárőrségek képesek érzékelhetően hozzájárulni azok megelőző védelméhez.

Egyre inkább előtérbe kerül a civil bűnmegelőzési mozgalmak nemzetközi kapcsolatainak fontossága. Nemcsak országos szinten, de különösen az államhatár menti településeken működő polgárőrségek számára ajánlott a határon túli települések vagy régió hasonló bűnmegelőzési, a gyermek- és ifjúságvédelemben, a drogmegelőzésben szerepet vállaló civil szervezeteivel a kölcsönös kapcsolatok kialakítása és fenntartása.

Az együttműködés keretében a külső szervezetek:

- a) közreműködnek a polgárőrök alapismereti és továbbképzésében, a vezetőképzésben,
- b) infrastruktúrát, tárgyi eszközöket bocsátanak a polgárőr egyesületek rendelkezésére,
- c) szakmai tájékoztató anyagokat biztosítanak,
- d) pénzügyi támogatást nyújtanak,
- e) az egyesületeket, szövetségeket tervezetek véleményezésére, javaslattétellel kérik fel.

Az együttműködés területeit, a közösen illetve az együttműködő fél érdekében ellátandó feladatokat, a felelősöket, határidőket illetve a felek által fontosnak ítélt egyéb kérdéseket a polgárőr szervezetek írásban, együttműködési megállapodás keretében rögzítik. A polgárőr szervezetek általában évenként egy alkalommal áttekintik és értékelik az együttműködési megállapodásban foglaltak teljesülését, szükség esetén kezdeményezik annak felülvizsgálatát, a szükséges módosítások elvégzését.

*

Ismétlő kérdések:

1. Fogalmazza meg a polgárőr mozgalom alapvető célját!
2. Melyek a polgárőr mozgalom legfontosabb jellemzői?
3. Melyek a polgárőr mozgalom fő tevékenységi területei?
4. Ismertesse a polgárőrség fogalmát!
5. Mit értünk az egyesülési jog alatt?
6. Határozza meg egy társadalmi szervezet legfontosabb jellemzőit!
7. Sorolja fel a polgárőr szervezeteket!
8. Ismertessen legalább három, a polgárőr szervezettel szemben támasztott alapvető követelményt!
9. Kik a polgárőrség stratégiai együttműködő partnerei?
10. Milyen segítséget nyújthatnak külső szervezetek a polgárőrség részére az együttműködés keretében?

Gyakorlati feladat:

A polgárőr szervezetek részére ajánlott tevékenységi körökből válassza ki azokat, amelyek ellátása az Ön megítélése szerint saját lakókörnyezetében fontosak.

Készítsen javaslatot arra, hogy az Ön által kiválasztott tevékenységeket a saját polgárőr egyesülete hol, milyen módon, formában, illetve milyen tartalommal valósíthatja meg.

A POLGÁRŐRSÉG KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE 1991-TŐL NAPJAINKIG

A polgárőrség fejlődése

Az Országos Polgárőr Szövetség 1991. március 28-án alakult Önvédelmi Szervezetek Országos Szövetsége néven elsősorban a kistelepülések biztonságát, a lakókörnyezeteket veszélyeztető bűncselekmények, a közlekedési balesetek megelőzése, gyermek- és ifjúságvédelem társadalmi feladatainak ellátása, valamint a fenti feladatokat ellátó állami és önkormányzati szervezetek munkájának lakossági segítése érdekében. Valódi, alulról szerveződő mozgalom bontakozott ki, gyakorlatilag az akkori, igen kritikusnak érezhető közbiztonsági helyzet következményeként. A lakosság érezte, nemcsak elvárásokat kell támasztania a rendvédelmi szervekkel szemben, de tevőlegesen is közre kell működnie a közbiztonság megóvásában. A polgárőrség igen gyorsan országos kiterjedésűvé vált, regisztrált tagsága ma már meghaladja a 70 000 főt, akik több mint 1700 egyesületbe és 20 területi (megyei, fővárosi) szövetségbe tömörülve végzik szabadidejükben, önként vállalt közösségi feladataikat.

4. ábra: Dr. Kopácsi Sándor, az OPSZ alapítója és első elnöke

A polgárőrség életében megalakulása óta három, jól elkülöníthető fejlődési szakasz figyelhető meg.

1991 és 1996. között a polgárőrsegeket egy alapvetően spontán szervezeti fejlődés, laza országos szövetségi kapcsolat, területenként eltérő bűnmegelőzési szemlélet és gyakorlat valamint a rendkívül alacsony anyagi támogatottság jellemezte. Nagy felelősséget vállaltak ekkor magukra a megyei és fővárosi polgárőr szövetségek valamint az egyesületek vezetői, hogy megalapozzák szinte településenként a civil bűnmegelőzés társadalmi megbecsülését, elfogadottá tegyék azt lakosság körében. Ennek az időszaknak fontos eredménye, hogy folyamatosan jöttek létre a polgárőr egyesületek, a mozgalom terebélyesedett, egyre inkább kereste helyét a bűnözés elleni társadalmi fellépés rendszerében.

1997. és 2000. között a mozgalom jelentős változásokon ment keresztül. Az OPSZ 1997. június 7.-i tisztújító országos küldött közgyűlése nem csupán az elnök személyében és az elnökség tagjaiban hozott változást, hanem ezzel párhuzamosan a mozgalom szellemisége is megváltozott. A polgárőr szervezetek legmagasabb fóruma a mozgalom alapvető célkitűzésekként a bűncselekmények megelőzését jelölte meg azzal, hogy a fő figyelmet:

- a) a lakosság vagyónvédelmére (lakásbetörések, gépkocsi feltörések megelőzésére),
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem feladataira,
- c) a kábítószer fogyasztás visszaszorítására, valamint
- d) a közlekedés biztonsága érdekében végezhető tájékoztató és nevelőmunkára kívánja fordítani.

A polgárőr szervezetek ezzel egy időben elhatárolták magukat az erőszak, az önbíráskodás, a másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés és a félkatonai jellegű szervezeti és

működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától. Elvetették a „bűncselekményekre reagálás” elvét, s tevékenységük egészét a prevencióra, az úgynevezett másodlagos bűnmegelőzési munkára irányították.

Annak érdekében, hogy a polgárőrség egy egységes szemléletű, jól szervezett, határozott célkitűzésekkel rendelkező, egyben a legnagyobb létszámú társadalmi bűnmegelőzési szervezetté váljon számos új lépés megtételére volt szükség. Még 1997-ben megjelent a polgárőr mozgalom koncepciója, amely alapját képezte az Országos Polgárőr Szövetség új Alapszabályának és a polgárőr szervezetek első, 1998-ban megjelent működési szabályzatának. 1998 lett a „polgárőrség oktatási éve”, amikor megkezdődött a polgárőrök egységes tematika alapján történő bűnmegelőzési felkészítése. A már új ismeretekkel rendelkező polgárőrök 1999-et a lakosságot leginkább aggasztó közterületi bűnözés „megelőzési évének” nyilvánították.

5. ábra: Dr. Túrós András 1997-től az OPSZ elnöke

Az országos, a megyei és fővárosi szövetségek, a települési egyesületek egyre több állami és önkormányzati szervezettel kötöttek együttműködési megállapodást. Folyamatosan bővültek a gazdasági szférától kapott támogatások. Ebben az időszakban vált a polgárőrség a Belügyminisztérium, a rendőrség, a határőrség, az önkormányzatok legnagyobb stratégiai szövetségesévé.

Az 1997-2000. évek közötti, másodiknak tekintett fejlődési szakasz legnagyobb eredménye született meg 2000-ben azzal, hogy a Fővárosi Bíróság a 14.Pk.66.112/91/15. számú végzésével az Országos Polgárőr Szövetséget az 1997. évi CLVI. törvény 22.§-ának (3) bekezdése alapján 2000. július 6.-tól kiemelkedően közhasznú szervezetté átsorolta. Ennek alapján az Országos Polgárőr Szövetség 2000. március 25.-én elfogadott módosított alapszabályában foglaltak értelmében a szövetség

- a) a közrend és közlekedésbiztonság terén a Kszt. 26. § c) 15. pont alapján kiemelkedően közhasznú;
- b) a gyermek- és ifjúságvédelem terén a Kszt. 26. § c) 10. pontja alapján, továbbá
- c) a környezetvédelem terén a Kszt. 26. § c) 9. pontja alapján közhasznú tevékenységet folytat.

Törvény mondja ki, hogy *a lakosság élet- és vagyonvédelmének biztosítása érdekében létesült társadalmi önvédelmi szervezetek tagjainak a közbiztonság javítására irányuló, a rendőrséggel együttműködési megállapodás szerint végzett tevékenysége közfeladat. A polgárőr közfeladata teljesítése közben ugyancsak törvény alapján részesül 2000. március 1.-től a közfeladatot ellátó személy fokozott jogi védelmében.*

Az Országos Polgárőr Szövetség 2001-ben ünnepelte megalakulásának 10. évfordulóját. A 2001- év azonban nemcsak az ünneplés, hanem egyben a tisztújítás éve is volt. A közgyűlés ismételten bizalmat szavazott az Országos Polgárőrség eddigi vezetőinek, s emellett új négy évre (2001-2004) szóló középtávú stratégiát fogadott el. A stratégia egyik fontos célkitűzése volt, hogy a polgárőrségnek a települési, illetve kistérségi lakossági biztonsági igények és

elvárások kielégítése, az állami és önkormányzati szervekkel történő hatékony együttműködés biztosítása érdekében:

- a) az ország egészét átfogó,
- b) a kiemelkedően közhasznú, a közhasznú tevékenységek és a közfeladatok ellátására minden tekintetben alkalmas,
- c) szilárd tagsággal rendelkező,
- d) minőségi bűnmegelőzési munkát biztosító szervezetté kell válnia.

2001-től számítjuk így a polgárőrség minőségi fejlesztési szakaszának megkezdését, s ez – nyilván jellegénél fogva a korábbiaknál lassabb ütemben – tart mind a mai napig. Ennek a legfontosabb elemei:

- a) a stratégiai partneri kapcsolatok további erősítése,
- b) az országos polgárőr bűnmegelőzési programok (pl. drogprogram, idegenforgalmi régiók programja, nagyvárosi bűnmegelőzési program, az ősz iskolakezdés bűnmegelőzési programja) folyamatos szervezése, elméleti és módszertani fejlesztése,
- c) a polgárőr tevékenység jogi szabályozása, ezzel a szervezet teljes beillesztése a társadalmi bűnmegelőzés rendszerébe,
- d) a stabil, folyamatos finanszírozási háttér megteremtése.

Az elmúlt években ezen a téren is jelentős előrelépések történtek. A működési feltételek biztosítása terén az Országos Polgárőr Szövetség megjelent az állami költségvetés belügyminisztériumi fejezetében. Az egyre bővülő lehetőségek alapján sikeresen jutott forrásokhoz különösen az Országos Bűnmegelőzési Tanács illetve Bizottság, a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány, a Nemzeti Civil Alapítvány pályázatain. 2004-ben az Országos Polgárőr Szövetség már mintegy 175 millió forintból gazdálkodhatott.

Ebben az időszakban nyílt lehetőség arra, hogy eddiginél jelentősebb pénzügyi támogatás volt adható:

- a) a területi szövetségek működéséhez és programjaik megvalósításához,
- b) egyes bűnmegelőzési programok (pl. az idegenforgalmi idény feladatai, nagyvárosi program) lebonyolításához,
- c) a forráshiányos egyesületek megsegítésére,
- d) központi rendezvények (pl. ifjúsági bűnmegelőzési táborok, konferenciák) szervezésére.

Megkezdődött a Belügyminisztériumban a polgárőrsegről szóló törvény kodifikációs munkája. Ebben már megjelennek a polgárőrség köztestületi jellegére, folyamatos állami és önkormányzati bűnmegelőzési szerepvállalására vonatkozó javaslatok is.

A jövőben az Országos Polgárőr Szövetség ennek a fentiekben vázolt minőségi fejlesztésnek a továbbvitelét, eredményes befejezését tűzi ki célul.

A polgárőrség működése

Az Országos Polgárőr Szövetség által összefogott polgárőr egyesületek az alábbi – a közrend és közlekedésbiztonság területén végzett, az egyes tagegyesületek működési körzetében jelentkező helyi fontossági sorrend alapján megállapított – feladatokat teljesítik:

- a) folyamatos – elsősorban az esti, éjszakai órákban ellátott – közterületi álló, és mozgó figyelő- jelző szolgálat ellátása a települések belterületén a vagyon elleni (gépjárműlopás, betörés, termény, mezőgazdasági kisgép, haszonállat lopások)

- bűncselekmények megelőzése, a káresemények felderítése, valamint a rendőrségnek történő jelzésadás érdekében,
- b) a mezőgazdasági területeken, különösen a betakarítások időszakában teljesített álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat a mezőgazdasági lopások és kártételek megelőzése, megakadályozása érdekében,
  - c) a települési önkormányzat igénye szerint a közterület-felügyelet valamint a mezőgazdasági őrszolgálat hatáskörébe tartozó egyes feladatok (szabálytalan, jogsértő tevékenységek felfedése, károkozások megelőzése, megakadályozása) önkéntes ellátása,
  - d) rendőrjárőrök feladatellátásának támogatása, az egyes eljárási cselekményekhez szükséges állampolgári jelenlét (pl. hatósági tanú) biztosítása,
  - e) rendszeres közreműködés az rendőrség országos közlekedésbiztonsági, bűnmegelőzési (pl. „Egy iskola – egy rendőr”) akcióinak lebonyolításában,
  - f) elemi csapások elhárítása (pl. árvízvédekezés, nagy kiterjedésű tüzesetek) során közreműködés a veszély- és kárelhárítási munkákban, a veszélyeztetett területek, kiürített települések, településrészek, segélyszállítmányok, kárelhárítási anyagszállítmányok őrzése, kísérése,
  - g) közreműködés a lakosságot érintő bűn- és baleset-megelőzési tájékoztató munkában kiadványok terjesztésével, tájékoztatók megtartásával, lakossági fórumok szervezésével,
  - h) rendszeres polgárőr továbbképzések megrendezésével hozzájárulás a lakosság bűnmegelőzési, közlekedési, katasztrófa-elhárítási ismereteinek fejlesztéséhez,
  - i) ifjúsági programok (pl. nyári táboroztatás) szervezésével aktív részvétel a gyermekek és az ifjúság közösségi neveléséhez, a fiatalkorú bűnözés, a kábítószer-fogyasztás, az alkoholizmus, a dohányzás elleni küzdelemhez.

A polgárőrség erőssége a bűnmegelőzésben különösen:

- a) az országos hálózata,
- b) a szervezetek egysége,
- c) az önkéntesség,
- d) az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi tevékenység,
- e) a bizalomra épülő felelősségvállalás,
- f) a törvényesség,
- g) az emberi jogok messzemenő tiszteletben tartása, valamint
- h) a politikasemlegesség és a pártfüggetlenség.

A polgárőrök a közterületek biztonságának fenntartása érdekében évente több mint hatmillió szolgálati órát teljesítenek, több tízezer jogsértést akadályoznak meg jelenlétükkel, fellépésükkel. A települési polgárőrsegek a rendőrség, a határőrség, a környezetvédelmi hatóságok, az önkormányzatok közbiztonság-védelmi tevékenységének legjelentősebb lakossági támogatói. Több száz településen, ahol nem működik rendőri szervezet, a polgárőrök gondoskodnak a közbiztonság fenntartásáról. A határ menti települések polgárőrsegei nagy szerepet vállalnak az államhatár őrzetében, a határrend fenntartásában önálló vagy határőr járőrrel közös szolgálat keretében.

A polgárőrség létének, működésének, további fejlesztésének jelentősége – figyelemmel a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Programjában foglaltakra is – különösen abban áll, hogy:

- a) A szervezet elősegíti a „közösségi rendvédelem” fokozatos kiépítését.
- b) Előmozdítja az állampolgárok aktivitását a bűnüldözés segítése terén.

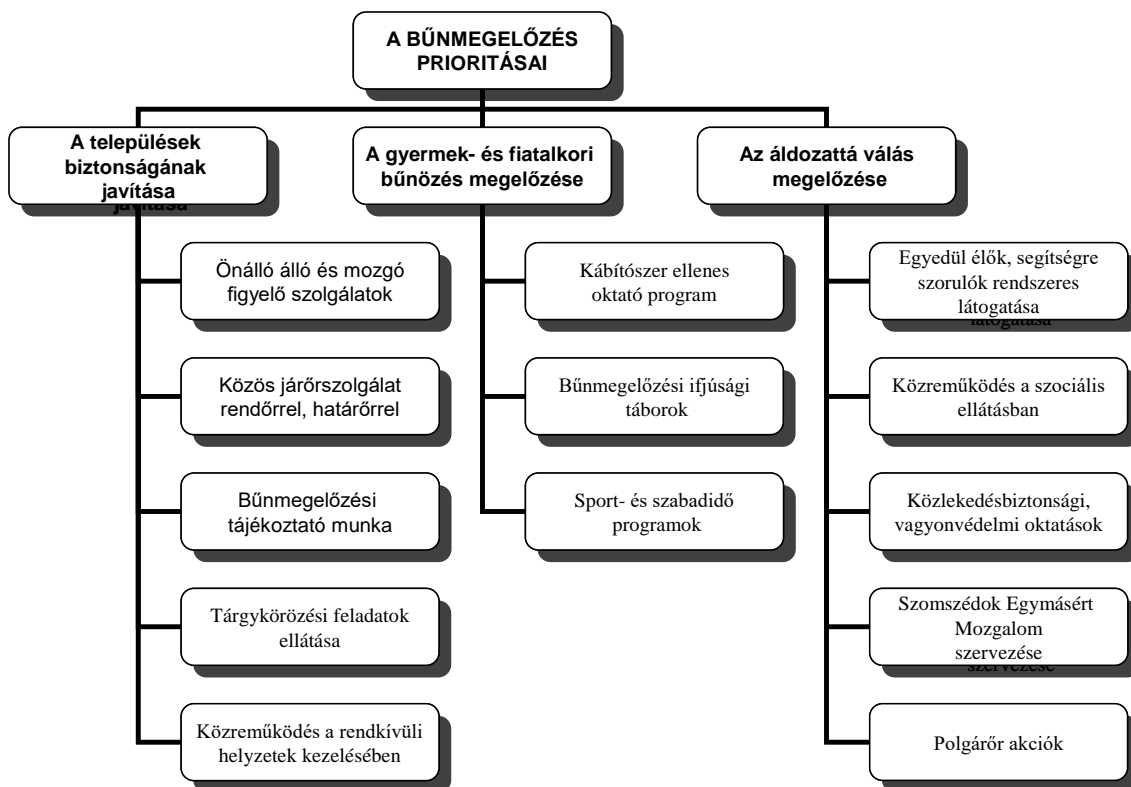
- c) Meglévő társadalmi bázisként ösztönzi az önkormányzatok bűnmegelőzésben történő egyre nagyobb fokú szerepvállalását.
- d) Képessé válik állami közfeladatok átvállalására, önálló vitelére.
- e) Pozitív közösségformáló erőként van jelen a települések életében.

Polgárőr bűnmegelőzési programok és annak eredményei

A nagyvárosok biztonságának növelése

A polgárőrség a nagyvárosok bűnmegelőzési kérdéseivel több év óta foglalkozik szakmai programjaiban és fórumain. Ennek alapvető oka az, hogy a bűnözés elsősorban a városok társadalmi problémája, így a bűnmegelőzési szervezetek is természetes módon keresik ennek megoldási lehetőségeit. Ismeretes, hogy a kis településeken általában jobban érvényesül a polgárőrség közösségformáló, bűnmegelőzési tevékenysége egyszerűen azért, mert ott a társadalom mozgósító ereje, a közösség összetartozásának érzése jóval nagyobb, mint a nagyvárosokban. Éppen ezért a nagyvárosokban sajátos módon kell megközelíteni a polgárőrség munkáját, külön programot kell megfogalmazni a polgárőrség megerősítése, hatékonyabb tevékenysége érdekében.

Az Országos Polgárőr Szövetség 2003-ban Budapesten rendezte meg első szakmai fórumát a nagyvárosi bűnmegelőzés elvi kérdésekről. Ott fogalmazódott meg az igény, erősíteni kell a jövőben ezen a területen a polgárőrség prevenciós tevékenységét.

6. ábra: A polgárőrség bűnmegelőzési munkájának prioritásai

Alapvetően négy nagy terület került kijelölésre, ahol a polgárőrnek a bűnmegelőzés érdekében dolgoznia kell:

- a) a gyermek és oktatási intézmények körzete, különösen

- a drogfogyasztás,
  - a közlekedési balesetek, és
  - a szexuális bűncselekmények megelőzése érdekében;
- b) az idegenforgalmi területek, különösen
- a lopás, gépjárműfeltörés,
  - a rendzavarás megelőzése,
  - a közterületek rendje fenntartása érdekében;
- c) a lakosság érdekében dolgozó intézmények,
- lopás, rongálás, baleset-megelőzés, valamint
- d) a lakóterületeken, ahol elsősorban
- a betörések megelőzése,
  - a közterület használata,
  - a parkolási szabályok betartása,
  - a kutyatartás szabályai,
  - a köztisztaság, közegészségügy érdekei,
  - a közvilágítás problémái jelentik a fő feladatot.

Nagyvárosi bűnmegelőzési programunkban leginkább a gyermekintézmények körzetében vagy azokon belüli polgárőr jelenlét (pl. a „biztonságos folyosó” a balesetek, vagyon elleni cselekmények megelőzésére) a legismertebb. Ennek a keretében merült fel a legélesebben a „látható polgárőrség” igénye, hiszen itt a preventív hatást leginkább a jelenlét biztosíthatja.

A polgárőrség drogmegelőzési programja

Az Országos Polgárőr Szövetség 2002-2003. évben indította meg részletesen kidolgozott tematika alapján drogmegelőzési programját. Ez a program elsősorban a gyermek- és fiatalkori bűnözés, illetve az áldozattá válás megelőzése társadalmi feladatkörébe sorolható, amely szinte azonnal nagy népszerűsége tett szert elsősorban a pedagógusok körében, akik jelentős számban vettek részt a felkészítő tanfolyamokon. A gyermekek részére szervezhető foglalkozások segítéséhez szükséges eszközöket pályázat útján nyerhetik el azok a polgárőr egyesületeknek, amelyek vállalták, hogy:

- a) működési területükön a drogtáska segítségével a polgárőrség drogmegelőzési programjának folyamatos népszerűsítését, elsősorban az általános és középiskolák tanulói körében,
- b) a rendőri szervek felkérésére a drogtáska bemutatásával bekapcsolódnak a rendőrség kábítószer ellenes programjaiba.

Az idegenforgalmi körzetek biztonsága

Különösen a nyári idegenforgalmi idényben fontos, hogy a polgárőr egyesületek tagjai fokozott figyelmet fordítsanak a kiránduló- és üdülőhelyek biztonságára. A fő figyelmet a főváros, a Balaton, a Dunakanyar és a gyógyturizmussal érintett városok bűnmegelőzési feladataira irányul. Az ott működő egyesületek feladatának egy része a közterületi szolgálatellátás, egy része a szükséges tájékoztató kiadványok, szórólapok terjesztése. Az idegenforgalmi feladatok minden esetben a rendőrséggel szoros együttműködésben kerülnek végrehajtásra.

A bűnmegelőzési táborok

A polgárőrség több év óta rendszeresen szervez középiskolai diákok, valamint fiatal rendőrök és határőrök bevonásával nyári bűnmegelőzési táborokat. A kellemes időtöltés mellett itt a fiatalok megismerkednek a rendvédelmi szervek munkájával, a lakossági bűnmegelőzés lehetőségeivel, tájékoztatókat kapnak a lakossági bűnmegelőzés lehetséges módszereiről.

Az Országos Polgárőr Szövetség a jövőben törekszik a rendőrség és a határőrség segítségével országos méretűvé fejleszteni sikeres nyári bűnmegelőzési táborait. A fiatalok részére szervezett bűnmegelőzési táborokat a nyári iskolai szünet teljes időtartama alatt, első időszakban legalább megyénként egy-egy helyszínen kívánja működtetni. Ehhez azonban:

- a) meg kell találni, és fel kell használni a már most is rendelkezésre álló központi pályázati forrásokat,
- b) fel kell kérni azokat a pedagógusokat és bűnmegelőzési szakembereket, akik képesek és vállalják a gyermekek és a fiatalok táboroztatását,
- c) meg kell nyerni az önkormányzatokat, gazdasági társaságokat, állami intézményeket, hogy a rendelkezésükre álló, kihasználatlan, arra alkalmas ingatlanokat e nyári programhoz rendelkezésre bocsássák,
- d) az oktatási intézményekben meg kell hirdetni, és vonzó programok összeállításával a nyári polgárőr bűnmegelőzési táborokat népszerűvé kell tenni a szülők, a gyermekek és a fiatalok körében.

Polgárőr Bűnmegelőzési Hónap

A polgárőrség talán legnagyobb népszerűségnek örvendő, látványos, koncentrált bűnmegelőzési fellépése. A tanévkezdés időszakára időzített eseménysorozat során a polgárőrök önállóan és a rendőrség helyi szerveivel szoros együttműködésben bűnmegelőzési és közlekedésbiztonsági feladatok végrehajtásában vesznek részt.

A Polgárőr Bűnmegelőzési Hónap legfontosabb célja:

- a) a tanévkezdés időszakában a gyermekbalesetek megelőzése,
- b) a gyermekek sérelmére irányuló jogsértő cselekmények (kábitószer és pornográf termékek terjesztése, pedofília és egyéb erőszakos jellegű cselekmények) megakadályozása,
- c) a vagyon elleni bűncselekmények, elsősorban a betöréses lopások, a terménylopások megelőzéséhez szükséges lakossági önvédelmi készségek kialakítása, fejlesztése, állandósítása,
- d) a polgárőrség bűnmegelőzési, vagyonvédelmi, kármegelőzési és áldozatvédelmi propaganda tevékenységének további kiterjesztése,
- e) a határőrség idegenrendészeti akcióiba történő bekapcsolódás.

A polgárőr szervezetek a Polgárőr Bűnmegelőzési Hónap előkészítése és végrehajtása során az alábbi főbb tennivalókra irányítják figyelmüket:

- a) Felkérlik a települések polgármesterét, önkormányzati képviselő testületét, a helyi rendőri és határőrizeti szervek vezetőit lakossági fórumok szervezésére, ahol áttekintik a helyi közbiztonság helyzetét, az önkormányzat, a lakosság figyelmét ráirányítják az állampolgárokat érintő közbiztonsági kockázatokra.
- b) Fokozzák a járőr-, valamint a figyelő-jelző szolgálatok gyakoriságát elsősorban a települések pince-, hétvégi ház- és üdülőövezeteiben. A szolgálatok keretében felkeresik a téli időszakban lezárásra kerülő létesítmények üzemeltetőit, tulajdonosait, felhívják figyelmüket a betörések, káresemények elkerülése érdekében ajánlott megelőző intézkedésekre. Ennek során a tulajdonosok, üzemeltetők részére

- bűnmegelőzési tájékoztató anyagokat adnak át.
- c) A megyei és a helyi írott és elektronikus sajtó segítségét kérve, az adott régió illetve település problémáira koncentrálnak rendszeresen hírt adnak a bűncselekmények és a közlekedési balesetek megelőzése, az ifjúság védelme érdekében tett lépéseikről, kezdeményezéseik eredményeiről.
  - d) Csatlakoznak a rendőrség által az általános iskolák környékére szervezett közlekedésbiztonsági, baleset-megelőzési szolgálatokhoz. A közös szolgálatok mellett gondoskodnak az önálló polgárőr jelenlét biztosításáról is. A közlekedésbiztonsági feladatokon túl segítséget nyújtanak a gyermekekre veszélyt jelentő deviáns személyek távoltartására, felfedéséhez, jogsértő magatartásuk elhárításához. Tapasztalataikról jelzést adnak az illetékes rendőri szerveknek.
  - e) A terménylopások megelőzése, megakadályozása érdekében közös mezőőr-polgárőr szolgálatokat szerveznek.
  - f) Rendszeresebbé teszik szolgálati jelenlétüket a posták és a takarékszövetkezetek objektumainak környékén.
  - g) Az akcióban résztvevő polgárőrök feladataikat demonstratív módon, a polgárőrséghez való tartozást kifejező öltözékben és jelzésekkel teljesítik.

A bűnmegelőzési hónapok hatására érzékelhetően javult a lakosság önvédelmi készsége, csökkentek az iskolák körzetében a gyermekbalesetek, valamint a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma.

A „Szomszédok Egymásért Mozgalom”

A polgárőrség keretein belül külön munkabizottság foglalkozik a Szomszédok Egymásért Mozgalom (röviden: SZEM) szervezésével. A mozgalom lényege, hogy az egymás szomszédságában lakók az átlagosnál sokkal jobban figyelnek, vigyáznak egymás értékeire és közvetlen lakókörnyezetükre, felelősséget éreznek saját és mások személyi, tárgyi értékei iránt. Az egymás iránti figyelem és felelősségvállalás eredményeként nyilvánvalóbbá válhatnak a gyanús események, és – ha bizonyossá vagy akár csak feltételezhetővé is válik, hogy azok törvénysértéshez, károkozáshoz vezethetnek – lehetőség nyílik időben a rendőrség, vagy a polgárőrség értesítésére. Ugyanígy nagyobb az esély arra, hogy az egyedül élő, az idős vagy a beteg ember időben jusson segítséghez. A mozgalom biztonságot nyújt az egyénnek, a családnak akkor is, ha bármennyi időre elhagyja otthonát, de nagyobb biztonságot nyújt az otthonlévőknek is.

A SZEM célja:

- a) helyi szinten csökkenteni a bűnözési lehetőségeket azáltal, hogy elriasztjuk a leendő tolvajokat, garázdákat, vandálokat,
- b) kialakítani a közösségi szellemet, így mindenki hozzájárulhat a saját és mások tulajdonának védelméhez, kölcsönös együttműködésen és a párbeszéden keresztül.
- c) tájékoztatni a gyanús személyekről és tevékenységeikről azokat a segítőköt, akik közvetlenül tartják a kapcsolatot a rendőrséggel vagy a polgárőrökkel.

A SZEM bármely lakóközösségben létrehozható (lakótelep, családi házas övezet, falu, hétvégi telkek, nyaralók, garázsok), s működése igazából akkor optimális, ha a lakóközösségnek legalább egy részét sikerül bevonni. A szerveződés valójában nem igényli bejegyzett társadalmi szervezet (pl. egyesület) létrehozását. Elegendő, ha a lakóközösség elhatározza, hogy részt vesz a mozgalomban, de nem hoz létre ehhez formális egyesületet.

Ma Magyarországon számos helyen működnek SZEM közösségek, akár egyesületi formában, akár informálisan. A polgárőr szervezetek általános bűnmegelőzési feladataik részeként, a lakossági kapcsolataik fejlesztése, a bűnmegelőzési tájékoztató munka, valamint az értesítési és reagálási lehetőségek biztosításával gondoskodnak e kétségkívül hasznos bűnmegelőzési módszerek a népszerűsítéséről és fenntartásáról.

A környezetbiztonsági program

Az Országos Polgárőr Szövetség Elnöksége először a 2001. évi kiemelt feladatai között szerepeltette részletesen a helyi környezetvédelmi feladatok támogatását. A polgárőr egyesületek figyelmét felhívta arra, hogy az általuk teljesített szolgálatok keretében kiemelt figyelmet fordítsanak:

- a) a tiltott hulladéklerakás felfedésére, elhullott állatok szabálytalan elhelyezésére, a települési önkormányzatok részére történő jelzésére,
- b) a vadon élő védett növény vagy állat sérülésére, elhullására,
- c) az élővizek szennyeződéseire, a halállomány pusztulásának jeleire,
- d) a talaj szennyező forrásaira (pl. földbe ásott illegális olajtartályok, akkumulátorbontók, galvániszap feltöltések, stb.),
- e) a légszennyező eseményekre (pl. színesfém kábelek égetése, kigyulladt szeméttelepek, stb.),
- f) a közterületnek minősülő parkok rongálásának megelőzésére,
- g) az erdők, erdősávok megóvására,
- h) a tiltott fakitermelés jelzésére,
- i) a falfirkálások megelőzésére.

Ezeket a feladatokat a polgárőr szervezetek rendszeresen, általános bűnmegelőzési feladataik keretében vagy célprogramok (akciók) szervezésével végzik.

*

Ismétlő kérdések:

1. *Mikor alakult meg az Országos Polgárőr Szövetség?*
2. *Ismertesse a polgárőrség fejlődésének legfontosabb szakaszait!*
3. *Mikortól ismerte el törvény a polgárőr tevékenység közfeladat jellegét?*
4. *Mikortól illeti meg a polgárőrt a közfeladatot ellátó személy jogi védelme?*
5. *Melyek a polgárőrség legfontosabb erősségei?*
6. *Mi a jelentősége a polgárőrség létének, működésének, fejlődésének a bűnmegelőzésben?*

Gyakorlati feladat:

Válasszon ki a polgárőrség bűnmegelőzési programjai közül egyet! Mutassa be annak tartalmát, jelentőségét a bűnmegelőzés célkitűzései elérésében!

Tegyen javaslatot hogyan, milyen formában és milyen tartalommal valósítható meg az Ön által kiválasztott program lakókörnyezetében, saját polgárőr egyesületének tevékenységében.

A POLGÁRŐR

A polgárőrrel szemben támasztott elvárások

Polgárőr lehet minden büntetlen előéletű magyar vagy Magyarországon letelepedett, illetve magyarországi tartózkodási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár, aki:

- a) a mozgalom célkitűzéseivel egyetért;
- b) azok megvalósítása érdekében önként, díjazás nélkül, szabadidejében tenni kíván;
- c) polgárőr egyesület a tagjai, közé felveszi és sikeres polgárőr alapismereti vizsgát tett.

A polgárőr szervezet számára jelentős anyagi vagy erkölcsi támogatást nyújtó jogi vagy természetes személyek a közgyűlés döntése alapján a polgárőr mozgalom (egyesület, szervezet) pártoló tagja címet nyerheti el. A pártoló tagságot a szervezet oklevéllel ismeri el.

A polgárőr szervezet a polgárőr mozgalom érdekében kifejtett tevékenysége, közéleti szereplése alapján természetes személynek tiszteletbeli tag címet adományozhat.

A polgárőr

- a) aktívan vegyen részt egyesületének munkájában, vállaljon szerepet a mozgalom célkitűzéseinek megvalósításában, a polgárőr szolgálatok teljesítésében;
- b) tekintse fontos feladatának a szűkebb és tágabb környezetében élők egymás iránti tiszteletre, megbecsülésre ösztönzését, az egymás érdekeit figyelembe vevő korrekt emberi kapcsolatok kialakítását;
- c) érezzen felelősséget szűkebb és tágabb környezete biztonságáért, nyugalmaért, vállaljon kezdeményező szerepet annak megvalósításában;
- d) ne valljon magáénak, ne fogadjon el, és ne terjesszen szélsőséges nézeteket, utasítson el bármilyen, a nemzeti kisebbséghez vagy etnikai hovatartozáshoz, vallási meggyőződéshez, nemhez, fajhoz kapcsolódó diszkriminatív magatartást vagy megnyilvánulást;
- e) ápolja a polgárőr mozgalomra és az egyesületek életére jellemző bajtársi szellemet, képviselje a közbiztonság érdekeit minden társadalmi fórumon, bajba jutott társainak nyújtson minden törvényes eszközzel segítséget;
- f) támogassa a közbiztonság fenntartása érdekében hivatásszerűen tevékenykedő állami és önkormányzati szervek munkáját, működjön közre a közösség érdekeit szolgáló kezdeményezések felkarolásában;
- g) ne képviseljen olyan nézeteket, eszméket, amelyek a lakosság nyugalmaival, a közbiztonság fenntartásával ellentétesek;
- h) vegyen részt a környezetében észlelt, a társadalmi együttélést megzavaró, annak normáiba ütköző magatartásformák, jelenségek megelőzésében, működjön közre azok elhárításában.

A fenti követelmények ismételt szándékos vagy gondatlan megszegését a polgárőr egyesület belső szabályzata etikai vétségnek minősítheti.

A polgárőr jogai és kötelezettségei

A polgárőr a magyar állampolgárt megillető jogok, és kötelezettségek keretében végzi önkéntes bűnmegelőzési szolgálatát. Ennek részleteit „a polgárőr intézkedések” című fejezetben tárgyaljuk.

A polgárőr köteles a mozgalom célkitűzései, az egyesület által felvállalt feladatok megvalósítása érdekében

- a) aktív tevékenységet folytatni;
- b) a polgárőr szervezetek saját és ideiglenes használatra kapott vagyontárgyait a tőle elvárható gondossággal megóvni, azokat rendeltetésszerűen használni;
- c) az általa észlelt vagy tudomására jutott bűncselekményekről, vagy a közbiztonságra káros következményekkel fenyegető cselekményekről az abban eljárni illetékes hatóságot haladéktalanul értesíteni;
- d) felkérésre segítséget nyújtani az eljáró hivatalos szervek munkájához;
- e) a rendvédelmi vagy más szervekkel történő együttműködés során tudomására jutott állam- vagy szolgálati (üzleti) titkot megőrizni.

A polgárőr jogi védelme

A polgárőr

- a) a közbiztonság fenntartását hivatásszerűen végző szerv (pl.: rendőrség, határőrség, katasztrófavédelem stb.) tagjának jogszerű intézkedéséhez nyújtott segítsége során és azzal összefüggésben a hivatalos személy támogatójára (Btk. 231.§);
- b) a külön jogszabály által meghatározott állami szervvel, önkormányzattal kötött együttműködési megállapodás alapján végzett, közfeladatnak minősülő tevékenysége során a közfeladatot ellátó személyre vonatkozó jogi védelemben részesül (Btk. 230.§).

A hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személy támogatására kelt személynek azt nevezzük, aki – bár nem minősül ugyan hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személynek, de - jogszabály, vagy polgári jogviszony (pl. együttműködési megállapodás) alapján, illetve saját kezdeményezésére, önmagától, előzetes megállapodás nélkül is támogat hivatalos eljárást, egy ellátó személyt (pl. rendőrt, határőrt, közterület-felügyelőt), vagy érték védelmére kel.

A hivatalos személy támogatója elleni erőszak bűncselekményének elkövetője közvetlenül a hivatalos személy támogatóját, annak segítő, védő tevékenységét akadályozza. Például egy szolgálatban lévő rendőr kérésére a helyszínt biztosító polgárőr elleni erőszakos magatartás nem a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntettét, hanem a hivatalos személy támogatója elleni erőszak büntettét valósítja meg.

Miután a törvény a hivatalos személy támogatójának jogi védelmet a hivatalos személy jogi védelmével azonosan ítéli meg, illetve kezeli, fontos megismerni a hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményének jellemzőit.

A hivatalos személy elleni erőszak büntette gyakorlatilag az államapparátus szabályszerű működése ellen irányul. E bűncselekmény elkövetése kívülről támadja, és zavarja meg az államapparátus szabályszerű működését. A bűncselekmény sértette az a jogszerű eljárást teljesítő hivatalos személy, akivel szemben a bűncselekményt megvalósítják.

A hivatalos személy elleni erőszak büntettének fontos tényállási eleme az elkövetés módja, vagyis a hivatalos személy elleni *erőszak, vagy fenyegetés* alkalmazása. Mind az erőszaknak, mind a fenyegetésnek személy ellen kell irányulnia. Fontos tényállási feltétel az is, hogy a hivatalos személy a cselekmény elkövetésekor *jogszerű eljárást teljesítsen és erről az érdekelt állampolgárok tudomást szerezzenek*. A bűncselekmény elkövetése szempontjából teljesen mindegy, hogy az elkövető melyik tevékenységi mozzanat alkalmával gyakorol erőszakot. A

lényeg az, hogy az elkövető az erőszakot akkor alkalmazza, amikor hivatalos személy, a hivatalos kötelességéhez tartozó tevékenységi sorozatot már megkezdte, de nem fejezte be. A hivatalos személy eljárásához minden olyan cselekménye hozzátartozik, melyet feladatai teljesítése során kifejt.

A bűncselekmény elkövetési magatartásai lehetnek:

- a) a hivatalos személy jogszerű eljárása teljesítésének akadályozása,
- b) intézkedésre kényszerítése,
- c) eljárása alatt, vagy eljárása miatti bántalmazása.

A hivatalos személy akadályozásának az olyan magatartás tekinthető, amely a jogszerű eljárás megkezdését, folytatását, vagy befejezését gátolja, nehezíti, késlelteti, intenzitását csökkenti. Az akadályozás megvalósításához eredmény létrejötte nem szükséges, a bűncselekmény az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik.

A hivatalos személy intézkedésre kényszerítéséről akkor lehet beszélni, ha az erőszak, vagy fenyegetés alkalmas arra, hogy a sértett az elkövető akaratának megfelelő magatartást tanúsítva, olyan jogilag értékelhető tevékenységet fejtessen ki, amelyre hatáskörénél fogva egyébként is jogosult volna. A hivatalos intézkedés, valamint az ezt kiváltó kényszer a cél és az eszköz viszonylatában állnak egymással. A bűncselekmény befejezettsége szempontjából közömbös, hogy az erőszak, vagy fenyegetés hatására a hivatalos személy intézkedik-e, vagy sem, a célzott erőszak, vagy fenyegetés kifejtésével a bűncselekmény befejezetté válik.

Hivatalos személy elleni erőszak büntettét valósítja meg az is, aki a hivatalos személyt eljárása alatt, illetve emiatt bántalmazza. *Bántalmazásról* ennél az elkövetési magatartásnál akkor beszélünk, ha az elkövető a sértett alany testét erőszakosan, durván érinti. A bántalmazási célú érintéssel a bűncselekmény befejezetté válik.

Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak törvényi tényállása azokat a közfeladatokat ellátókat kívánja fokozott büntetőjogi védelemben részesíteni, akiknek a zavartalan, rendeltetésszerű tevékenysége a közösség szűkebb, vagy tágabb körének érdeke. A közfeladatot ellátó személy feladatait jogszabály alapján látja el, bár eljárása nem hivatalos eljárás. A sértett kivételével a cselekmény törvényi tényállási elemei megegyeznek a hivatalos személy elleni erőszak megfelelő törvényi tényállási elemeivel.

A közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetének megvalósulásához az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy a sértett közfeladatot ellátó személy, illetve e minőségben jár el (ezért is fontos például, hogy a polgárőr a szolgálatban a polgárőrséghez tartozását mindenki számára jól láthatóan jelző felirattal ellátott öltözetet viseljen). Az elkövetőnek ebben a tényben való tévedése ugyanis kizárhatja a büntetőjogi felelősségét e minősítésre nézve.

*

Ismétlő kérdések:

1. *Ki lehet a polgárőr egyesület tagja (polgárőr)?*
2. *Melyek a polgárőrrel szemben támasztott legfontosabb követelmények?*
3. *Mi a különbség a polgárőr, a polgárőrség pártoló tagja és a tiszteltbeli tag között?*
4. *Mikor minősülhet etikai vétségnek a polgárőrrel szemben támasztott követelmények*

szándékos vagy gondatlan megszegése?

5. *Mikor részesülhet a polgárőr önkéntes bűnmegelőzési tevékenysége során fokozott jogi védelemben?*
6. *Ki minősül a hivatalos személy támogatójának?*
7. *Milyen feltétel teljesülése szükséges ahhoz, hogy a polgárőrrel szembeni támadás közfeladatot ellátó személlyel szembeni erőszaknak minősüljön?*

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön gyakorlati példákat arra, hogy polgárőr szolgálatban milyen esetekben jár el hivatalos személy támogatójaként, közfeladatot ellátó személyként, s mely esetekben nem részesül fokozott jogi védelemben.

ISMERETEK A BÜNTETŐJOG KÖRÉBŐL

Bűncselekmények, elkövetők

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) meghatározása szerint a **bűncselekménynek** az a cselekmény minősül, amely veszélyes a társadalomra és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli. A társadalomra az a magatartás veszélyes, amely a Magyar Köztársaság állami, gazdasági, társadalmi rendjét, az állampolgárok személyi és anyagi érdekeit sérti.

Bűncselekményt szándékosan vagy gondatlanul lehet elkövetni. Szándékosságról akkor beszélünk, ha valaki a magatartásának következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik. Gondatlanul az követ el bűncselekményt, aki előre látja ugyan magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában. Ugyancsak gondatlan az, aki e következmények lehetőségeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

A bűncselekménynek két alakzata van: a büntett és a vétség. A büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény két évnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli. Mindazok a bűncselekmények pedig, amelyek nem tartoznak az előbb meghatározott körbe, vétségnek minősülnek.

A törvény általában a befejezett bűncselekményt bünteti, azonban súlyosabb esetekben – s erre a Btk. az egyes bűncselekmények ismertetésénél utalást is tesz - az előkészület és a kísérlet is büntetendő.

Kísérlet miatt az a személy büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. A törvény a kísérletre is a befejezett bűncselekmény büntetési tételét alkalmazza. A büntetést azonban korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon vagy alkalmatlan eszközzel követik el. Nem büntethető kísérlet miatt az, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

Ha a törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Nem büntethető előkészület miatt:

- a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének a megkezdése;
- b) aki az elkövetés elhárítása céljából felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad;
- c) aki az előkészületet a hatóságnál feljelenti.

Bűncselekményt a tettes, a társtettes, a felbujtó és a bűnsegéd követhet el. A bűncselekmény Btk.-ban leírt törvényi tényállását a tettes valósítja meg. A társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg. *Felbujtó* az, aki mást bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír. *Bűnsegéd* az, aki a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan nyújt segítséget. A felbujtót és a bűnsegédet a

törvény együttesen részeseknek is nevezi. A törvény azonban a részesekre is azt a büntetési tételt alkalmazza, amelyet a tettesekre állapít meg.

A bűncselekmények felismerése

Ahhoz, hogy a polgárőr képes legyen a bűncselekmények megelőzésére, valamint azok elkövetése esetén a szükséges jelzésadásra, vagy annak megakadályozására, képesnek kell lennie a bűncselekmény felismerésére. Ehhez ismernie kell a bűncselekmény tényállását és azt az észlelt cselekmény alapján be kell tudnia azonosítani. Ennek érdekében sorolunk fel néhány, a közterületi álló és mozgó figyelő szolgálatok során jellemzően tapasztalható bűncselekményfajtát:

A vagyon elleni bűncselekmények közül elsőként emeljük ki a **lopást**. Lopást valósít meg az, aki idegen dolgot másától azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa. Ha az eltulajdonított dolog értéke nem haladja meg a 10 000 Ft-ot, a cselekmény szabálysértésnek minősül. Súlyosabban büntetik a lopást, illetve értékhatártól függetlenül nem minősül szabálysértésnek, ha azt

- a) bűnszövetségben,
- b) közveszély színhelyén,
- c) üzletszerűen,
- d) dolog elleni erőszakkal (pl. betörés útján),
- e) helyiségbe vagy ehhez tartozó bekerített helyre megtévesztéssel vagy a jogosult (használó) tudta és beleegyezése nélkül bemenve,
- f) hamis vagy lopott kulcs használatával,
- g) lakást vagy hasonló helyiséget az elkövetővel közösen használó sérelmére,
- h) zsebtolvajlás útján,
- i) másnak a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotát kihasználva követik el.

Sikkasztásnak az minősül, amikor valaki a rábízott idegen dolgot (pl. gépkocsivezető a rakományt, boltos az árut, raktáros a nála tárolt holmit, stb.) tulajdonítja el jogtalanul, vagy azzal sajátjaként rendelkezik. A sikkasztást szintén súlyosabban büntetik, ha azt bűnszövetségben, közveszély színhelyén, vagy üzletszerűen követik el.

Csalás az, ha valaki a jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ezzel kárt okoz.

A rablás az egyik legsúlyosabb vagyon elleni bűncselekmény. Ennek során az elkövető az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el másától, hogy evégből valaki ellen erőszakot avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, illetőleg valakit öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyez. Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz. Súlyos a rablás megítélése akkor, ha azt

- a) fegyveresen,
- b) jelentős értékre,
- c) bűnszövetségben vagy csoportosan,
- d) hivatalos személy, külföldi hivatalos személy ellen, hivatalos eljárása alatt, vagy közfeladatot ellátó személy ellen, e feladatának teljesítése során követik el.

Kifosztásnak minősül, ha az idegen dolgot a jogtalan eltulajdonítás végett valaki úgy vesz el másától, hogy evégből lerészegíti, vagy az általa más bűncselekmény elkövetése során

alkalmazott erőszak, avagy élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el.

Rongálás az, amikor idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával okoz kárt valaki. Súlyos a bűncselekmény megítélése akkor, ha

- a) nagyobb kárt okoz,
- b) kulturális javak körébe tartozó tárgyat, régészeti lelőhelyet vagy műemléket,
- c) vallási tisztelet tárgyat, illetőleg vallási szertartás végzésére szolgáló épületet vagy tárgyat,
- d) temetési helyet, temetkezési emlékhelyet, illetőleg temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyat rongál, vagy semmisít meg, vagy a rongálást
- e) robbanóanyag vagy robbantószer felhasználásával követik el.

Jogtalan elsajátítást követ el, aki a talált idegen dolgot eltulajdonítja, avagy nyolc nap alatt a hatóságnak vagy annak, aki elvesztette, nem adja át, úgyszintén aki a véletlenül vagy tévedésből hozzá került idegen dolgot eltulajdonítja vagy nyolc nap alatt vissza nem adja.

Jármű önkényes elvétele (és nem lopás) akkor valósul meg, ha valaki idegen gépi meghajtású járművet másától azért vesz el, hogy jogtalanul használja, vagy az így elvett, illetve a rábízott ilyen járművet használja jogtalanul.

A köznyugalom elleni bűncselekmények közül elsőként említjük a **garázdaságot**, amely olyan vétségnek minősülő kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartás, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. A garázdaság büntett akkor, ha

- a) csoportosan,
- b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva követik el.

Közveszéllyel fenyegetést valósít meg az, aki más előtt olyan, a köznyugalom megzavarására alkalmas valótlán tény állít, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget.

Rendbontás vétségének elkövetője, aki a nyilvános rendezvény rendezőjének a rend fenntartása érdekében tett intézkedésével szemben *erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenállást tanúsít*, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Büntettnek minősül, ha a rendbontást csoportosan vagy felfegyverkezve követik el. A Btk. alkalmazásában nyilvános rendezvénynek minősül a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény, továbbá az olyan kulturális és sportrendezvény, amely a közönség számára azonos feltételek mellett nyitva áll.

További bűncselekmények törvényi tényállását a Btk.-ban olvashatjuk.

A törvényesség betartása polgárőr szolgálatban

A jogot tisztelő, annak előírásai maradéktalan betartásával tevékenykedő ember is nehéz helyzetbe kerülhet, ha nem ismeri a jog legfontosabb előírásait, s megsért olyan normákat, ami alapján a törvény előtt felelősséggel tartozik. Különösen így van ez a bűnmegelőzés direkt, szituációs módszereit alkalmazó polgárőr esetben, hiszen a szolgálat fokozott figyelmet, nem egy esetben kockázatvállalást igénylő időszakában is meg kell őriznie hidegvérét, tudnia kell gondolkodni, és helyesen kell megválasztania esetlegesen szükségessé

váló beavatkozásának nemcsak legcélszerűbb, hanem jogilag is támadhatatlan formáját. Jegyezzünk meg tehát néhány olyan bűncselekmény törvényi tényállását is, amelyet a legnagyobb jószándékkal fellépő ember is megvalósíthat, ha nem figyel, ha túlzottan elragadja az indulat, vagy nem méri fel kellően az esetleges következményeket.

Ilyen például a **testi sértés**, amely megvalósulhat a törvény által adott helyzetben megengedett megfogás, visszatartás esetén is. A Btk. szerint, aki más testi épségét vagy egészségét sérti, ha a sérülés vagy a betegség nyolc napon belül gyógyul, a könnyű testi sértés vétségét követi el. Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető a súlyos testi sértés büntettét követi el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a testi sértést aljas indokból vagy célból, továbbá ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személlyel szemben követik el, a büntetés büntett miatt könnyű testi sértés esetén három évig, súlyos testi sértés esetén egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés. Büntettet követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az elkövető, ha a testi sértés maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást okoz, illetőleg, ha a súlyos testi sértést különös kegyetlenséggel követi el. A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.

Aki más erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszeríti, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz, amennyiben más bűncselekmény nem valósul meg, a **kényszerítés** büntettét követ el.

Önbíráskodást követ el az, aki abból a célból, hogy jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, más erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszeríti, hogy valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön. Nem valósul meg önbíráskodás, ha az erőszak vagy a fenyegetés alkalmazása az igény érvényesítésének megengedett eszköze (például birtokvédelem jogos önhatalommal).

Személyi szabadság megsértése büntettet követ el az, aki más személyi szabadságától megfoszt. Súlyosabb a bűncselekmény megítélése, ha azt

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) hivatalos eljárás színlelésével,
- c) a sértett sanyargatásával,
- d) jelentős érdeksérelmet okozva,
- e) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Magánlaksértésnek minősül, ha valaki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre *erőszakkal, fenyegetéssel, hivatalos eljárás színlelésével* bemegy, vagy ott bent marad. Súlyosabban bírálják el az elkövető cselekményét, ha az elkövető másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy az ezekhez tartozó bekerített helyre, az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek akarata ellenére, vagy megfélemlítéssel

- a) éjjel,
- b) fegyveresen,
- c) felfegyverkezve,
- d) csoportosan megy be vagy ott bent marad.

Magántitok megsértését követheti el az, aki a foglalkozásánál vagy köz megbízatásánál fogva tudomására jutott magántitkot alapos ok nélkül felfedi.

Visszaélés személyes adattal bűncselekményének minősül annak a cselekménye, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével

- a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel,
- b) az érintett tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget,
- c) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,

és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti. A büntetés súlyosabb, ha az fent meghatározott cselekményt hivatalos személyként, köz megbízatás felhasználásával, vagy jogtalan haszonszerzés végett, vagy különleges személyes adatra követik el.

Rágalmazást követ el az, aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas ténnyel állít, vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ. Súlyosbító körülményként ítélik meg, ha a rágalmazást

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) nagy nyilvánosság előtt,
- c) jelentős érdeksérelmet okozva követik el.

Becsületsértés, ha valaki a rágalmazás esetén kívül mással szemben

- a) a sértett munkakörének ellátásával, köz megbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,
- b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.

A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai

A Btk. megállapít néhány olyan esetet, amikor a bűncselekmény elkövetőjét büntetőjogilag nem lehet felelősségre vonni. Ezeknek az eseteknek az első csoportjába a büntethetőséget kizáró okok, a másodikba a büntethetőséget megszüntető okok tartoznak.

A büntethetőséget kizáró okok

A gyermekkor. A 14. életévét be nem töltött személy – a gyermekkorú – bűncselekmény elkövetése miatt nem büntethető. A fiatalok, vagyis a 14. és 18. életévük között lévő elkövetők azonban – természetesen életkori sajátosságaikra figyelemmel – felelősségre vonhatók.

A kóros elmeállapot. A kóros elmeállapotnak több formája van, így törvény ide sorolja az elmebetegséget, a gyengeelméjűséget, a szellemi leépülést, a tudatzavart és a személyiségzavart. Azt, hogy az elkövető melyik kóros elmeállapotban szenved, az igazságügyi orvos-szakértő hivatott megállapítani. Tudni kell viszont, nem tekinthető kóros elmeállapotban lévőnek az, aki a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

A kényszer vagy fenyegetés. Aki olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt áll, amely miatt képtelen akaratának megfelelő magatartásra és ezért követ el bűncselekményt, nem büntethető. A büntetése viszont korlátlanul enyhíthető annak, aki azért alkalmaz kényszert vagy fenyegetést, hogy az elkövetőt korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban (vagyis, a bűncselekmény elkövetésében).

A tévedés. Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott. Nem büntethető az sem, aki a cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az

a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van. A tévedés viszont nem zárja ki a büntethetőséget akkor, ha azt gondatlanság okozza, és a törvény a gondatlanságból eredő elkövetést is bünteti.

A cselekmény társadalomra veszélyességének csekély foka. Nem büntethető az, akinek a cselekménye az elkövetéskor olyan csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés is szükségtelen.

A magánindítvány hiánya. A törvényben meghatározott esetekben (pl. becsületsértés, rágalmozás) a bűncselekmény csak a sértett által előterjesztett magánindítványra büntethető. A magánindítvány nem vonható vissza, és bármelyik elkövetővel szemben is terjesztik elő, valamennyi elkövetőre hatályos. Amennyiben a sértett korlátozottan cselekvőképes, a magánindítványt törvényes képviselője is, ha pedig cselekvőképtelen, kizárólag a törvényes képviselője terjeszthető elő. Ezekben az esetekben a gyámhatósági is jogosult magánindítvány előterjesztésére. Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére.

A jogos védelem és a végszükség. A polgárőr szolgálatban gyakran felmerülő kérdés, ezért annak részleteivel külön foglalkozunk.

A büntethetőséget megszüntető okok

Az elkövető halála. A halál büntetőjogi jelentősége kettős. Amennyiben az elkövető a bűncselekmény elkövetése után, de még az eljárás jogerős befejezése előtt hal meg, a büntethetősége szűnik meg. Ha pedig a halál a büntetést kiszabó ítélet jogerőre emelkedése után, de a büntetés végrehajtásának befejezése előtt következik be, a halál a büntetés végrehajtását zárja ki. A halott értelemszerűen nem büntethető, de az intézkedések közül az elkobzás kimondását azonban a halál nem zárja ki, és az elkobzásra irányuló tárgyi eljárás a halál esetén is lefolytatható.

Az elévülés. Az elévülés az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmények esetén 20 év, egyébként az egyes bűncselekmények elkövetéséért kiszabható büntetés felső határának megfelelő idő, de legalább három év. A háborús, és nép elleni bűncselekmények soha nem évülnek el.

A kegyelem. Kegyelem gyakorlására a köztársasági elnök jogosult. Az úgynevezett eljárási kegyelem büntethetőséget megszüntető ok. A végrehajtási kegyelem kizárja a kiszabott büntetés egészének vagy egy részének (esetleg hátralevő részének) a végrehajtását. A kegyelmi mentesítés a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények alól mentesíti - értelemszerűen a büntetés végrehajtása után – az elítéltet. A kegyelmi eljárás szabályait a büntetőeljárásról szóló törvény tartalmazza.

A cselekmény társadalomra veszélyességének csekély foka, vagy veszélyességének megszűnése. A jogalkalmazó a törvényi tényállást kimerítő – konkrét – cselekmény társadalomra veszélyességét több szempontból is vizsgálja. Lehetséges ugyanis, hogy a cselekmény akár már az elkövetés időpontjában, akár utóbb nélkülözi a társadalomra veszélyességének azt a fokát, amelyet a törvényhozó annak a tényállásba foglalása során tulajdonított. Ilyen például, ha a büntetőjog állásfoglalásának változása folytán valamely adott cselekmény értékelése részben vagy egészben módosul, az okozott vagyoni veszteség jóvátételre kerül, stb.

A Btk. az egyes bűncselekmények tényállásának ismertetése során, adott tényálláshoz kapcsolatosan további **egyéb megszüntető okokat** is felsorol. Ezek részleteit a Btk. részletes tanulmányozás estén ismerhetjük meg.

*

Ismétlő kérdések:

1. Mit nevezünk bűncselekménynek?
2. Mi a különbség egy bűncselekmény szándékos vagy gondatlan elkövetése között?
3. Mi a különbség a büntett és a vétség között?
4. Melyik jogszabály sorolja fel a bűncselekményeket?
5. Kik lehetnek egy bűncselekmény elkövetői? Értelmezze az egyes elkövetők szerepét a bűncselekmény megvalósításában!
6. Miért fontos, hogy a polgárőr felismerje a bűncselekményt vagy annak elkövetésére irányuló magatartást (kísérletet)?
7. Hasonlítsa össze a lopás, a sikkasztás és a rablás vagyon elleni bűncselekmények elkövetési magatartásait!
8. Mi a különbség a jogtalan elsajátítás és a lopás között?
9. Hasonlítsa össze a garázdaság és a rendbontás törvényi tényállásait!
10. Miért fontos polgárőr szolgálatban a jogkövető magatartás szigorú megtartása?
11. Sorolja fel a büntethetőséget kizáró okokat!
12. Melyek a büntethetőséget megszüntető okok?

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön össze az elmúlt néhány hónapban a településük, megyéjük területén, közterületen elkövetett 10-15 bűncselekményről szóló újságcikket, tudósítást, rendőrségi/határőrségi tájékoztatót!

Elemesse az elkövetési magatartásokat, értékeljék, ezek alapján hogyan lehet felismerni a bűncselekmény tényét egy tetten érés esetén.

Vonjon le következtetéseket arról, hogy a bűncselekmény, annak elkövetési helye, ideje, az elkövető személye és az elkövetési magatartás, valamint a bűncselekmény sértettje és annak tevékenysége között milyen ok-okozati összefüggések figyelhetők meg.

A SZABÁLYSÉRTÉSI JOGRÓL

Szabálysértések meghatározása

Szabálysértésnek minősül az a magatartás, amely veszélyezteti az együttélési szabályokat, akadályozza, vagy zavarja a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó szabályokba ütközik. Van olyan jogellenes magatartás, amelynek kettős alakzata van: a jogszabályokban meghatározottak szerint lehet szabálysértés (például a lopás 10 000 Ft értékhatár alatt) és bűncselekmény is (például a lopás 10 000 Ft értékhatár felett).

Szabálysértésnek egy cselekményt törvény (pl. az 1999. évi LXIX. törvény), kormányrendelet (pl. a 218/1999.(XII.28.) Kormányrendelet) és önkormányzati rendelet minősíthet. A törvényben és kormányrendeletben meghatározott szabálysértések a belföldön elkövetett cselekményekre vonatkoznak állampolgárságra tekintet nélkül. Az önkormányzati rendelettel megállapított szabálysértések hatálya csak az adott önkormányzat illetékességi területére terjed ki.

A szabálysértést – a bűncselekményhez hasonlóan – *szándékosan vagy gondatlanul* lehet elkövetni. Itt is *tettes, társtettes, felbújtó és bűnsegéd* lehet a cselekmény elkövetője. *Felelősséget kizáró oknak minősül* a gyermekkor (14 életévét be nem töltött személy), a kóros elmeállapot, a kényszer vagy fenyegetés hatása alatti elkövetés, a tévedés, valamint a jogos védelem és a végszükség. Nem lehet azonban alkalmazni a felelősséget kizáró okokat abban az esetben, ha az elkövető a jogellenes cselekményét önhibájából ittas vagy bódult állapotban követte el.

Néhány fontosabb, szabálysértésnek minősülő magatartás

Magánlaksértés, aki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe, vagy ezekhez tartozó bekerített helyre az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek *akarata ellenére vagy megtévesztéssel* bemegy, vagy ott bennmarad, úgyszintén aki mást akadályoz abban, hogy a lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre bemenjen, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. Magánlaksértés miatt szabálysértési eljárásnak csak magánindítványra van helye.

Ipari robbantóanyaggal és pirotechnikai termékekkel kapcsolatos szabálysértést az követ el, aki az ipari robbantóanyagok és a pirotechnikai termékek előállítására, forgalmára, tárolására, szállítására, felhasználására és megsemmisítésére vonatkozó előírásokat megszegi, engedély nélkül pirotechnikai terméket birtokol, továbbá robbantóanyagot vagy robbanó szerkezetet talál, vagy annak hollétéről tudomást szerez, s ezt a ténytet a legközelebbi települési önkormányzatnak vagy a rendőrségnek nem jelenti be.

Lőfegyverrel kapcsolatos szabálysértésnek minősül, ha valaki a lőfegyver vagy lőszer gyártására, tartására, kereskedelmére, javítására és használatára vonatkozó szabályokat megszegi, lőfegyverdarabot vagy lőszerelmet engedély nélkül készít, megszerez, tart vagy forgalomba hoz. Ugyanígy minősül annak a cselekménye, aki a légfegyver, gáz- és riasztófegyver, illetőleg hatástalanított lőfegyver gyártására, kereskedelmére, megszerzésére, tartására vagy használatára vonatkozó szabályokat, vagy a lőtér üzemeltetésére vonatkozó rendelkezéseket megszegi.

Rendzavarást követ el, aki verekszik, továbbá aki mást verekedésre felhív, rendzavarás vagy garázdaság esetén a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy intézkedésével szemben *engedetlenséget tanúsít*. Rendzavarást követ el az is, aki nyilvános rendezvényen lőfegyvert vagy robbanóanyagot, illetőleg az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tartva magánál jelenik meg, vagy a rendező szerv, illetőleg a rendőrség biztonságra vonatkozó felhívásának, rendelkezésének nem tesz eleget.

Tiltott kéjelgést az követ el, aki a külön törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást, illetve tilalmat megszegi. Súlyosabbnak minősül az elkövető magatartása, ha

- a) a szexuális szolgáltatása igénybevételére felhívott személy tizennegyedik életévét betöltött kiskorú, vagy kiskorúnak az ilyen szolgáltatás nyújtására irányuló ajánlattételét fogadja el,
- b) a szexuális szolgáltatásra való felajánlkozása zaklató jellegű,
- c) nem rendelkezik a külön jogszabályban előírt orvosi igazolással.

Természetvédelmi szabálysértésnek minősül, aki

- a) a természetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy szakhatósági hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy szakhatósági hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, szakhatósági hozzájárulástól eltérő módon végez, vagy végeztet, bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget,
- b) természeti területen - beleérve a védett természeti területet is - a természetvédelmi célokkal össze nem egyeztethető tevékenységet folytat, szemetel, a területet más módon szennyezi, tiltott helyen tartózkodik, tiltott módon közlekedik, engedély nélkül tüzet rak,
- c) a védett vagy a fokozottan védett élő szervezet egyedét, származékát, barlangi képződményt jogellenesen megrongálja, elviszi, állatfaj egyedét élettevékenységében jelentős mértékben zavarja, valamint a védett élő szervezet egyedét, származékát, barlangi képződményt jogellenesen elpusztítja.

Környezetvédelmi szabálysértést követ el, aki a környezetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély vagy hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől, hozzájárulástól eltérő módon végez vagy végeztet, illetve a környezet elemeit a külön jogszabályban meghatározott módon terheli, illetve szennyezi, vagy az egyéb környezetvédelmi előírásokat más módon megszegi.

Veszélyes fenyegetés, ha valaki mást

- a) félelemkeltés céljából olyan bűncselekmény elkövetésével komolyan megfenyeget, amely a megfenyegetett személy vagy annak hozzátartozója élete, testi épsége vagy egészsége ellen irányul,
- b) mást félelemkeltés céljából a megfenyegetett személyre vagy annak hozzátartozójára vonatkozó, a becsület csorbítására alkalmas tény nagy nyilvánosság elé tárásával komolyan megfenyeget.

Tulajdon elleni szabálysértést az követ el, aki

- a) tízezer forintot meg nem haladó értékre lopást, sikkasztást, jogtalan elsajátítást, orgazdaságot,
- b) tízezer forintot meg nem haladó kárt okozva bankkártyával visszaélést, csalást, szándékos rongálást,

- c) tízezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva hűtlen kezelést követ el, úgyszintén, aki e fenti cselekmények elkövetését megkísérli,
- d) idegen, nem gépi meghajtású járművet mástól azért vesz el, hogy jogtalanul használja,
- e) műemléket, muzeális tárgyat, az államhatárt, a megye-, város-, községhatár vagy a birtokhatár megjelölésére szolgáló hivatalos jelet, tömegközlekedési vagy távközlési eszközt, közúti jelzést, továbbá parkot vagy az ahhoz tartozó felszerelést gondatlanul megrongálja,
- f) tízezer forintot meg nem haladó lopást mező-, illetőleg erdőgazdaságilag hasznosított földön lévő terményre, termékre, illetve haszonállatra, vagy az ott elhelyezett felszerelésre, eszközre követi el.

Veszélyeztetés kutyával szabálysértést az valósít meg, aki a felügyelete alatt álló kutyát

- a) a település belterületén felügyelet nélkül bocsátja közterületre, illetőleg kóborolni hagyja,
- b) természeti vagy védett természeti területen, illetőleg vadászterületen - a vadászkutya kivételével - póráz nélkül elengedi, vagy kóborolni hagyja,
- c) szájkosár és póráz nélkül közforgalmú közlekedési eszközön szállítja,
- d) étel- és ital-üzletbe, közfürdő területére vagy a játszótérre beenged, illetőleg bevisz,
- e) aki harapós kutyáját nem zárt helyen tartja, vagy nem helyez el a ház (lakás) bejáratán a harapós kutyára utaló megfelelő figyelmeztető táblát.

A koldulás szabálysértés, ha valaki közterületen vagy nyilvános helyen másokat zaklató módon koldul. Zaklató módon az koldul, aki a járókelőket, illetve a nyilvános helyen jelenlévőket pénz átadása céljából leszólítja, illetőleg aki házról házra, lakásról lakásra járva kéreget.

Csendháborítás elkövetője, aki lakott területen, az ott levő épületben, vagy az ahhoz tartozó telken, tömegközlekedési eszközön, továbbá természeti és védett természeti területen indokolatlanul és a megengedettnél nagyobb zajt okoz, amely alkalmas arra, hogy mások nyugalma, illetve a természeti vagy a védett természeti értéket zavarja.

Köztisztasági szabálysértésnek minősül, ha valaki

- a) a közterületen, a közforgalom céljait szolgáló épületben, illetve közforgalmú közlekedési eszközön szemetel, ezeket beszennyezi,
- b) a felügyelete alatt lévő állat által a fent megjelölt helyen okozott szennyezés megszüntetéséről nem gondoskodik,
- c) települési szilárd vagy folyékony hulladékot a közterületen engedély nélkül lerak, elhelyez, illetve nem a kijelölt lerakóhelyen rak le, vagy helyez el.

Veszélyeztetést követ el tárgyak elhelyezésével, eldobásával, aki

- a) épületen, építményen tárgyat másokat veszélyeztető módon helyez el,
- b) tárgyat másokat veszélyeztető módon dob el.

Sportrendezvény rendjének megbontása szabálysértés elkövetője, aki sportrendezvényen a létesítménynek a nézőktől vagy a nézők meghatározott csoportjától elzárt területére jogosulatlanul belép, vagy ott tartózkodik, illetve e területre bármit bedob.

Tűzvédelmi szabálysértés, ha valaki

- a) a tűzvédelmi jogszabályokban vagy a tűzvédelmi szabályzatokban foglalt előírásokat,

- továbbá a kötelezően alkalmazandó tűzvédelmi szabványok előírásait megszegi,
- b) a jogszabályi tilalom ellenére az erdőterületen vagy annak közelében tüzet gyújt, vagy más módon az erdő tűz elleni védelmének jogszabályi előírásait megszegi,
  - c) tűzesetet vagy tűzveszélyt észlel, és ezt a hatóságnak nem jelenti,
  - d) tűzjelzésre távbeszélőjét nem bocsátja rendelkezésre,
  - e) szándékosan megtevesztő tűzjelzést ad,
  - f) nem tesz eleget a hatóság azon felhívásának, hogy a tűz oltásában személyesen közreműködjék, illetőleg hogy járművét vagy a tűz oltására alkalmas eszközét a tűz oltásához bocsássa rendelkezésre,
  - g) tűz esetén a tűzoltás vezetőjének intézkedését nem hajtja végre, vagy a tűzoltás eredményessége érdekében szükséges felvilágosítást nem adja meg.

*

Ismétlő kérdések:

1. *Mit nevezünk szabálysértésnek?*
2. *Mikor mondjuk azt, hogy egy jogellenes magatartásnak kettős alakzata van?*
3. *Milyen jogszabályok minősíthetnek egy cselekményt szabálysértésnek?*
4. *Ismertesse a szabálysértési felelősséget kizáró okokat!*
5. *Mentesül-e a felelősség alól az, aki önhibájából ittas vagy bódult állapotban követ el szabálysértést?*
6. *Mi a különbség a magánlaksértés büncselekményének és szabálysértésének tényállása között?*
7. *Mi a különbség a rendbontás vétsége és a rendzavarás szabálysértése között?*
8. *Hasonlítsa össze az ismertetett vagyon elleni büncselekmények és a tulajdon elleni szabálysértések elkövetési magatartásait!*
9. *Ismertesse a veszélyeztetés kutyával szabálysértés törvényi tényállását!*
10. *Mikor valósul meg jogellenes koldulás a közterületeken és nyilvános helyeken?*

Gyakorlati feladat:

Saját tapasztalatai alapján gyűjtsön példákat arra, hogy – a közlekedési szabálysértéseken kívül – általában milyen közterületi szabálysértések tapasztalhatók településén, lakóközösségében.

Készítsen javaslatokat, hogy – a hatósági eszközökön kívül – milyen más módszerekkel lát lehetőséget a szabálysértések megelőzésére, a jogkövető magatartás elfogadtatására.

POLGÁRI JOGI ALAPKÉRDÉSEK

A vagyoni jogi védelme

A tulajdonosnak (birtokosnak) a vagyoni védelméhez fűződő jogát a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 82.§, 98.§, 115.§-ai, továbbá a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 3.§, 102., 104.§-ai biztosítják.

A Polgári Törvénykönyv védi a magánlakáshoz és a jogi személy céljaira szolgáló helyiségekhez fűződő jogot. A védelem természetesen kiterjed a jogi személyiséggel nem rendelkező, közös név alatt működő - jogokat szerző és kötelezettségeket vállaló - szervezetekre is. Különösen fontos a gyakorlat számára annak meghatározása, hogy a személyhez fűződő jogvédelem körében és annak céljával összhangban mi tekinthető magánlakásnak, illetve a jogi személy helyiségének.

Magánlakás körébe sorolható minden helyiség, amely a magánszemély életvitelt biztosító tartózkodási helyül szolgál. Nincs jelentősége sem a használat jogcímének, sem az ingatlan besorolásának.

A jogi személy céljára szolgáló helyiségnek az minősül, amely a tevékenységének megvalósítására szolgál. Nincs jelentősége a használat jogcímének (az lehet tulajdon, bérlet, szívességi használat stb. egyaránt), mint ahogy az ingatlan besorolásának, tehát annak sem, hogy lakó- vagy üdülő ingatlanról van-e szó. Érdektelen egyébként a helyiség ingatlan jellege is. A védelem ugyanis egy lakókocsit használó számára is biztosított, egyébként kiterjed az ahhoz, vagy valamely felépítményhez szervesen kapcsolódó bekerített helyre (kert) is.

A jogi személy céljaira szolgáló helyiségek, a jogi személy működésének jellegétől függően - egyben a személyhez fűződő jogok tartalmi kereteit is meghatározó módon - több csoportra oszthatók. Egyes szervezetek esetében ugyanis a rendes működés feltétele, illetve velejárója, hogy helyiségeit a közönség szélesebb vagy kevésbé széles köre igénybe veheti. Így:

1. A közigazgatási vagy más közfeladatot ellátó jogi személy (államhatalmi szervek, bíróság, ügyészség, egészségügyi, köztisztviselési szervek stb.) feladatainak egy részét közterületen végzi, amely mindenki számára korlátozás nélkül nyitva áll, másrészt épületekben (közintézmények, középületek), melyekbe lényegében mindenki beléphet, *de már csak a működtető által meghatározott esetleges korlátok között.*
2. A szolgáltatást végző jogi személyek (például vendéglátóhelyek) tevékenységét is a nyitottság, az épületeikbe való szabad bejárás jellemzi. *A belépés és benntartózkodás feltételeit azonban nekik is jogukban áll meghatározni.*
3. Más szervezetek (termelőüzem, egyesület stb.) működése a szabad bejárásban is megmutatkozó nyilvánosságot nem kíván. Ilyenkor alapvetően *a jogi személy engedélyétől függő a belépés és benntartózkodás egyaránt.*

A fenti törvényhely a védelmet igénylő magatartást még példálózó felsorolással sem határozza meg. Ekként tehát tilt minden olyan magatartást, és védelmet biztosít minden olyan eljárással szemben, amely a jogi személyt a helyiségeiben végzett tevékenységben zavar vagy akadályoz. E körbe sorolható - jogi személy esetében a tevékenységének jellegét is mérlegelve - már a helyiségbe való belépés vagy benn-tartózkodás is vagy az ezekre vonatkozó szabály megszegése.

A Polgári Törvénykönyv alapján a birtokvédelem a tulajdonost és a birtokost egyaránt megilleti. A tulajdonos az, aki jogosult a dolgot használni és a dologból folyó hasznokat szedni, viseli a dologgal járó terheket és a dologban beállott azt a kárt, amelynek megtérítésére senkit sem lehet kötelezni. A tulajdonost megilleti az a jog, hogy a dolog birtokát, használatát vagy hasznai szedésének jogát másnak átengedje, a dolgot biztosítékul adja, vagy más módon megterhelje, továbbá hogy tulajdonjogát másra átruházza, vagy azzal felhagyjon.

A birtokos az, aki a dolgot magához veszi, vagy akinek az más módon hatalmába kerül.

A birtokvédelemnek három fajtáját ismeri el a jog:

- a) a jogos önhatalmat,
- b) a hatósági úton, illetve
- c) a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást.

A **jogos önhatalom** gyakorlásának lehetséges módjait „a polgárőr intézkedések” fejezetben részletesen tárgyaljuk.

A birtokvédelem érdekében, az **államigazgatási út** igénybevétele keretében, egy éven belül a jegyzőtől lehet kérni, hogy határozatban kötelezze a birtokháborítót a jogellenes cselekményének abbahagyására és az eredeti állapot helyreállítására.

A birtokvédelem **bírósági útja** az úgynevezett birtokper. Amennyiben bármelyik fél (a birtokos és a birtokháborító) nem ért egyet a jegyző határozatával, 15 napon belül kérheti a bíróságtól a határozat megváltoztatását. Amennyiben a birtokháborítástól számított egy év eltelt, már csak a bíróságtól lehet kérni a birtokháborítás megszüntetését.

Vagyonvédelem a munkahelyen

A Munka Törvénykönyve is tartalmaz előírásokat a vagyon védelmével kapcsolatban. Így például a munkavállaló a munkaviszony fennállása alatt – kivéve, ha erre jogszabály feljogosítja –

- a) nem tanúsíthat olyan magatartást, amellyel munkáltatója jogos gazdasági érdekeit veszélyeztetné.
- b) köteles a munkája során tudomására jutott üzleti titkot valamint a munkáltatóra, illetve a tevékenységére vonatkozó alapvető fontosságú információkat megőrizni. Ezen túlmenően sem közölhet illetéktelen személlyel olyan adatot, amely munkaköre betöltésével összefüggésben jutott a tudomására, és amelynek közlése a munkáltatóra vagy más személyre hátrányos következménnyel járna. A titoktartás nem terjed ki a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó, külön törvényben meghatározott adatszolgáltatási és tájékoztatási kötelezettségre.

Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértené, vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette.

Ebből az következik, hogy a munkáltatónak a munkavégzéshez szükséges tájékoztatás és irányítás megadására, a munkavégzéshez szükséges ismeretek megszerzésének biztosítására vonatkozó kötelezettsége keretében meg kell határoznia a munkavállaló számára, milyen

magatartással kerülhető el jogos gazdasági érdekeinek veszélyeztetése. Ez alapvetően utasítás formájában valósul meg. A munkavállaló pedig a munkát a munkáltató utasítása szerint köteles ellátni, kivéve, ha

- a) annak végrehajtása jogszabályba vagy munkaviszonyra vonatkozó szabályba ütközik,
- b) annak végrehajtása más személy életét, testi épségét vagy egészségét közvetlenül és súlyosan veszélyeztetné.

Ha az utasítás végrehajtása kárt idézhet elő, és a munkavállaló ezzel számolhat, köteles erre az utasítást adó figyelmét felhívni. Utóbbi esetben az utasítás teljesítését azonban nem tagadhatja meg.

A munkavállaló a munkaviszonyából eredő kötelezettségének vétkes megszegésével okozott kárért kártérítési felelősséggel tartozik. A munkavállaló vétkességét, a kár bekövetkeztét, illetve mértékét, valamint az okozati összefüggést a munkáltatónak kell bizonyítania. Mentesül a munkavállaló a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a hiányt elháríthatatlan külső ok idézte elő, vagy a *munkáltató a biztonságos őrzés feltételeit nem biztosította*.

A munkáltató a munkavállalónak munkaviszonyával összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékében felel. A munkáltató működési körébe esnek különösen a munkáltató által feladatai során kifejtett tevékenységgel összefüggő magatartásból, a használt anyag, felszerelés, berendezés és energia tulajdonságából, állapotából, mozgatásából és működéséből eredő okok. Mentesül a munkáltató a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt működési körén kívül eső elháríthatatlan ok vagy kizárólag a károsult elháríthatatlan magatartása okozta.

A munkáltatót felelősség terheli a munkavállaló munkahelyre bevitt tárgyaiban, dolgaiban bekövetkezett károkért. A munkáltató előírhatja a munkahelyre bevitt dolgok megőrzőben (öltözőben) való elhelyezését, illetve a bevitel bejelentését. *A munkába járáshoz, illetve a munkavégzéshez nem szükséges dolgok bevitelét a munkáltató megtilthatja, korlátozhatja, vagy feltételhez kötheti. Ha a munkavállaló az előírt szabályokat megszegi, a bekövetkezett kárért a munkáltató csak szándékos károkozása esetén felel.*

A felelős őrzés

Felelős őrzésről akkor beszélünk, ha valaki *a dolgot más érdekében* anélkül tartja magánál, hogy arra külön jogviszonynál fogva jogosult vagy köteles volna (például talált tárgy vagy haszonállat esetében, ha egyébként annak tulajdonosa ismert, vagy megismerhető). *A dolog őrizetéről* ekkor *a jogosult költségére és veszélyére* mindaddig köteles gondoskodni, amíg az a dolgot át nem veszi.

A jogviszony lényege az *őrzési kötelezettség*, ami addig áll fenn, amíg a jogosult a dolgot át nem veszi. A felelős őrző egyébként a dolgot költségei megtérítéséig visszatarthatja.

Azt, hogy e kötelezettségét a felelős őrző miként köteles ellátni, a dolog természete és az ügy körülményei szabják meg. A polgári törvény az őrzet tárgyaként az ingó dolgot tartotta szem előtt, azonban felelős őrzés létrejöhet ingatlanra is. Ingó dolognál a felelős őrzőtől megkövetelhető az, hogy a dolgot megfelelő helyen és biztonsági intézkedések alkalmazásával őrizze. Ingatlan esetében az állandó személyes jelenlét nyilvánvalóan nem követelmény, a lezárás, az időszakos felügyelet azonban igen.

A felelős őrző kötelezettsége a szorosan vett őrzésen felül kiterjed minden olyan intézkedésre, amely a dolog fenntartásához és károsodástól való megóvásához szükséges. *Az őrizet a jogosult költségére történik.* Ez azt jelenti, hogy a felelős őrző követelheti az őrzéssel kapcsolatban felmerült költségei megtérítését. E kiadások megtérítéséig a felelős őrzőt megilleti a visszatartás joga.

A felelős őrzés tartama alatt *a felelős őrző a dolgot nem használhatja*, kivéve amennyiben a használat a dolog fenntartásához szükséges. Ha a dolgot e tilalom ellenére mégis használja, a jogosulttal szemben minden olyan kárért felel, amely enélkül nem következett volna be. *A jogosulatlan használat tehát a felelős őrző kártérítési felelősségét alapozza meg*, mégpedig olyan tárgyi felelősségét, amely alól sem a felróhatóság hiányával, de még külső elháríthatatlan ok bizonyításával sem mentheti ki magát amennyiben a kár és a használat között okozati összefüggés megállapítható. Kimentése csak akkor lehet sikeres, ha azt bizonyítja, hogy a kár a használat nélkül is bekövetkezett volna.

Az őrzésen felül *a felelős őrző kötelessége, hogy a hasznok beszédéséről gondoskodjon.* A hasznok szedése azonban a jogosult érdekében történik, ezért a meglévő hasznokat a jogosultnak ki kell adnia, az elfogyasztott hasznok értékét pedig meg kell térítenie. A felelős őrző azoknak a hasznoknak az értékét is köteles megtéríteni, amelyek beszédését elmulasztotta. Ez utóbbi felelőssége a felelős őrzőnek akkor áll fenn, ha a hasznok beszédése érdekében nem úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. A jogosult részére járó és a hasznokkal kapcsolatos értékek megtérítésekor a felelős őrző nem csak a hasznok beszédésével, hanem a felelős őrzés ellátásával kapcsolatban felmerült minden követelését beszámíthatja.

Ha a jogosult a dolgot megfelelő határidő alatt felszólításra nem szállítja el, és annak máshol való elhelyezése aránytalan nehézséggel vagy a költségek előlegezésével járna, a felelős őrző a dolgot értékesítheti, vagy felhasználhatja. A felelős őrzés ezzel a jogosultra is hárít kötelezettséget, mégpedig a dolog átvételét. *A felelős őrző ezért jogosult arra, hogy a birtoklásra jogosultat a mielőbbi elvitelre felszólítsa* és az elvitelre megfelelő - mindkét fél számára méltányos - határidőt tűzzön. Amennyiben a jogosult a kitűzött határidő elteltéig nem szállítja el a dolgot, a felelős őrző - választása szerint - azt továbbra is maga őrizheti, máshol helyezheti el, végső soron értékesítheti, vagy felhasználhatja. Erre akkor kerülhet sor, ha a máshol történő elhelyezés aránytalan nehézséggel vagy a költségek előlegezésével járna, márpedig a felelős őrzőnek költség-előlegezési kötelezettséget a törvény nem ír elő.

A törvény előírásai szerint *a gyorsan romló dolgot - amennyiben lehetséges - értékesíteni kell, illetőleg fel kell használni.* Gyorsan romló dolognál a felelős őrzőnek az értékesítés és a felhasználás lehetőségei között kell választania. Az intézkedés módját a dolog természete szabja meg, ettől függ, hogy elvárható-e az elszállításra felszólítás, vagy nyomban az értékesítésről vagy felhasználásról kell döntenie. Az értékesítésből befolyt összeg, a felhasznált dolog ellenértéke a jogosultat illeti, azokkal a felelős őrző - a felelős őrzéssel kapcsolatos igényei beszámításával - köteles elszámolni.

*

Ismétlő kérdések:

- 1. Milyen jogszabályok biztosítják a tulajdonosnak (a birtokosnak) a vagyona védelméhez fűződő jogát?*

2. *Mi a különbség a tulajdonos és a birtokos között?*
3. *Mit nevezünk magánlakásnak?*
4. *Mit értünk a jogi személy céljára szolgáló helyiség megnevezése alatt?*
5. *A magánlakáshoz és a jogi személy céljaira szolgáló helyiségekhez fűződő jog biztosítása érdekében milyen magatartással szemben nyújt védelmet a törvény?*
6. *Sorolja fel a birtokvédelem fajtáit!*
7. *Mit értünk a birtokvédelem államigazgatási és bírósági útja alatt?*
8. *Ismertesse a felelős őrzés fogalmát és a jogviszony lényegét!*

Gyakorlati feladat:

Foglalja össze táblázatos formában vagy más módon, hogy egy Ön által ismert közhivatalban, egy áruházban és egy termelőüzemben milyen, mindenki által betartandó illetve ismerhető szabályokat érvényesítenek a vagyon megóvása érdekében.

Milyen lehetőséget lát a vagyon biztonságának további javítására?

A POLGÁRŐR INTÉZKEDÉSEK

Az intézkedés fogalma

A polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában *intézkedés alatt értjük azokat a beavatkozási jogokat, illetve kötelezettségeket, amelyek - törvény előírásai alapján - az állampolgárt megilletik, illetve terhelik a biztonságot fenyegető veszélyhelyzetek megelőzése, elhárítása, továbbá a következmények enyhítése érdekében.*

A fenti fogalomból kiindulva az alábbiakat kell figyelembe venni:

1. Az állampolgár részére a beavatkozásra csak törvény adhat felhatalmazást, s ugyancsak törvény írhat elő beavatkozási kötelezettséget a számára.
2. A polgárőr ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik, mint bármelyik állampolgár. A bűnmegelőzési feladatok ellátása keretében a polgárőrségnek nincsenek többlet – pl. hatósági jellegű – jogosítványai. A polgárőr beavatkozás, mint állampolgári fellépés eredményességét ugyanakkor jelentős mértékben növeli, hogy a polgárőr:
  - a) képzett és felkészült, pontosan ismeri állampolgári jogait és kötelezettségeit, tisztában van lehetőségeivel és korlátaival,
  - b) szolgálatban és szolgálaton kívül készen áll ezen intézkedések megtételére, tudja mikor, mit és hogyan tehet,
  - c) megfelelő háttérrel rendelkezik: a saját szervezete és az együttműködő partnerek támogatását, szükség esetén segítségét élvezi.
3. A *fellépés* (beavatkozás) *joga* azt jelenti, hogy adott helyzetben az állampolgárnak felhatalmazása van a törvény által meghatározott keretek között a szükséges intézkedések megtételére. Maga jogosult eldönteni, képes-e az adott körülmények alapján az eredményes beavatkozásra, vállalja-e a beavatkozás kockázatát. Amennyiben úgy dönt, hogy ehhez a megfelelő feltételek nem állnak rendelkezésére (pl. nincs kellő erőfőlényben, nincs tanú a bizonyításhoz, pontosan nem tudja minősíteni az adott cselekményt) jogosult a beavatkozástól elállni, s emiatt semmilyen joghátrány nem érheti.
4. A személy- vagy vagyonbiztonságot fenyegető veszélyhelyzet megelőzése, elhárítása érdekében törvény az állampolgárt *beavatkozásra kötelezheti*. Ennek alapján az állampolgár köteles megtenni minden tőle elvárhatót a veszélyhelyzet csökkentése, a veszélyben lévők mentése érdekében, s közreműködni a következmények elhárításában. Aki ezt a kötelezettségét elmulasztja, vagy e kötelezettsége teljesítésére vonatkozó felhívásnak nem tesz eleget, azt a törvény büntetni rendeli.

Az intézkedési jogok

A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogása

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 123.§ (3) bekezdés alapján a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt **bárki elfoghatja**, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni; ha erre nincs módja, a rendőrséget értesíteni.

A gyakorlatban ugyanis számos esetben előfordul, hogy az elkövetőt az elkövetés helyszínén, vagy annak közelében valaki - nem a nyomozó hatóság tagja - elfogja. Az elfogás jogi feltételei:

- a) az elkövetési magatartás bűncselekményt valósít meg (szabálysértés esetén tehát nincs ilyen jogi lehetőség),
- b) az elfogott személy maga a bűncselekmény elkövetője,
- c) az elkövetőt a bűncselekmény elkövetése során tetten érték,
- d) az elfogottat a hatóság részére haladéktalanul átadják.

Tetten érésnek nemcsak az az eset minősül, amikor az elkövető a bűncselekményt szemtanú jelenlétében hajtja végre és az a helyszínen elfogja, hanem az is, ha az elkövetőt akár a cselekmény szemtanúja, vagy az ő felhívására, vagy egyéb okból - például a riasztó működését észlelve - más személy üldözés során elfogja. E törvényhely miniszteri indokolása felhívja a figyelmet arra, hogy a motorizáció, a technikai haladás folytán tágul az üldözés közben elfogottak, ennél fogva így a tettenérés térbeli és időbeli köre.

Nem minősül tettenérésnek, így jogellenes az elfogás például akkor, ha a helyszínen felismerjük a bűnelkövetőt, majd később a lakásáról, vagy szórakozóhelyről erőszakkal elvisszük és így akarjuk a hatóság részére átadni.

A Be. 127. § (3) bekezdése lehetőséget biztosít az elfogó személynek arra, hogy az elkövetőt visszatartsa a hatóság kiérkezéséig. Az elfogó személy ilyen esetben haladéktalanul köteles a tetten ért személyt a rendőrségnek átadni, amennyiben pedig erre nincs módja, úgy köteles értesíteni. A törvény ezen rendelkezése ilyen esetben a jogellenességet kizárja, így nincs helye az elfogóval szemben a személyi szabadság megsértésének a megállapítására (BH1990. 326).

A visszatartás az eltávozás megakadályozása akár a szükséges mértékű fizikai erővel (megfogással, lefogással). A fizikai erő alkalmazása ugyanakkor nem fajulhat bántalmazássá, nem okozhat sérülést vagy dologi kárt.

Az elkövetőt nem lehet a helyszínről elvinni, a nyomozó hatóság értesítése előtt még rövidebb vagy hosszabb ideig fogva tartani, kihallgatni, stb. Szigorúan tilos a bekövetkezett jogsérelem miatt az elfogott személyt bántalmazni, vagy bármi más módon rajta elégtételt venni (lásd: önbíráskodás, Btk. 273.§).

Saját illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítása

Az intézkedés végrehajtásának alapvető feltétele a *jogos védelmi helyzet* kialakulása. A jogos védelemről a Büntető Törvénykönyv 29.§-a az alábbiak szerint rendelkezik:

„29.§ (1) Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

(2) Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét azért lépi túl, mert azt ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni.

(3) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza az elhárítás szükséges mértékének felismerésében.”

A jogos védelem **egyik kritériuma a jogtalan támadás**, vagyis a támadásnak valamely bűncselekmény törvényi tényállását kell kimerítenie. Ez csak aktív, jogtalan emberi magatar-

tással valósítható meg, amely irányulhat közérdek, személyek és javak ellen. A támadásnak megkezdettnek, folyamatban lévőknek („intézettnak”) kell lennie, vagy közvetlenül kell fenyegetnie (bekövetkezésétől nyomban tartani lehet). Nincs viszont jogos védelmi helyzetben az, aki tévesen azt feltételezi, hogy meg akarják támadni. Nem áll fenn tehát a jogos védelmi helyzet például akkor, ha a közérdeket, a személyeket és a javakat nem éri közvetlen fenyegetés, vagy a támadó a megelőző fenyegető magatartással felhagy és közvetlen támadást nem intéz, vagy a helyszínről távozik.

A jogos védelem **második kritériuma az elhárító cselekmény szükségessége és arányossága**. A szükségesség mindenekelőtt azt jelenti, hogy *a támadás csak tényállászerű cselekménnyel hárítható el*. A támadás legyőzéséhez alkalmazott cselekmény (eszköz) szükségességét a támadás minősége, mérve, intenzitása és az adott helyzet mérlegelése alapján kell elbírálni. Az arányosság azt jelenti, hogy *a sérelem, amelyet az elhárító cselekmény okoz, ne legyen aránytalanul nagyobb, mint amelyet a jogtalan támadás okozott volna*. A jogos védelem túllépése következik be akkor is, ha kirívó aránytalanság van a támadás és a védelem intenzitása, eszköze valamint a támadással célba vett és az elhárítással okozott sérelem között. Ha a védekező súlyosabb sérelmet okoz, mint ami szükséges és elég lett volna a támadás elhárításához, és a többlet sérelem nyilvánvalóan aránytalan, a védekező a túllépésért felel. Időbeli túllépésről akkor beszélünk, ha a védelmi cselekményt túl korán fejtik ki, vagy az elhárító cselekmény a támadás befejezése után vagy az elhárításához szükséges időn túl is egyhuzamban tart.

Az *ijedtség* vagy a *menthető felindulás* foka különböző lehet, így ennek a felismerő képességre gyakorolt hatása is eltérő. Kizárt a büntethetősége annak, aki a jogos védelem határát azért lépi túl, mert az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni. Ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt csupán korlátozza az elhárítás mértékének a felismerésében, az elkövető büntetését korlátlanul enyhíteni lehet. Az ijedtség vagy menthető felindulás mértékének és a vádlottra gyakorolt hatásának megállapítása a jogos védelem körében nem orvosi, hanem jogi szakkérdés.

Beavatkozás végszükség helyzetben

A végszükség törvényi tényállása a Büntető Törvénykönyv 30.§-a alapján a következő:

„30.§ (1) *Nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére és a cselekmények kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.*

(2) *Nem büntethető az sem, aki azért okoz akkora vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.*

(3) *A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza a sérelem nagyságának felismerésében.*

(4) *Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége.”*

A végszükség helyzet legfontosabb jellemzői, hogy:

- a) a veszély csak „tényleges” lehet,
- b) a veszélyhelyzetnek pedig „közvetlennek” kell lennie,
- c) a veszély másként el nem hárítható lehet és
- d) az elhárító személynek vétkesnek kell lennie.

A végszükség rendszerint természeti katasztrófák, tűzvész, árvíz, közveszély kialakulása esetén fordul elő, de végszükség helyzetet idézhet elő egy megvadult állat (pl. kutya, bika) támadása is. A végszükség helyzetet emberi magatartás is okozhat, de ez az emberi magatartás nem minősül jogtalan támadásnak.

A végszükségben lévő személy magát vagy másokat menti a veszélyhelyzetből oly módon, hogy a mentést más körülmények között bűncselekményként, tehát valamilyen jog védte érték elleni támadásként kellene értékelni és elbírálni (pl. ajtó, ablak betörése, jármű megrongálása, anyag, eszköz felhasználása, stb.).

A végszükségben írt veszélyhelyzet közvetlen és másként el nem hárítható. További feltétele a végszükség megállapításának, hogy a veszélyhelyzet előidézése nem róható az elkövető terhére (pl. nem ő a „gyújtogató”). A vészhelyzet előidézésében felelős személy nem mentesülhet a károkozással elkövetett bűncselekmény következményei alól. Az arányosság, eltérően a jogos védelemben írt szabályozástól, csak akkor állapítható meg, ha az elhárító cselekmény kisebb sérelmet okozott, mint amilyen bekövetkezésével a veszély fenyegetett. A jogos védelmi helyzethez hasonlóan, az ijedség illetve a menthető felindulás itt is büntethetőséget kizáró vagy korlátozó tényező lehet.

A végszükség nem állapítható meg annak javára, akinek hivatásánál fogva (pl. mint tűzoltó) kötelessége volt a veszély elhárítása.

Birtokvédelem jogos önhatalommal

A birtokvédelem fogalmát a Polgári Törvénykönyv határozza meg az alábbiak szerint:

188. § (1) Ha a birtokost birtokától jogalap nélkül megfosztják, vagy birtoklásában zavarják (tilos önhatalom), birtokvédelem illeti meg.

190. § (1) A birtokos a birtoka ellen irányuló támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - önhatalommal is elháríthatja.

(2) Az elvesztett birtok visszaszerzése érdekében önhatalmúlag csak akkor lehet fellépni, ha más birtokvédelmi eszközök igénybevételével járó időveszteség a birtokvédelmet meghiúsítaná.

Mint már említettük, a birtokvédelemnek három fajtáját ismeri el a jog: a jogos önhatalmat, a hatósági úton, illetve a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást. A hatósági úton és a bíróság útján érvényesített birtokvédelmi eljárást már az előző fejezetben tárgyaltuk, így most a polgárőr intézkedések szempontjából a jogos önhatalom szabályai kerülnek áttekintésre.

A tulajdonos a birtokvédelem szabályai szerint **önhatalommal** is kizárhat, vagy elháríthat minden olyan jogellenes beavatkozást vagy behatást, amely tulajdonjogának gyakorlását akadályozza, korlátozza, vagy lehetetlenné teszi. A tulajdonos követelheti a jogellenes beavatkozás vagy behatás megszüntetését, ha pedig a dolog a birtokából kikerült, követelheti a visszaadását.

Önhatalommal nemcsak a tulajdonos élhet, hanem mindazok, akik más jogcímen ugyan, de jogosan tartják a dolgot birtokban. A jogos önhatalom keretében a birtokos:

- mindenkitől követelheti, hogy tartózkodjék birtoklásának önhatalmú megzavarásától,
- a birtoka ellen irányuló közvetlen jogtalan támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben – elháríthatja,

- az elveszett birtokot önségéllyel visszaszerezheti, ha más eszköz igénybevételével járó időveszteség a birtokvédelmet megghiúsítaná.

Az önhatalom sokféle, arra alkalmas tevékenységet jelenthet. Megvalósítható:

- saját testi erővel,
- maga által használt eszközökkel,
- mechanikai, elektronikai eszközökkel,
- házőrző vagy őrkutya alkalmazásával,
- más személy megbízásával.

Az önhatalmú jogérvényesítés szabályaira figyelemmel a majdani tulajdon- vagy birtoksérelem megakadályozása érdekében számtalan óvintézkedés hozható. A tulajdonos, a birtokos valamint az általuk megbízott személy a használatában lévő helyiséget (ingatlant) kerítéssel, ráccsal, zárszerkezettel, riasztóberendezéssel védheti, személyllyel vagy éppen kutyával őriztetheti. A nem kívánatos jelenségek elkerülése érdekében szabályokat vezethet be e belépésre, bent tartózkodásra, a kívánatos magatartásra. A tulajdonjog sértetlenségéhez fűződő társadalmi és egyéni érdek elismerése sem vezethet drasztikus óvintézkedésekhez, ami más testi sérüléséhez, netán halálához vezethet (pl. áram vezetése kerítésbe, kilincsbe). Az ilyen veszélyeztetés már bűncselekmény, így határt szab az óvintézkedéseknek.

Maga a tevőleges önhatalom csak a birtok megvédéséhez szükséges mértékben gyakorolható. Egyrészt a birtokos cselekménye csak addig terjedhet, ameddig az a tényleges birtok megvédését célozza. Magatartása nem alakulhat át megtorlássá, mert ebben az esetben már ő is jogellenes cselekményt, adott esetben birtokháborítást követ el. Másrészt a birtokos a birtoka megvédése érdekében nem okozhat a birtoksértőnek aránytalanul nagyobb kárt (hátrányt), mint amilyen őt a birtokháborítás következtében érte.

Az elveszett birtok önhatalmúlag visszaszerezni csak akkor lehet, ha az – egyéb törvényes (hatósági, igazságszolgáltatási) eszközök igénybevételével járó – időveszteség a birtokvédelmet megghiúsítaná. A visszaszerzés érdekében való önhatalmú, erőszakos fellépés egyébiránt tilos. Megengedettnek az olyan eseteket tekinthetjük, amikor némi üldözés árán a támadó elfogása, az ellopott dolognak a tolvajtól való visszavétele kézenfekvő megoldás. Nem kell bírósági eljárásra várni, ha a helyszínen azonnal megtehető intézkedés nyilvánvaló és indokolt. Az már önbíráskodás büntette, ha a sértett vagy megbízottja az elkövető laccímét kinyomozza, odamegy, és erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával visszaveszi tulajdonát.

Igazoltatás kezdeményezése

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (4) bekezdése szerint a rendőrt a jogainak érvényesítése végett **bárki felkérheti** más személy igazoltatására. Ha az igazoltatást kérő valószínűsíti, hogy az igazoltatáshoz jogos érdeke fűződik, és a személyazonosságát igazolja, a rendőr a kérést teljesíti. Az igazoltatott adatait a rendőrkapitányság adja ki az igazoltatást kérőnek, ha az adatokhoz fűződő jogosultságát hitelt érdemlően igazolja.

A rendőr helyszínre hívásával tehát igazoltatás csak akkor kezdeményezhető, illetve az igazoltatásra vonatkozó kérésnek a rendőr csak akkor tesz eleget, ha:

- a) az igazoltatást kérőnek jogos érdeke (pl. kártérítési igény) fűződik ahhoz, hogy megismerhetők legyenek más személy személyazonosító adatai,
- b) a rendőrhatalóság előtt hitelt érdemlően (pl. okirattal, tanúval) tudja igazolni az adatokhoz fűződő jogosultságát.

Ha az igazoltatást kérő az igazoltatást követő 8 napon belül az adatok kiadását nem kéri, vagy a jogosultságát nem igazolja, a rendőrség az igazoltatott felvett adatait megsemmisíti. Az adatok kiadásáról az igazoltatott személyt a rendőrség írásban értesíti. Az értesítésben közli az igazoltatást kérő igényének indokait. Ha az igazoltatott kéri, az igazoltatást kérő személyazonosító adatait az igazoltatottal ugyancsak közlik. A kiadott adatokat az igazolt jogosultságtól eltérő célból és módon nem lehet felhasználni.

Feljelentés bűncselekmény vagy szabálysértés miatt

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 171. § (1) bekezdése értelmében bűncselekmény miatt **bárki tehet feljelentést**.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 82. § (1) bekezdése szerint szabálysértési eljárás feljelentés, illetőleg a szabálysértési hatóság részéről eljáró személy észlelése vagy tudomása alapján indulhat meg. **A feljelentést** - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - szóban vagy írásban **bármely személy vagy szerv megteheti**. A szóban tett feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Intézkedési kötelezettségek

Segítségnyújtási kötelezettség sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 172. § (1) alapján mindenki köteles a tőle elvárható segítséget nyújtani sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van.

E kötelezettség teljesítésében fontos az elvárható mérték megítélése. Így például:

- a) Mindenkitől elvárható, hogy a sérült vagy bajbajutott megmentése érdekében segítséget hívjon, a környezetében lévőket, a mentőket, a tűzoltókat, a rendőrséget segítségül hívja.
- b) Egy gépjárművezetői jogosítvánnyal rendelkező felnőtt embertől elvárható a helyszíni elsősegélynyújtás megkezdése.
- c) Elvárható, hogy a helyszínen vagy annak közelében lévő, a közvetlen életveszély elhárítására alkalmas eszközt valaki a mentés megkezdése érdekében rendelkezésre bocsássa.

Aki a segítségnyújtást elmulasztja, alapesetben vétséget követ el. Büntett valósul meg akkor, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna. Súlyosabb megítélés alá esik a segítségnyújtás elmulasztása akkor, ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézi elő, vagy ha a segítségnyújtás egyébként is a kötelessége lenne.

Értesítési és közreműködési kötelezettségek teljesítése

A tűzvédelmi és a katasztrófavédelmi jogszabályok az állampolgár részére veszélyhelyzet esetén jelentési és közreműködési kötelezettséget írnak elő.

A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 5.§ (1) bekezdése szerint, aki tüzet vagy annak közvetlen veszélyét észleli, **köteles azt haladéktalanul jelezni** a tűzoltóságnak, vagy ha erre nincs lehetősége, a rendőrségnek

vagy a mentőszolgálatnak, illetőleg a települési önkormányzat polgármesteri hivatalának (körjegyzőségnek).

A magánszemélyek és a jogi személyek egyaránt a tűz jelzéséhez, a segítségkéréshez híradási eszközüket kötelesek rendelkezésre bocsátani, szükség esetén járműveikkel segítséget nyújtani.

A tűzoltás-vezető (tűzoltó) a tűzoltáshoz **magánszemélyeket** a tűz oltásában és a mentési munkálatokban az életkoruk, egészségi és fizikai állapotuk alapján elvárható **közreműködésre kötelezhet**.

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény 24.§ (1) alapján, aki a katasztrófát a vagy annak veszélyét észleli, vagy arról tudomást szerez, haladéktalanul **köteles bejelenteni** azt a katasztrófavédelem hivatalos szerveinek, illetve az önkormányzati tűzoltóságnak és a polgármesteri hivatalnak.

A **természetes személyek és szervezetek** a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezető felszólítására **kötelesek a védekezést elősegíteni**:

- a) adat és egyéb információk közlésével,
- b) közvetlen részvétellel,
- c) a védekezés céljára alkalmas ingó és ingatlan dolog rendelkezésre bocsátásával, igénybevételenek tűrésével.

E kötelezettségek teljesítése csak akkor tagadható meg, ha a kötelezettség teljesítésével a felszólított önmaga vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét közvetlen és súlyos veszélynek tenné ki.

*

Ismétlő kérdések:

1. *Mit ért a polgárőrség bűnmegelőzési szolgálatában intézkedés alatt?*
2. *Mi a különbség a beavatkozási jog és a beavatkozási kötelezettség között?*
3. *Ismertesse a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogásának jogi feltételeit!*
4. *Értelmezze a „tetten érés” fogalmát!*
5. *Hogyan valósítható meg a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy visszatartása?*
6. *Ismertesse a jogos védelmi helyzet törvényi tényállását!*
7. *Sorolja fel a jogos védelem kritériumait!*
8. *Mit jelent jogos védelem esetén az arányosság követelménye?*
9. *Ismertesse a végszükség helyzet törvényi tényállását!*
10. *Sorolja fel a végszükség helyzet legfontosabb jellemzőit!*
11. *Mit jelent a birtokvédelemben a jogos önhatalom?*
12. *Mit tehet a tulajdonos, a birtokos birtoka megóvásáért a jogos önhatalom keretében?*
13. *Hogyan valósítható meg a jogos önhatalom?*
14. *Ismertesse a jogos önhatalom korlátait!*
15. *Mikor kezdeményezhető a rendőr felkérésével más személy igazoltatása?*
16. *Hogyan adhatja át a rendőrség az igazoltatott adatait az igazoltatást kérőnek?*
17. *Ki mikor tehet feljelentést bűncselekmény vagy szabálysértés miatt?*
18. *Ismertesse a segítségnyújtási kötelezettség tartalmát!*
19. *Értelmezze az értesítési és a közreműködési kötelezettség tartalmát!*

Gyakorlati feladat:

Állítson össze példatárat olyan elképzelt vagy valós események leírásával, amelyek észlelése esetén indokolt és lehetséges a polgárőr beavatkozása

- a) A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogása,*
- b) Más személye ellen intézett jogtalan támadás elhárítása,*
- c) Veszélyből mentés végszükség helyzetben,*
- d) Tevőleges önhatalom gyakorlása,*
- e) Károkozó személyazonossága megállapítása érdekében.*

Csoportos foglalkozáson szituációs gyakorlat (szerepjáték) keretében gyakorolják az intézkedések végrehajtását.

EGYES ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK KÜLÖN SZABÁLYAI

A közbiztonságra különösen veszélyes eszközök

A Magyar Köztársaság területén kormányrendelet [jelenleg a 175/2003. (X.28.) Kormányrendelet] tiltja a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök birtoklását közterületen, nyilvános helyen – ide értve az ott lévő járművek belső tereit is – valamint a közforgalmú közlekedési eszközön.

A kormányrendelet alapján közbiztonságra különösen veszélyes eszköznek minősül

- a) az olyan szúró- vagy vágóeszköz, amelynek szúróhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, továbbá a szúróhosszúság vagy a vágóél méretétől függetlenül a dobócsillag, a rugóskés és a szúró-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék (különösen: íj, számszeríj, francia kés, szigonypuska, parittyá, csúzli);
- b) a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz (különösen: ólmosbot, boxer);
- c) a lánccal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezekek;
- d) az olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki (gázspray);
- e) az olyan eszköz, amely az utánzás jellege és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre (lőfegyverutánzat);
- f) az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas (elektromos sokkoló).

Nem vonatkozik a fenti tilalom

- a) a Magyar Honvédségre, a rendvédelmi szervekre, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokra, a Magyar Köztársaság területén állomásozó fegyveres szervekre, továbbá azokra a szervekre és személyekre (pl. vagyonvédelmi vállalkozók és vállalkozások), melyeknek a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz birtoklását, használatát jogszabály megengedi,
- b) azokra a rendeltetésszerűen munkavégzési, sport és a szokásos életvitel körében használt eszközökre, melyeknek közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmi közlekedési eszközön való birtoklása indokolt, feltéve, ha a tényleges munkavégzésen (tevékenységen) vagy az igazolható munkavégzéshez (tevékenységhez) szükséges szállításon kívül a birtoklás (szállítás) rejtve vagy a szokásos módon becsomagolva, szétszedve vagy zárt tárolóeszközben, illetőleg egyéb biztonságos módon történik,
- c) azokra az eszközökre, amelyek használata filmfelvétel, színházi előadás, illetve más hasonló rendezvény megtartásához szükséges,
- d) a legfeljebb 20 gramm töltőanyag tömegű gázspray-re, kivéve a közterületen vagy nyilvános helyen szervezett rendezvényeket.

A fenti tárgyakkal nemcsak a birtoklása, hanem a forgalmazása is korlátozott. Így dobócsillag, rugóskés, ólmosbot, gumibot, boxer, elektromos sokkoló, 20 gramm töltőanyag tömeget meghaladó gázspray csak a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a Magyar Köztársaság területén állomásozó fegyveres szervek, továbbá külön jogszabályban arra jogosult szervek és személyek részére adható el. Gázspray,

íj, számszeríj, szigonypuska csomagküldő szolgálat, ügynöki tevékenység, házalás és az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás útján nem forgalmazható.

A jogi szabályozásból következik, hogy *csak a 20 grammnál kisebb töltőanyag tömegű gázspray nem esik tilalom alá*, azt az állampolgár birtokolhatja, magánál tarthatja. Tilos azonban ezt az eszközt is:

- a) közterületen, vagy nyilvános helyen szervezett rendezvényeken birtokolni,
- b) közterületen, nyilvános helyen - ideértve az ott lévő járművek belső tereit is -, valamint közforgalmú közlekedési eszközön nyíltan viselni. Az csak tokban, dobozban, zárt tároló eszközben vagy ruházat alá rejtve birtokolható (szállítható).

A közbiztonságra különösen veszélyes eszközök birtoklására vonatkozó előírások megszegése szabálysértésnek minősül.

A megkülönböztető és figyelmeztető jelzést adó készülékek felszerelése és használata

Gépjárművekre megkülönböztető fényjelzést és hangjelzést adó készüléket, továbbá figyelmeztető jelzést adó készüléket kizárólag jogszabályban arra feljogosított szervezetek illetve személyek helyezhetnek fel és üzemeltethetnek.

Megkülönböztető fényjelzést és a hangjelzést adó készüléknek (a továbbiakban: megkülönböztető jelzést adó készüléknek) nevezzük a gépjárműre szerelt rögzített, vagy mozgatható (mobil) üzemmódú, villogó kék vagy kék-vörös fényjelzést adó berendezést, illetve a szirénát, vagy a váltakozó hangmagasságú hangjelzést adó berendezést.

A megkülönböztető jelzést adó készüléket csak az alábbi szervezetek használhatnak:

- a) az Országos Mentőszolgálat, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek a sürgősségi betegellátást végző gépjárműveiken,
- b) a hivatásos önkormányzati, az önkéntes tűzoltóság, a rendőrség közrendvédelmi, közlekedésrendészeti szolgálata a közvetlen helyszíni beavatkozásra rendszeresített (vonuló) gépjárműveiken,
- c) a rendőrség a védett személyek szállítására rendszeresített gépjárműveken,
- d) a katasztrófavédelmi Kormányzati Koordinációs Bizottság (KKB) elnöke a hivatali gépjárművén,
- e) katasztrófaveszély esetén, illetve katasztrófahelyzetben a KKB elnöke által kijelölt szervezetek azon gépjárművein amelyeket a meghatározott feladat ellátására közvetlenül használnak.

Megkülönböztető jelzést adó készülék felszereléséhez a fent felsoroltakon kívül hatósági engedélyt kaphatnak még:

- a) a sürgősségi vér és szervtranszplantációs szállítást, a sürgősségi betegellátást végző szervek, illetve a bányamentő szolgálatok,
- b) a közművek által okozott súlyos veszélyhelyzet azonnali elhárítását végző szervek,
- c) a határőrség, vám- és pénzügyőrség és az ügyészségi nyomozó hivatal,
- d) a rendőrség,
- e) a nemzetbiztonsági szolgálatok,
- f) a büntetés-végrehajtás,
- g) a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, a létesítményi tűzoltóság,
- h) a Magyar Honvédség

gépjárművei, amennyiben azokat közérdekű feladat ellátására veszik igénybe.

A jogszabály értelmében közérdekű feladatnak minősül az emberi életet, a testi épséget, az egészséget, a vagyoni javakat, az emberi környezetet közvetlenül fenyegető veszély elhárítása, nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettség teljesítése, kármentés, a honvédelem, a nemzetbiztonság és a közbiztonság védelme.

Az, aki a megkülönböztető fényjelzést vagy a hangjelzést adó készüléket gépjárműre jogosulatlanul felszerel (felhelyez), vagy közterületen lévő gépjárműben engedély nélkül birtokol, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. Azt a készüléket, amellyel a szabálysértést elkövették, a szabálysértési hatóság elkobozza.

Figyelmeztető jelzést adó készüléknek nevezzük a járműre felszerelt villogó sárga fényjelzést adó berendezést. Figyelmeztető jelzést adó készülék felszerelésére hatósági engedélyt kaphatnak:

- a) a jogszabályban megengedett hosszúsági vagy szélességi méretet meghaladó járművet rendszeresen kísérő,
- b) az elromlott jármű vontatását vagy a közúton elromlott jármű hibaelhárítását rendszeresen végző jármű tulajdonosa, ha a jármű üzemeltetési célja azt indokolja.

Nem kell ugyanakkor hatósági engedély a figyelmeztető jelzést adó készülék felszereléséhez:

- a) az út, úttartozék vagy közmű építésére, ellenőrzésére, fenntartására (javítására), illetőleg tisztítására szolgáló,
- b) a kommunális szemétszállítást végző,
- c) a jogszabályban előírt hosszúsági vagy szélességi méretet meghaladó méretű járműre.

A jármű figyelmeztető jelzést adó készülékét működtetni csak a következő esetekben kell:

- a) az út vagy közmű építésére, fenntartására (javítására), illetőleg tisztítására szolgáló járművön, továbbá a kommunális szemét szállítására szolgáló járművön, *ha az munkát végez,*
- b) a megengedett hosszúsági vagy szélességi méretet lényegesen meghaladó járművön, *menet közben,*
- c) a megengedett hosszúsági vagy szélességi méretet meghaladó méretű járművet rendszeresen kísérő járművön *menet közben,*
- d) elromlott jármű vontatását rendszeresen végző járművön, *ha az járművet ténylegesen vontat,*
- e) a közúton elromlott jármű hibaelhárítását rendszeresen végző járművön *hibaelhárítás közben.*

A figyelmeztető jelzést használó, út- vagy közmű építésére, fenntartására, illetőleg tisztítására szolgáló jármű vezetője, ha ez a munka végzése érdekében elkerülhetetlen, a személy- és vagyonbiztonságot nem veszélyezteti és a forgalmat lényegesen nem akadályozza:

- a) figyelmen kívül hagyhatja a jobbra tartás szabályait, a járművel az úttesten annak menetirány szerinti bal oldalán, az út- és forgalmi viszonyok szerint lehetséges mértékben balra tartva is közlekedhet.
- b) 22 és 6 óra között - a megfelelő biztonsági intézkedések (pl. jelzőőr állítása) megtétele mellett és legfeljebb 10 km/óra sebességgel - egyirányú forgalmú úton és osztott pályás út bal oldali úttestjén a menetiránnyal szemben is közlekedhet;
- c) legfeljebb 10 km/óra sebességgel a járdán is közlekedhet;
- d) olyan helyen is megállhat, ahol az egyébként tilos;
- e) behajthat olyan útra, ahová egyébként behajtania tilos.

A figyelmeztető jelzést használó járműnek a többi járművel szemben - az általános közlekedési szabályoktól eltérő - elsőbbsége nincs.

A kutya alkalmazása polgárőr szolgálatban

A bűnalkalmak csökkentésében, a polgárőr objektív biztonságának növelésében és szubjektív biztonságérzetének javításában előnyös egy képzett, fegyelmezett kutya alkalmazása az álló vagy mozgó figyelő szolgálatok során. Tudni kell azonban, hogy a polgárőr tulajdonában lévő és szolgálatba vitt kutya jogi megítélése nem azonos egy rendőr- vagy határőr kutyáéval, így az alkalmazás során fokozott körültekintéssel kell eljárni.

A munkakutyák nagy családjában közbiztonsági, bűnmegelőzési szempontból általában két munkakutya típust különböztetünk meg: a szolgálati kutyát és az őrkutyát. A kettő között az alapvető különbség, hogy *a szolgálati kutyát – őrző-védő funkciója mellett - jellemzően kényszerítő eszközként veszik igénybe.* Ez azt jelenti, hogy törvény által intézkedésre feljogosított hivatalos (pl. a rendőr, a határőr, pénzügyőr) vagy közfeladatot ellátó (tipikusan a fegyveres biztonsági őr) személy a szolgálati kutyát intézkedései kikényszerítésére (pl. ellenszegülés letérésére) is alkalmazhatja függetlenül attól, hogy az intézkedése alá vont a személye ellen közvetlen támadást intézne. Magát a szolgálati kutya alkalmazását is törvény teszi lehetővé.

Az őrkutya (más néven az őrző-védő kutya) *védekező eszköz.* Intézkedés kikényszerítésére nem, kizárólag jogos védelmi helyzetben, az arra vonatkozó külön szabályok szerint, a saját illetve mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárítására vehető igénybe. Amennyiben a jogos védelmi helyzet már nem áll fenn (pl. a támadó felhagy a közvetlenül „intézett” jogtalan támadással, vagy közvetlenül fenyegető magatartásával és elmenekül), az őrkutya további alkalmazásának nincs helye. Jellemzően őrkutyával látnak el szolgálatot zárt helyen, valamint közterületen és nyilvános helyen a személy- és vagyonőrök.

A közterületen, nyilvános helyen az arra vonatkozó szabályok szerint bárki vezethet kutyát. Aki azonban célzatosan azért tartja a kutyáját magánál, hogy szükség esetén az a védelmére keljen, az őrkutyára vonatkozó szabályokat szükséges betartania. A rendőrség (majd az ügyészség, a bíróság) ugyanis egy jogos védelmi helyzetet követően vizsgálni fogja, hogy a védekezésre használt kutya alkalmas eszköz volt-e az adott támadás elhárítására. Vagyis:

- a) alkalmas volt-e arra, hogy a támadás súlyosságával arányban álló védő tevékenységet fejtsen ki,
- b) képes volt-e a jogtalan támadás (a jogos védelmi helyzet) megszűnésével védő tevékenységét azonnal abbahagyni, és
- c) egészségi állapota megfelelt-e egy őrző-védő kutyával szemben támasztott elvárásoknak (pl. be van oltva, nem terjeszt betegséget, stb.).

Mindebből kiindulva, célzatosan a polgárőr szolgálat ellátásának támogatása érdekében *kutya az alábbi szabályok szerint alkalmazható:*

- a) Közterületen és nyilvános forgalom számára nyitva álló helyen csak az arra feljogosított kutyavezető-képző iskolák által minősített (vizsgáztatott) őrző-védő kutya alkalmazható.
- b) A kutyának rendelkeznie kell a vonatkozó állat-egészségügyi szabályok által előírt oltásokkal.

- c) A kutya minősítését és a beoltását igazoló okmányokat a kutya vezetője a szolgálat során tartsa magánál.
- d) A kutyát közterületen és nyilvános forgalom számára nyitva álló helyen, a tömegközlekedési eszközökön csak pórázon, szájkosárral ellátva lehet vezetni.

Jogos védelmi helyzetben az őrző-védő kutya alkalmazásának formáját (pl. pórázon, szájkosárral vagy mindezek nélkül) a jogtalan támadás formája, súlyossága alapján a kutya vezetője dönti el, egyben felel a védekezés jogszerűségéért.

Képrögzítés közterületen, nyilvános helyen

Az elmúlt években több esetben előfordult, hogy a különböző képrögzítő eszközök (fényképezőgép, videó- vagy filmfelvevő) használatával kapcsolatban adatvédelmi aggályokat vetettek fel. A jogszabályok előírásai, továbbá az adatvédelmi biztos és az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalásaira figyelemmel polgárőr szolgálatban, a képrögzítő berendezések használata során be kell tartani az erre vonatkozó alapvető adatvédelmi szabályokat. Ennek célja, hogy *a polgárőr ne sértse meg a személyes adatok védelméhez fűződő jogot és az érintett személyiségi jogait.*

Személyes adatnak minősül bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Egy személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt – közvetlenül vagy közvetve – név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet. Ennek alapján egyértelmű, hogy a képfelvevő és rögzítő berendezések által felvett és tárolt felvételek – amennyiben azon a személyek felismerhetők, azonosíthatók – személyes adatokat tartalmaznak, ezért az ilyen berendezések működtetése – különösen igaz ez az un. térfigyelő rendszerekre – adatkezelésnek minősül.

A személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával (vagy hangfelvételével) kapcsolatos bármiféle visszaélés. A visszaélés megvalósulhat:

- a) a felvételnek az érintett személy hozzájárulása nélküli nyilvánosságra hozatala útján,
- b) magával a felvétel készítésével, ha valaki az érintett engedélye nélkül, illetéktelenül hatol be a személyiségi érdekkörbe (pl. rejtett kamerával, titkos lehallgatással készít felvételt).
- c) az engedéllyel készült felvétel rendeltetésétől eltérő célú felhasználásával,
- d) a nyilvánosságra hozatal módjával (pl. olyan szöveg- vagy képi környezetben, hogy ezáltal valaki nevetségessé válik).

A képmás készítéséhez és nyilvánosságra hozatalához az ábrázolt, illetve a felvételen szereplő személy hozzájárulása szükséges. Ez alól kivétel az arra jogosult hatóság engedélye alapján a büntetőeljárás alá vont, vagy eltűnt személy képmása, ha a közzétételhez nyomós közérdek, vagy méltányolható magánérdek fűződik.

Engedély nélkül „*egyéni képmás-jellegű*” felvétel készítésére és a közzétételre *nyilvános közszereplés* kapcsán is sor kerülhet. Sokszor vitatott, hogy egy közéleti személyiség esetében hol húzódnak meg a hozzájárulásától független nyilvánosság határai, s mely helyzetek sorolhatók a képmáshoz és hangfelvételhez való jog szabályozásával már védett magánérdek körébe. A joggyakorlat ebben a körben a védelmet nem a nyilvános megjelenés tényéhez, hanem annak céljához, rendeltetéséhez köti.

Számos vitára adott okot az is, hogy nyilvános közszereplésnek lehet-e minősíteni azt a helyzetet, amikor valaki nem aktív szereplőként, hanem nézőként, hallgatóként - tehát passzívan - vesz részt valamely nyilvános társadalmi, politikai vagy kulturális eseményen (például színházi előadáson, sportrendezvényen, tömeggyűlésen stb.). A többségi felfogás ennek megítélésekor azt tartja szem előtt, hogy az érintett valamely közfeladat ellátása érdekében van-e jelen vagy sem. Amennyiben a részvétel célja az, hogy nyilvános tevékenységgel valamilyen értéket továbbítson mások számára, a nyilvános közszereplés feltételei fennállnak, ellenkező esetben azonban nem.

A nyilvános helyen (utcán, kiállításon, előadáson, sportmérkőzésen stb.) készített úgynevezett *tömegfelvételeken megjelenő személyek* nem sérelmezhetik alaposan azt, hogy tudósításban (riportfilmben, tv-híradóban) a közönség körében az ő képmásukat is felveszik és vetítik. Ez - ha nem visszaélészerűen, nem sértő módon történik - valóban nem tekinthető a képmás közzétételének. A képmás nyilvánosságra hozatalának tilalma ugyanis nem vonatkozik a nyilvános eseményekről, rendezvényekről, táj- és utcarészletekről készült felvételekre, amikor tehát az ábrázolás módja nem egyéni. Ilyen eset az, amikor a felvétel összehatásában örökít meg a nyilvánosság előtt lezajlott eseményeket.

A nyilvánosságra hozatalhoz, vagy a képfelvétel készítéséhez a hozzájárulás *nincs alaki szabály* betartásához kötve, az tehát *akár ráutaló magatartással is kinyilvánítható*. A leggyakoribb ráutaló magatartás például, amikor valaki belép abba az üzletbe, bevásárló központba, vagy akár városrészbe, amelynek bejáratánál mindenki számára jól olvashatóan feltüntették, hogy ott képfelvevő, rögzítő berendezés működik. Azzal, hogy a helyiségbe, területre belépett, a hozzájárulását adta a képfelvétel készítéséhez.

Az adatvédelmi biztos a megfigyelésre, adatgyűjtésre irányuló képfelvevő, rögzítő berendezéseket (az un. „térfigyelő rendszereket”) üzemeltető szervezetek, személyek figyelmét az alábbiakra hívta fel:

- a) A személyiségi jogok sérelmét jelenti, ha – törvényi felhatalmazás nélkül - rejtetten működtetnek ilyen berendezéseket.
- b) Törvény eltérő rendelkezésének, illetve az érintettek hozzájárulásának hiányában *közterületen, közintézményben (hivatali időben), nyilvános magánterületen (a hivatalos nyitva tartás ideje alatt)* csak megfigyelést végző – tehát rögzítés nélküli – berendezések üzemeltethetők. A megfigyelés tényéről és módjáról tájékoztatni kell az érintetteket.
- c) *Nyilvános és nem nyilvános magánterületen* csak abban az esetben rögzíthetők a berendezések által közvetített, személyazonosításra alkalmas képek, ha – a rögzítés céljának, módjának, a felvételek tárolási idejének és helyének, valamint az adatkezelő szervezet ismeretében – az érintettek egyértelműen hozzájárultak, illetve hozzájárulhatnak személyes adataik kezeléséhez.
- d) Amennyiben – törvényi felhatalmazás hiányában – *olyan közterületen, vagy nyilvános magánterületen* történik képrögzítéses megfigyelés, *amelyet személyes adataik kezeléséhez hozzájárulni nem szándékozik is kénytelenek felkeresni*, vagy ott megjelenni, akkor lehetővé kell tenni, hogy az érintettek kérésére a rájuk vonatkozó felvételeket soron kívül töröljék.
- e) *Magánterületen* – elsősorban biztonsági, vagyoni védelmi célból – *a felvételek rögzíthetők*, ha ott a felvétel készítésének idején a kamerát üzemeltető személyen, vagy megbízottjain kívül más jogszerűen nem tartózkodhat.

- f) *A rögzített képek tárolási idejét* (a törlési határidőt) úgy kell megválasztani, hogy a felvételek megőrzésére csak addig kerüljön sor, ameddig arra a - berendezést működtető szervezet által – meghatározott cél megvalósulásához feltétlenül szükség van. *Az érintettek jogainak érvényesítése érdekében:*
- kifejezett kérésükre az adatkezelés eredeti céljához szükségesnél hosszabb törlési határidő is megállapítható,
  - lehetővé kell tenni, hogy korábbi hozzájárulására tekintet nélkül bárki kérhesse a személyével összefüggő felvételek törlését.
- g) *A felvételek felhasználására* (ideértve a más szervek, vagy személyek részére történő továbbítást, nyilvánosságra hozatalt) csak törvényben meghatározott esetekben, vagy az érintettek hozzájárulása esetén van lehetőség.
- h) *A felvételeket készítő rendszerek üzemeltetését* (mint adatkezelést) az adatvédelmi törvényben meghatározottak szerint be kell jelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba.

A közterületen, nyilvános helyen történő képfelvétel készítés jogi lehetőségeinek viszonylag széles körű áttekintése után, mindezekre figyelemmel röviden arról, hogy *polgárőr szolgálatban, a bűnmegelőzés érdekében hogyan alkalmazhatók a kézi fényképezőgépek, videó kamerák:*

- a) *Közterületen, nyilvános helyen bárki korlátozás nélkül fényképezhet.*
- b) *Nem sért jogszabályt a tárgyról (pl. elhagyott vagy közlekedő gépkocsi, hulladéklerakó, megrongált eszköz, stb.), a tájról, utcarészletről, az ott közlekedő tömegről, rendezvény közönségéről, annak mozgásáról, tevékenységéről készített felvétel.*
- c) *A „képmás-jellegű” felvételeket önálló elhatározásból, az érintettek hozzájárulása nélkül nyilvánosságra hozni, azt bármely célból felhasználni nem szabad (pl. nem mutathatók meg családtagoknak, barátoknak, nem közölhető a helyi sajtóban, stb.).*
- d) *A polgárőr által személyről készített képfelvételek adott eseményhez kapcsolódóan csak az eljárásra jogosult hatóság részére, annak kifejezett kérésére adhatók át. Ne feledjük: a képfelvétel bizonyítékként való felhasználása is nyilvánosságra hozatalnak minősül, bízzuk ezt az arra jogosult hatóságra.*

*

Ismétlő kérdések:

- a) *Sorolja fel a közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket!*
- b) *Mondjon példákat arra, milyen szervezetek, személyek nem esnek a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök birtoklását tiltó jogszabály hatálya alá!*
- c) *Ismertesse, milyen feltételek mellett tarthat magánál könnyfakasztó gázsprayt a polgárőr! Mit gondol, mikor van lehetőség a gázspray használatára?*
- d) *Mi a különbség a megkülönböztető fény- és hangjelzést adó és a figyelmeztető jelzést adó készülék között?*
- e) *Indokolja, miért nem használhat a polgárőr a járművén megkülönböztető fény- és hangjelzést, vagy figyelmeztető jelzést adó készüléket.*
- f) *Mi a különbség a szolgálati kutya és az őrkutya között?*
- g) *Ismertesse az őrző-védő kutya alkalmazásának feltételeit polgárőr szolgálatban!*
- h) *Mit ért a személyes adat fogalma alatt?*
- i) *Milyen képfelvételekkel való visszaélések valósíthatják meg a személyhez fűződő jogok megsértését?*
- j) *Hogyan alkalmazható fényképezőgép, videó kamera polgárőr szolgálatban?*

Gyakorlati feladat:

Fogalmazza meg hol, milyen körülmények indokolhatják lakókörnyezetében, településén (közterületen vagy nyilvános magánterületen) térfigyelő rendszer alkalmazását. Írja le, hogy az Ön által választott helyszínen, körzetben milyen feltételek mellett lehetne üzemeltetni a képfelvévő, rögzítő rendszert.

A POLGÁRŐR KÖZTERÜLETI BŰNMEGELŐZÉSI SZOLGÁLATA

A polgárőr szolgálat

Polgárőr szolgálatnak minősül valamennyi, a polgárőr mozgalom célkitűzéseinek megvalósítása érdekében végzett oktatási, képzési, felvilágosító, propaganda, kiadvány-terjesztési, ügyeleti, felügyeleti, közterületi figyelő-jelző, vagy hatósági eljárásban való közreműködői tevékenység, amely:

- a) a polgárőr szervezet feladattervében (munkatervében) szerepel,
- b) a polgárőr szervezet szolgálat-tervezetében előzetesen hivatalosan rögzítésre került,
- c) a hatóság hivatalos eljárásában soron kívüli felkérés alapján, vagy
- d) bűncselekmény, súlyos szabálysértés, baleset, elemi csapás, katasztrófhelyzet észlelése esetén azonnali közreműködést igényel.

A polgárőr akkor tekinthető szolgálatban állónak, ha a fenti követelményeknek megfelelő feladatokat teljesít. A polgárőr szolgálatának teljesítését a polgárőr egyesületnél nyilván kell tartani.

A polgárőr a szolgálat teljesítése során:

- a) nem állhat alkohol vagy más bódító hatású szer befolyása alatt,
- b) szeszes italt nem fogyaszthat,
- c) közbiztonságra különösen veszélyes eszközt nem tarthat magánál,
- d) tanúsítson jogkövető magatartást,
- e) köteles magánál tartani polgárőr igazolványát.

A településeken, lakókörnyezetben előforduló bűncselekmények megelőzése érdekében a polgárőrök figyelő-jelző szolgálatot teljesítenek.

Az **álló figyelő-jelző szolgálat** célja a lakókörnyezetben, a lakóházak, lakások, gazdasági épületek, gépjárműtároló helyek, egyes közintézmények (pl.: polgármesteri hivatal, iskola, óvoda, stb.), közterületek (pl. parkok, játszóterek, gépjárműparkolók, stb.) betöréstől, lopástól, rongálástól, egyéb káreseménytől való megóvása. Ez megvalósítható az érintett létesítmények, azok környezetének folyamatos, vagy kisebb megszakításokkal történő figyélésével, a nemkívánatos jelenségek észlelése esetén az intézkedésre jogosult szervek (pl.: rendőrség, határőrség, vám-és pénzügyőrség, tűzoltóság, mentők, stb.) azonnali értesítésével.

A **mozgó figyelő-jelző szolgálat** célja különösen:

- a) a település egészén, vagy egy részén a közbiztonság általános állapotának,
- b) a személy- és vagyonbiztonság helyzetének,
- c) ismeretlen személyek mozgásának figyelemmel kísérése;
- d) a gyermekek biztonságára veszélyt jelentő (pl.: kábítószer forgalmazó, beteges hajlamú) személyek távoltartása;
- e) a közlekedés biztonságára veszélyt jelentő cselekmények, helyzetek (pl.: közlekedési jelzőtáblák eltulajdonítása, nehezen áttekinthető vagy célszerűtlen forgalmi rend, nem észlelhető burkolati jelek, sorozatosan súlyos szabálysértést elkövető járművek, stb.) felfedése;
- f) illegális szemétkerakó helyeket kialakítók kilétének megállapítása;
- g) mezőgazdasági területeken a termés, gépek, haszonállatok megóvása.

A polgárőr fellépés sajátos formájának lehet tekinteni azokat a tevékenységeket, amelyek bizonyos **személyek biztonságának fokozására** irányulnak. Ilyenek lehetnek például:

- a) pénzt kézbesítő postás (pl.: nyugdíjfizetéskor), vagy a díjbeszedő elkísérése;
- b) mezőgazdasági örökkel, természetvédelmi örökkel közös figyelő szolgálat teljesítése;
- c) körzeti megbízott rendőr vagy rendőrjárőr (határőr járőr) támogatása intézkedései végrehajtása során.

A polgárőrök a közterületen, mezőgazdasági területeken feladatukat

- a) legalább ketten együtt,
- b) a polgárőr vagy a polgárőr szolgálatot támogató (pl.: rendőrségi, határőrségi) disz-pécser-központokkal, ügyeletekkel megfelelő összeköttetési lehetőséggel,
- c) a polgárőr mozgalomhoz, szervezethez tartozást jelölő, jól látható jelzés – vagy pol-gárőr formaruha, vagy polgárőr jelvény - viselésével

látják el. Az együttműködő rendvédelmi vagy más szervekkel történő egyeztetést követően polgárőr szolgálat a polgárőr jelleg rejtésével is teljesíthető.

A polgárőr soha nem élhet vissza polgárőr szervezethez tartozásával, polgárőr igazolványával, magát nem tüntetheti fel hivatalos személyként, erre hivatkozva hivatalos eljárásra utaló intézkedést nem kezdeményezhet.

Felkészülés az álló, vagy mozgó figyelőszolgálatra

Feladatok a szolgálat megkezdése előtt

A szolgálat megkezdése előtt a polgárőr győződjön meg arról, hogy:

- a) magához vette személyi igazolványát, polgárőr igazolványát és polgárőr szolgálati jelvényét,
- b) ruházata megfelel az általánosan elfogadott társadalmi normáknak,
- c) polgárőr formaruha vagy polgárőr jellegű ruházati cikk (pl. mellény, ing, póló, sapka) viselése esetén az tiszta, rendezett, megfelelően tükrözi a polgárőrséghez tartozást,
- d) a szolgálat ellátásához szükséges eszközei rendelkezésre állnak, használhatók, működőképeseek.

Tájékoztassa családját, hozzátartozóját, hogy polgárőr szolgálatba indul.

Amennyiben a polgárőr a szolgálathoz gépjárművet vesz igénybe, úgy ellenőrizni kell:

- a) a gépjármű üzemképességét, a kormány, a fékrendszer, az irányjelző és a világító-berendezések működőképességét,
- b) a kötelező tartozékok (izzókészlet, elakadásjelző háromszög, elsősegély doboz) meglétét,
- c) az üzemanyag szintjét,
- d) a gépjármű és a gépjárművezető okmányait,
- e) a polgárőr jellegre biztosító feliratok, matricák épségét, láthatóságát.

A polgárőr tájékozódjon arról, hogy az elmúlt napon (héten, hónapban) az egyesület működési területén (szolgálatának helyszínén) milyen események történtek, a polgárőrök milyen feladatokat oldottak meg, illetve szolgálati ideje alatt mi várható. A tájékozódáshoz vegye figyelembe:

- a) a helyi, a megyei és az országos írott és elektronikus sajtó híradásait,
- b) az önkormányzat közleményeit,
- c) a rendőrségtől, a határőrségről, a természetvédelmi és környezetvédelmi hatóságoktól kapott tájékoztatókat,
- d) polgárőr társai beszámolóit.

Azoknál a polgárőr egyesületeknél, ahol állandó diszpécser szolgálat, vagy szolgálatszervező működik, ott a közbiztonsági információkat célszerű folyamatosan gyűjteni és azt rendszerezett formában a szolgálatba lépő polgárőrök részére átadni. Előre tervezett polgárőr szolgálat esetén, ahol arra a lehetőség biztosított, az egyesület kijelölt tisztségviselője a szolgálatba lépők számára tájékoztatót (eligazítást) is tarthat.

A szolgálatba lépést megelőző tájékoztató (eligazításon) legalább az alábbiakra kell a polgárőrök figyelmét felhívni:

- a) a polgárőr egyesület részéről elismert szolgálatuk mikor kezdődik és mikor fejeződik be,
- b) a település (szolgálati hely, körzet) aktuális közbiztonsági, közlekedés-biztonsági helyzete,
- c) a rendőrségtől, határőrségtől kapott aktuális felkérések (pl. tárgykörözések, eltűnt vagy keresett személyek),
- d) milyen útvonalon, irányban célszerű közlekedniük,
- e) mire fordítsanak kiemelt figyelmet (pl. üresen álló üdülők, autóparkolók, terménytárolók, stb.),
- f) minek az épségéről, meglétéről győződjenek meg (pl. közterek, parkok felszerelése, közvilágítás, közlekedési jelzőtáblák megléte, stb.),
- g) milyen polgárőr csoportok dolgoznak még a közelükben,
- h) kivel, hogyan tartsanak kapcsolatot.

Amennyiben a polgárőr rendőrrel, határőrrel, természetvédelmi őrrrel, stb. teljesít közösen szolgálatot, úgy köteles részt venni a szolgálatot megelőző rendőrségi (határőrségi, természetvédelmi hatósági) eligazításon. A polgárőrnek az eligazításon már úgy kell megjelennie, hogy a közös szolgálatot az eligazítás befejezését követően azonnal meg tudja kezdeni.

A tájékoztató (eligazításon) elhangzott legfontosabb információkat, adatokat a polgárőr jegyezze fel, s amennyiben szükségesnek ítéli, saját feladatára vonatkozóan tegyen fel kérdéseket. A kérdések legyenek rövidek, lényegre törők.

A polgárőr szolgálat megkezdését (befejezését) a rendőrséggel (határőrséggel) kötött együttműködési megállapodásban foglaltak szerint telefonon, vagy más, helyileg szokásos módon be kell jelenteni a rendőrség (határőrség) ügyeleti szolgálatának.

A polgárőr felszerelése

A polgárőr álló vagy mozgó figyelőszolgálat során az alábbi felszerelési tárgyakat köteles magánál tartani:

- a) személyi igazolvány és polgárőr igazolvány,
- b) polgárőr szolgálati jelvény,
- c) jegyzetfüzet és íróeszköz,
- d) értesítésre, bejelentésre alkalmas hírközlő eszköz (pl. mobil telefon, URH rádiókészülék vagy nyilvános telefon használatához telefonkártya, pénzérme).

A polgárőr saját elhatározásából (az eligazításon elhangzott felkérés alapján) az alábbi felszerelési tárgyakat tarthatja magánál a szolgálata során:

- a) a polgárőrséghez tartozást jelző formaruha vagy felsőruházati cikk (pl. mellény, póló,

- ing, sapka),
- b) láthatósági mellény (citromsárga, vagy narancssárga) Polgárőrség felirattal,
- c) elemlámpa (nappal is célszerű magánál tartania) vagy kézi reflektor,
- d) távcső és/vagy éjjellátó berendezés,
- e) képrögzítő eszköz (fényképezőgép, vagy videó kamera),
- f) térkép, vázlat,
- g) tárgykörözést segítő elektronikai berendezés,
- h) 20 gramm töltősúlyt meg nem haladó, belföldi kereskedelmi forgalomban kapható gázspray, kivéve a közterületen vagy nyilvános helyen tartott, a gyülekezési jog körébe tartozó rendezvényeket, választással összefüggő gyűléseket, vallási szertartásokat, rendezvényeket, körmeneteket, kulturális és sportrendezvényeket,
- i) kiképzett őrző-védő kutya.

A gázspray és az őrző-védő kutya személyrel szemben kizárólag jogos védelmi helyzetben vagy végszükség esetén alkalmazható.

Polgárőr rendőrrel, határőrrel, az önkormányzat közterület-felügyelőjével közösen is teljesíthet bűnmegelőzési szolgálatot. A rendvédelmi szervek tulajdonát képező eszközök közül közös szolgálat esetén, a járőrvezető rendőr (határőr) utasítása alapján az alábbiakat kezelheti:

- a) tárgykörözést segítő elektronikai berendezés,
- b) kézi és állványos sebesség-ellenőrző berendezés,
- c) világító berendezés,
- d) kép- és hangrögzítő berendezés.

A polgárőr szolgálatra használt gépjárműveken a polgárőrséghez tartozást szimbolizáló jelölések az alábbiak szerint helyezhetők el:

- a) gépjármű oldalán (az ajtók középmagasságában) és a motorháztetőn „POLGÁRŐRSÉG” felirat (matrica vagy festés),
- b) a gépjármű jobb és bal első ajtaján az OPSZ vagy a polgárőr egyesület emblémája, címere,
- c) a gépjármű tetején keresztben folyamatos fehér fényt adó, POLGÁRŐRSÉG feliratú lámpa (fényhíd).

A polgárőr jelleget magán viselő gépjárműveken a település címere csak az önkormányzat hozzájárulásával helyezhető el a jobb és a bal első ajtókon a Polgárőrség felirat fölött, vagy amennyiben ott felirat nincs, az ajtók középmagasságában.

A polgárőrségi gépjárműveken tilos elhelyezni:

- a) megkülönböztető fény- (villogó kék) és hangjelzést (sziréna),
- b) figyelmeztető fény- (villogó sárga) jelzést,
- c) és villogó piros fényjelzést.

A polgárőr szolgálat ellátása

Jelenlét a közterületeken

A polgárőr közterületi szolgálatának alapvető rendeltetése, hogy jelenlétével, mozgásával a védett területtől (településtől, település-résztől, létesítménytől) távol tartsa a bűnös szándékú embert, megelőzze a bűnelkövetési alkalmak kialakulását, megakadályozza a vagyon elleni és

más bűncselekmények elkövetését. Fontos rendeltetése az is, hogy felfigyeljen azokra a nemkívánatos jelenségekre (pl. ismeretlen személyek feltűnése, elhagyott vagyontárgyak, nyitva maradt épületek, megrongálódott közlekedési jelzőtáblák és más biztonsági berendezések, baleseti veszélyhelyzetek, illegális hulladéklerakás, stb.), amelyek az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét kedvezőtlenül befolyásolják, jogsérelmet vagy veszélyhelyzetet okozhatnak, valamint bűncselekmények elkövetésére adhatnak alkalmat.

Annak érdekében, hogy a polgárőr jelenlét a fenti célokat elérje, a polgárőr megjelenésének, öltözetének, mozgásának egyértelműen ki kell fejeznie a társadalmi bűnmegelőzési szervezethez tartozást, látható és egyértelmű legyen mindenki számára, hogy a polgárőrség által védett területre érkezett.

Törekedni kell arra, hogy *a polgárőr járőr mozgása, közterületi jelenléte észlelhető, látható legyen*. Ezért a járőr lehetőleg:

- a) viseljen a polgárőrségi jellegű (településenként, egyesületenként egységes) formaruhát vagy felsőruházatot,
- b) a járdán a járdaszegélyhez közel haladjon (innen láthatók be ugyanis legjobban a közúton közlekedők és a járdán haladók, kísérhetők figyelemmel a járda mellett parkoló autók és a házak homlokzata, üzletek bejáratai és itt észlelhető legjobban a polgárőr járőr),
- c) éjszaka a járőr egy-vagy két tagja a közvilágítás által megvilágított oldalon haladjon vagy a sötét helyeken folyamatosan alkalmazza az elemlámpát,
- d) tartózkodjon egy helyben 15-20 percig, vagy a szükséges ideig egy-egy forgalmasabb, sokak által érintett csomóponton (pl. útkereszteződés, vasút- vagy autóbusz állomás, közintézmény, bevásárló hely, stb.).

Gépjárművel szolgálatot teljesítő polgárőr a közút szélén lassan, 15-20 km/óra sebességgel haladjon. A gépjármű ablakait tartsa lehúzva (télen is) annak érdekében, hogy a külső zajokat, esetleges segélyhívást meghallja. A gépjármű világítását (tompított fényszóró) nappal is üzemeltesse.

Rendőr (határőr) közös szolgálat esetén a polgárőrség gépjárművét polgárőr vezesse, a rendőr (határőr) járőr egy tagja (a járőrvezető) mellette, a jobb első ülésen foglaljon helyet. Rendőrségi, határőrségi gépjárműben – ha a rendőr, határőr járőr két vagy több fős – a polgárőr a hátsó ülésre üljön.

A polgárőr kerékpáron, segédmotoros kerékpáron, motorkerékpáron is teljesíthet szolgálatot. Közlekedéskor az adott járműre vonatkozó szabályokat kell betartania.

Jelenlét a mezőgazdasági, természetvédelmi területen

Lakott területen kívül (vagy külterületen) a polgárőr láthatóságára a településen belüli ajánlásokat kell irányadónak tekinteni. Emellett több biztonsági rendszabályt kell betartania.

A polgárőr járőr tagjai ne egymás mellett, hanem egymás mögött 3-5 lépésre haladjanak. A polgárőr csak a mezei, erdei utakon, gyalogösvényeken közlekedjen. Kerülje az áthaladást az ültetvényeken, vetéseken. Egy-egy nagyobb, belátható területen történő áthaladás előtt álló helyzetből győződjenek meg arról, tartózkodik-e ott valaki, észlelhető-e mozgás, vagy más rendellenesnek tűnő jelenség. Célszerű ehhez távcsövet vagy más figyelést megkönnyítő

eszközt (pl. teleobjektívvel felszerelt fényképezőgép) használni. Ezt követően haladjanak tovább.

A járőr tagjai amennyiben számukra ismeretlen személlyel találkoznak, szólítsák meg, beszélgetés során tudakolják meg kilétét, tevékenységét, figyeljék meg ruházatát, a nála tartott tárgyakat. Az elköszönést követően jegyezzék fel mikor és hol találkoztak vele, és készítsenek egy rövid személyleírást. Ugyancsak jegyezzék fel, ha a területen gépjárművek mozgását észlelik (hely, idő, hol, honnan milyen irányban közlekedett, a gépjármű színe, típusa, rendszáma, egyéb jellegzetessége, hányan ültek benne, hogyan néztek ki).

Figyeljenek fel minden szokatlan, gyanúsnak tűnő jelenségre, amelyből esetlegesen jogsértő tevékenységre lehet következtetni. Ilyenek lehetnek többek között lövések zaja, munkagép vagy szállító jármű zúgása, füst, égett szag, elhullott állat, elszóródott termény, stb. Minderről ugyancsak feljegyzést kell készíteni.

A mezőgazdasági, természetvédelmi területeken tett megfigyelésekről a rendvédelmi, természetvédelmi hatóságokat, mezőőri szolgálatot minden esetben tájékoztatni kell.

Kapcsolattartás a polgárokkal

A polgárőr megjelenése, viselkedése, beszédstílusa nyerje meg az emberek bizalmát, adjon tekintélyt a polgárőrnek anélkül, hogy egy hivatalból eljáró ember benyomását keltené. A polgárőr közterületei megjelenése elsősorban nem a hatóság, hanem a polgárok, a lakosság érdekeit kell, hogy szolgálja.

A közterületen vagy lakott területen kívül szolgálatot teljesítő polgárőr tevékenysége során térjen be az üzletbe, vendéglátóhelyekre, az útvonalába eső tanyákra, majorokba, munkavégzési helyekre, köszöntse a tulajdonost, az ott dolgozókat, érdeklődjön tapasztalataikról, megfigyeléseikről.

Elhagyott, üresen álló építmények ellenőrzése

Az elhagyott, ideiglenesen üresen álló épületek (pl. üdülők, tanyák, ipari létesítmények, stb.) célpontjai lehetnek vagyon elleni bűncselekményeknek, ezért a polgárőr szolgálat során azokat célszerű ellenőrizni. Az ellenőrzés előtt a polgárőr erről lehetőleg tegyen bejelentést a diszpécser központjának (rendőrségnek) vagy a szomszédos polgárőr járőrnek.

Polgárőr egyedül nem ellenőrizhet elhagyott épületet, építményt! Az ellenőrzéskor a polgárőr járőr tagjai soha nem téveszthetik egymást szem elől.

Az ellenőrzés megkezdésekor kopogtatással, csengetéssel vagy beköszönéssel jelezze érkezését. Amennyiben a kapu, bejárat zárva van, a létesítmény területére be nem léphet, de kívülről, körbejárással győződjön meg arról, nem láthatók-e illegális behatolásra, tárgyak, eszközök eltulajdonítására utaló jelek (pl. leszerelt rács, betört ablak, felfeszített ajtó, elejtett belső berendezési tárgyak, friss lábnyomok vagy mászási nyomok).

Az ajtón való kopogtatáskor, vagy annak megnyitásakor ne álljon közvetlenül az ajtó előtt. A megnyitott ajtótól oldalt állva, azt kissé meglökve engedje magától kinyílni. Belépés előtt betekintéssel (bevilágítással) győződjön meg arról, hogy a helyiség üres, illetve a kinyílt ajtószárny mögött nem tartózkodik-e valaki.

Lépcsőn fel vagy lefelé haladva mindig a lépcsőfordulók külső ívén kell tartózkodni azért, hogy a következő lépcsőszakasz a lehető legszélesebben belátható legyen.

A padlástereteket – amennyiben az lehetséges – külső feljárón keresztül célszerű megközelíteni. A hordozható létrákat a fel- vagy lemászás előtt eldőlés (ellökés) ellen biztosítani kell. A többszintes épületeket lehetőleg fentről lefelé haladva ellenőrizték.

Amennyiben az ellenőrzött épületben idegen személyt találnak, az nem fogható el, illetve nem tartható vissza, ha bűncselekményre utaló körülmény nem merül fel, és a tetten érés feltételei nem állnak fenn.

Parkoló gépjárművek ellenőrzése

A gépjárműlopások, gépjárműfeltörések megelőzése a polgárőrök egyik legfontosabb feladata. A polgárőr a gépjárművekbe betekintéssel győződjön meg arról, hogy nem hagytak-e az utastérben olyan tárgyakat (pl. táska, fényképezőgép, videó kamera, nagy értékű ruházat, stb.) amely felkeltheti a bűnelkövetők érdeklődését, és a gépjármű feltörését, a vagyontárgyak eltulajdonítását okozhatja. Amennyiben a polgárőr ilyen veszélyhelyzetet észlel, a szélvédőn helyezzen el a gépjárműfeltörések veszélyeire figyelmeztető tájékoztatót (prospektust, szórólapot), és észlelését jegyezze fel.

A parkoló gépjárművek zártsága az ajtókilincsek megfogásával, a nyitás próbálgatásával nem ellenőrizhetők (közelségi vagy nagy érzékenyséű autóriasztók miatt). Ha a polgárőr a gépjárműbe betekintéskor azt észleli, hogy az ajtózár nyitott állapotban van, hívjon oda egy vagy két külső, együttműködésre hajlandó személyt és előttük, mint tanúk előtt az ajtók kinyithatók és lezárhatók. A lezárás előtt a polgárőr a gépkocsi műszerfalára tegyen egy feljegyzést, amelyben közli a lezárás tényét és azt, hogy szükség esetén további információkért a polgárőrség hol érhető el. A tanúk neveit, lakcímét, elérhetőségét jegyezze fel, de azt a lezárt gépkocsi tulajdonosával nem kell közölni.

Abban az esetben, ha az autóriasztó a polgárőr eljárása során megszólal, maradjon az autó mellett, várja meg a tulajdonost és közölje vele a körülményeket. Azokon a helyeken, ahol az lehetséges (pl. bevásárló központok, szórakozóhelyek, stb.) hívják a tulajdonost az autójához.

Körözött gépjármű felderítése esetén a rendőrséget azonnal értesíteni kell. A rendőrség ügyeletét fel kell kérni a rendszám, a gépjármű típusa és színe alapján a körözés ellenőrzésére, s ha az valós, úgy a helyszínen meg kell várni a rendőrség kiérkezését. A rendőrség megérkezéséig a gépjármű eltávoztatása megakadályozható.

A helyszínbiztosítás

A helyszínbiztosítás alapvető feladata a bűncselekmények, vagy balesetek helyszínének változatlan állapotban való fenntartása annak érdekében, hogy a hatósági eljárás sikere biztosítható legyen. A polgárőr ez irányú tevékenysége a hatósági helyszíni szemle megkezdéséig a helyszín elváltozásának, illetve megváltoztatásának megakadályozására szolgál. Nem egyszerű őrzési feladat, hanem sokoldalú, aktív tevékenység. A helyszínbiztosítás feladatai az alábbiak:

Tájékozódás a helyszín körülményeiről. A helyszínre érkező polgárőrnek tájékozódnia kell arról, hogy mi történt, ki, milyen céllal tartózkodik a helyszínen. Előzetesen ki kell kérdezni a jelenlévőket, mit tudnak az eseményről, ki részes, ki tanú, ki nem illetékes az adott eseményben.

A rendőrség (a mentők, a tűzoltók) értesítése. Az értesítést valamennyi szükséges szervezet részére meg kell tenni, függetlenül attól, hogy azok ügyeleteit a bejelentések során kölcsönös értesítési kötelezettség terheli.

Elsősegély nyújtása a sérülteknek. A helyszínbiztosításnak alapelve, hogy a helyszínt eredeti állapotában kell megőrizni, de ez bizonyos esetekben nem oldható meg maradéktalanul. Prioritást élvez ugyanis az ember életének megmentése. Életveszély esetén a segítségnyújtás kötelező, függetlenül attól, hogy a helyszín megváltozik-e vagy sem, de ezeket a szükségképpen okozott elváltozásokat a kikerülő rendőrijárőrnek jelezni kell.

A lehetőségekhez képest törekedni kell arra, hogy a legkevesebb elváltozás jöjjön létre a helyszín állapotában. Meg kell jelölni a sérült fekvésének pontos helyét, meg kell jegyezni ruházatának állapotát, környezetének helyzetét, amelyet az elsősegélynyújtás során megváltoztattak. Ha a sérültet már a rendőrség helyszínre érkezése előtt elszállítják, fel kell jegyezni a mentőtiszt, orvos nevét, a mentő rendszámát és meg kell tudni, melyik egészségügyi intézetbe szállítják a sérültet.

Vagyonmentés. A további károsodások megelőzése érdekében azonnali beavatkozást követelhet a keletkezett tüzek lokalizálása és eloltása, a vízfolyás megszüntetése, gázömlések megakadályozása, vezetékek áramtalanítása. Ezeket a feladatokat is a helyszíni nyomok lehető kíméletével kell ellátni.

A tetten ért elkövető elfogása. A helyszínbiztosítást végző polgárőr a bűncselekmény elkövetőjének elfogása fejezetben írtak szerint járhat el. A helyszín biztosítása akkor is szükséges, ha a tettes nyomban kézre került, mert a tényállás teljes felderítéséhez, a bizonyításhoz a helyszíni szemle lefolytatása elengedhetetlen.

A polgárőr nyomon üldözést önállóan nem folytathat. Amennyiben a rendőr vagy határőr járőr erre a közreműködésre felkéri, a továbbiakban, a nyomon üldözésben, mint a hivatalos személy támogatója járhat el.

A tanúk helyszínen tartása, az illetéktelen személyek eltávolítása. A polgárőr kérje fel a felfedező tanút, valamint azokat, akik a további eljárásban tanúként számításba jöhetnek, maradjanak a helyszínen, várják meg a kikerülő rendőr (határőr) járőrt. Jegyezze fel nevüket, lakcímüket, személyi igazolvány számukat, elérhetőségüket, majd adja át a kikerülő járőrnek. Amennyiben a tanú el kíván távozni, a helyszínen maradásra a polgárőr nem kényszerítheti. Azokat, akik a helyszínen szükséges mentési, kárelhárítási munkában nem vesznek részt, vagy később érkeztek, fel kell kérni, hogy távozzanak el, illetve olyan távolságba tartózkodjanak, hogy a helyszín változatlanul hagyását ne befolyásolják.

A helyszín körülhatárolása, őrzése. Az elsősegélynyújtás illetve veszélyhelyzet megszüntetése után célszerű megvonni a helyszín határait és annak lezárásáról gondoskodni. A körülhatárolás történhet szalag, kötél vagy bóják kihelyezésével, esetleg kordon felállításával. A hatósági eljárás szempontjából felmerülhető hibalehetőségek leszűkítése érdekében arra kell törekedni, hogy a kérdéses területet szélesebb körben határolják körül.

A helyszínen lehetnek nyomok, nyomhordozók, anyagmaradványok vagy elváltozások, amelyek épsége, megóvása a további eljárás, a bizonyítás sikere szempontjából kiemelt jelentőségű. Csapadékos időben szabad területen ezek pl. nylonnal, vagy kemény műanyag lappal letakarhatók, ügyelve arra, hogy a megóvásra irányuló szándék sérülést, elváltozást ne okozzon.

A polgárőr a helyszínre érkező rendőrt tájékoztassa arról, hogy:

- a) pontosan mikor érkezett a helyszínre, milyenek voltak az időjárási, látási viszonyok,
- b) kiket talált a helyszínen,
- c) milyen halaszthatatlan intézkedéseket tett, illetve kezdeményezett (elsősegély, kárelhárítás),
- d) hová szállították a sérülteket,
- e) ki, milyen változtatást eszközölt a helyszínen, mi volt ennek az oka,
- f) milyen volt a helyszín állapota a kiérkezésekor,
- g) milyen nyombiztosítási munkákat végzett el,
- h) kik viselkedtek gyanúsán, gyanúját mire alapozza.

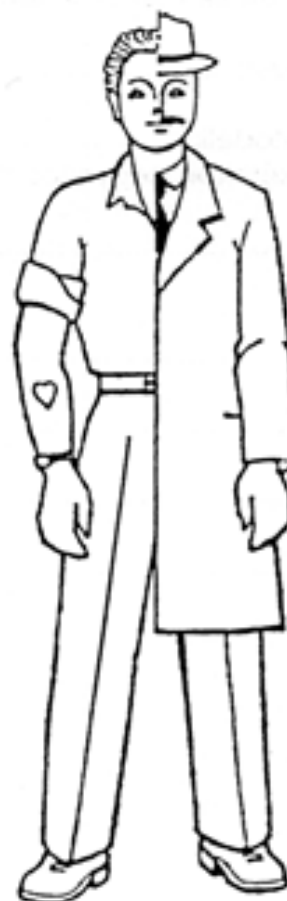
A helyszín átadása után a polgárőr felkérésre működjön közre a helyszínbiztosítás további feladatai (pl. rendfenntartás, forgalomterelés, adatrögzítés) ellátásában.

Személy- és tárgyleírás készítése

A személyleírás az emberre jellemző külső megjelenési jegyek rögzítése annak érdekében, hogy a későbbi azonosítás ezek ismeretében biztosítható legyen. A személyleírás készítése során az alábbi jellemzőket szükséges rögzíteni:

A megfigyelt, észlelt személy

- neme (férfi/nő),
- nemzetisége (közép-európai, idegen stb.),
- kora (év),
- magassága (cm),
- testsúlya (kg),
- testalkata (sovány, zömök, telt, kövér),
- bőrszíne (világos, sötét, stb.),
- haja (szín, sűrűség, hullámos, sima, jellegzetes frizura, stb.),
- szeme (szín, méret, jelleg),
- orra (nagy, kicsi, széles, pisze, stb.),
- füle (fejhez simuló, elálló, kicsi, nagy),
- bajusza, szakálla (szín, forma),
- álla (szögletes, kerek, kiugró, stb.),
- arcjellegzetessége (markáns, ráncos, csontos, forradásos, anyajegy, stb.),
- testtartása (egyenes, hajlott, görbült, stb.),
- mozgása (rendezett, sánta, csoszogó, bizonytalan),
- testrészek jellegzetességei (kéz, láb csonkolás, sérülés, forradás, tetoválás, anyajegy, stb.),
- beszédmódja (akcentus, dialektus, beszédhiba),

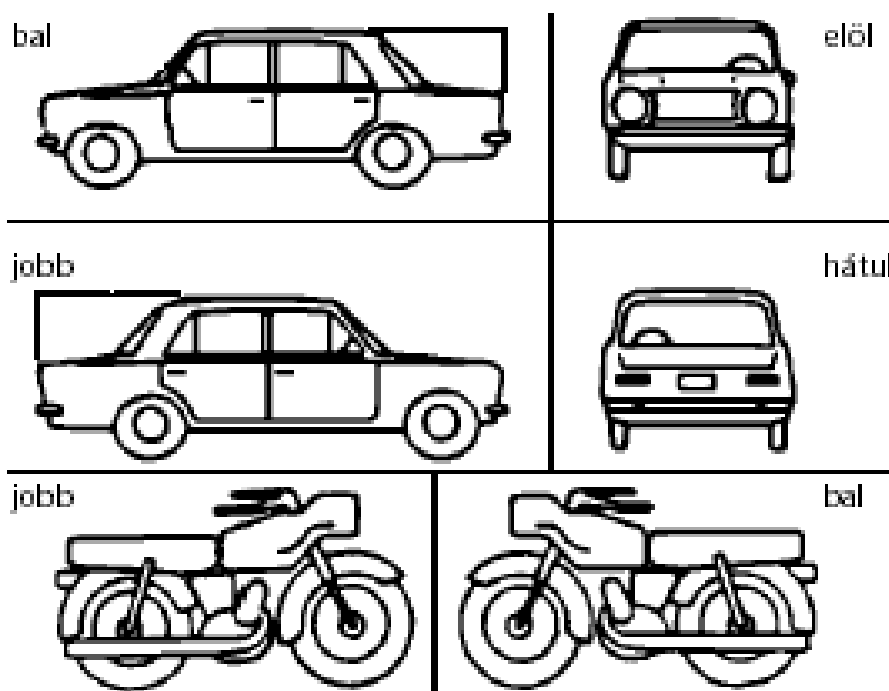

- megszólítása (hogyan szólították társai, neve, gúnyneve),
- viselkedése (nyugodt, határozott, ideges, agresszív, 7. ábra: Segédrajz személyleírás készítéséhez),
- egyéb szokások (jobb vagy balkezes, tartás, kényszeredett mozgások, krákogás, dohányzás, stb.).

Fontos információkkal szolgálhat a személy ruházatának pontos leírása, annak színe, minősége, stílusa, az egyes ruhadarabok jellegzetességei. A személyleírás készítése során ki kell térni, milyen volt a szemüveg (keret, üveg, jelleg), a kalap, a kabát, a zakó, a nadrág, az ing, a nyakkendő, a cipő.

Figyeljük meg, milyen tárgyakat tartott magánál (kézitáska, csomag, eszköz, szerszám, esetleg fegyver, álarc).

A gépjárművek leírásánál a legfontosabb jellemzők a típus, a szín, a modell (három ajtós, négyajtós, ötajtós, zárt, nyitott, stb.), a rendszám. Amennyiben lehetséges, jegyezzük fel a lehetséges évjáratot, és a szembetűnő ismertetőjegyeket. Ilyen lehet például a dísztárcsa, a különleges spojler, a díszítés, vagy autófestés, de ezek lehetnek a színeltérések, az esetleges sérülések is. Jelöljük meg, hogy ezek a jellegzetességek az autó melyik részén található.

8. ábra: Segédrajz gépjármű leírás készítéséhez

Amennyiben a megfigyelt személynél fegyvert, vagy fegyvernek tűnő tárgyat látunk, az nem elvárás, hogy a polgárőr képes legyen meghatározni annak pontos típusát. Azt viszont fontos megfigyelni, hogy maroklőfegyvert (ezek a pisztolyok) vagy annál nagyobb lőfegyvert (például puska, géppisztoly) látunk, az milyen méretű, színű és formájú.

Fontos szabály, hogy a személy- vagy tárgyleírást írásban az észlelést követően a lehető leggyorsabban el kell készíteni, az észlelések legfrissebben történő rögzítése érdekében. Minél később készítünk személy- vagy tárgyleírást, annál inkább halványulnak az emlékek és annál többet tehetünk hozzá saját fantáziánkból. Ha több személy készít

ugyanarról a személyről vagy tárgyról leírást, ügyelni kell arra, hogy előtte ne egyeztessék, ne beszéljék meg, hogy mit láttak, mert könnyen befolyásolhatják egymást és eltorzulnak, vagy elmaradnak az egyéni megfigyelések.

Eljárás lopás, betöréses lopás észlelésekor

Amennyiben a polgárőr betöréses lopásra utaló nyomokat észlel (pl. feltört zár, felfeszített ajtó), vagy erről értesítik és sérült vagy más veszélyhelyzet nincs, az érintett helyiséget (lakás, családi ház esetén az egész lakást, házat) zárva kell tartani a nyomok megőrzése és a helyszín változatlanul hagyása érdekében. Értesíteni kell a rendőrséget, és fel kell kérni a tulajdonost, bérlőt, hogy a lakásba, házba a rendőrség megérkezéséig ne lépjenek be. Ne kezdjék meg a károk, hiányzó értékek felmérését addig, amíg arra a helyszíni szemlét végző rendőrségi bizottság vezetőjétől felkérést nem kapnak.

A lakás, a családi ház környezetében is fontos nyomok (pl. lábnyom a virágágyásban, az ablakpárkányon, mászási nyomok a kerítésen) lehetnek, így ügyelni kell arra, hogy azok a helyszíni szemléig szintén ne sérüljenek.

Az első rendőrrjárőr kiérkezéséig a polgárőr a helyszínbiztosítás szabályai szerint járjon el.

Eljárás közveszéllyel (pl. robbantással, gyújtogatással) fenyegető bejelentés esetén

Közveszéllyel fenyegetést (robbantás, tűz, közlekedési eszköz kisiklása, stb.) általában telefonon jelenti be az elkövető közintézmények, közlekedési csomópontok (vasútállomás, autóbusz pályaudvar), egészségügyi intézmények vagy bevásárlóközpontok telefonközpontjaiba vagy más telefonállomásra. Eddig a bejelentők célja az volt, hogy zavart keltsenek az adott létesítmény működésében, kárt okozzanak, vagy személyes elégtételt (bosszút) vegyenek valamelyik ott dolgozón, munkahelyi vezetőn. Nem kizárt, hogy ilyen fenyegető bejelentés a polgárőr diszpécserközpont vagy polgárőr telefonjára érkezik. Ez esetben az alábbiak szerint kell eljárni.

A polgárőr a fenyegető tartalmú bejelentés fogadásakor:

- a) őrizze meg a nyugalmát, viselkedjen higgadtan,
- b) törekedjen a bejelentés minél pontosabb, részletesebb feljegyzésére, ha a telefonra kapcsoltan vagy abba beépítve rendelkezésére áll hangrögzítő berendezés, azt kapcsolja be,
- c) bejelentőnek tegyen fel kérdéseket, minél hosszabb ideig beszéltesse (például: mi a neve; honnan hív; adja meg a telefonszámát, hogy visszahívjuk; mikor történik mindaz, amit közölt; miért akarja ezt elkövetni; mi a pontos szándéka; hol lakik; stb.),
- d) a beszélgetéssel párhuzamosan figyelje meg a háttérből hallható zajokat (például: járműzaj, vonat hangjelzés, mentősziréna, harangkondulás, beszédfoszlányok, tányércsörgés, stb.) amelyek tájékoztatást adhatnak a bejelentő kilétéről, a bejelentés helyéről.

Sok esetben felismerhető, hogy a telefonáló mobil telefonról, gépjárműből menet közben beszél, ez is fontos információ lehet.

A fenyegetést követően a bejelentésről azonnal és dokumentált módon (tanú, hangrögzítés) tájékoztatni kell a rendőrséget, közölve mindazt, amit a bejelentés fogadásakor észleltünk. A

megfenyegetett intézmény vezetőjét – és csakis a vezetőt (távollétében helyettesét) – csak akkor szabad értesíteni, ha erre a rendőrség a polgárőrt külön felkéri.

A rendőrség megérkezéséig az adott intézmény vezetője felelős a szükséges biztonsági rendszabályok elrendelésére. Az intézmény vezetője rendelheti el:

- a) a helyiségek, építmények előzetes átvizsgálását, az őrzés fokozását, az értékek elzárását és a kulcsok szigorított őrzését,
- b) az intézmény vagy egyes részei működésének szüneteltetését, kiürítését,
- c) annak ellenőrzését, hogy senki ne maradjon a kiürített épületekben vagy a telephelyen.

A fenti intézkedésekre a kiérkező rendőr (tűzszerész) járőr, tűzoltó is utasítást adhat.

A gazdátlanul talált, gyanús csomagokat, tárgyakat érintetlenül kell hagyni és erre a körülményre a helyszínre érkező rendőrök figyelmét fel kell hívni. A rendőrségtől kiérkező, a helyszín átvizsgálására jogosult személyek mellé az intézmény vezetőjének a telephelyet jól ismerő kísérőt kell biztosítani.

A kiürített területre visszatérni, és ott a munkát folytatni, csak a rendőri (tűzszerészeti) átvizsgálást követően, annak eredményétől függően lehet.

A polgárőr a rendőrség felkérésére nyújtson segítséget a helyszín biztosításához, a rend fenntartásához.

Eljárás rongálás észlelésekor

Különösen közterületen, nyilvános helyen az önkormányzat, a település, a polgárok vagyonát érintő rongálás észlelésekor a közvetlen polgárőr fellépésre akkor kerüljön sor, ha a polgárőrök vagy segítők láthatóan erőfölényben vannak, és képesek egy esetleges agresszív, támadó magatartás kezelésére. A rongálást ugyanis általában egy felfokozott idegállapotban lévő, agresszív, erőszakos magatartású, a legtöbb esetben ittas vagy bódító szer hatása alatt álló személy, személyek követik el, akik ebben az állapotban könnyen a rongálás megakadályozása érdekében fellépő ellen fordulhatnak.

Amennyiben lehetőség van a rongálókkal szembeni fellépésre, úgy

- a) a polgárőrök az elkövetőt szólítsák fel jogsértő magatartásuk abbahagyására,
- b) megfogással, lefogással akadályozzák meg a károkozás további folytatását,
- c) értesítsék a rendőrséget,
- d) az elkövetőt tartsák vissza a rendőrség megérkezéséig,
- e) jegyezzék fel a tanúkat,
- f) gondoskodjanak a megrongált eszközök, tárgyak megóvásáról.

Meg kell várni a rendőrség kiérkezését, a továbbiakban az általuk meghatározottak szerint kell eljárni.

Amennyiben nincs mód a rongálóval szembeni azonnali eredményes fellépésre, úgy

- a) azonnal értesíteni kell a rendőrséget,
- b) fel kell jegyezni a tanúkat,
- c) a cselekményt bizonyítható módon kell (fénykép, videó felvétel) dokumentálni.

Tűz észlelése

Tűz észlelése esetén a tűzoltóságot azonnal értesíteni kell. Fontos az tudni, hogy a tűzjelzés érdekében mindenki köteles a rendelkezésre bocsátani a rendelkezésére álló hírközlő eszközt. A tűzjelzést (bejelentést a tűzről) közvetlenül a tűzoltóságra, vagy ha erre nincs lehetőség, a rendőrségnek vagy a mentőszolgálatnak, illetőleg a települési önkormányzat polgármesteri hivatalának (körjegyzőségnek) is meg lehet tenni.

A keletkezett tüzet a hivatásos önkormányzati tűzoltóságnak a 105 vagy a 112 segélyhívó telefonszámon kell bejelenteni. Az értesítéskor az alábbiakat kell közölni:

- a) a tűz pontos helyét,
- b) milyen anyag ég,
- c) mi van veszélyeztetve,
- d) emberélet van-e veszélyben,
- e) a bejelentő nevét és a bejelentésre használt telefon hívószámát.

A tűzoltóság kiérkezéséig a lehetőségek szerint

- a) meg kell kezdeni az élet- és a vagyonmentést,
- b) meg kell kezdeni a tűz oltását, meg kell akadályozni továbbterjedését,
- c) gondoskodni kell az áramtalanításról, a gázvezeték elzárásáról, a vízvételi helyek előkészítéséről,
- d) a tűzoltóság fogadása érdekében ki kell nyitni a létesítmény kapuit, az esetlegesen a közlekedési utakon várakozó gépjárműveket el kell távolítani,
- e) fokozottan figyelni kell arra, hogy az élet- és vagyonmentéssel, a tűzoltással kapcsolatos intézkedések alatt illetéktelen személy a létesítménybe be ne juthasson,
- f) értesíteni kell a létesítmény tulajdonosát, használóját.

A tűzoltóság kiérkezését követően a tűz oltásának a felelős vezetője csak a tűzoltóság vagy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv tagja lehet. Más személy a tűzoltás helyszínén csak a tűzoltás vezető egyetértésével intézkedhet. A tűzoltás vezető jogosult arra is, hogy

- a) magánszemélyeket (gazdasági társaságokat) a tűz oltásában és a mentési munkálatokban az életkoruk, egészségi és fizikai állapotuk alapján elvárható közreműködésre kötelezzen,
- b) a kötelezettek járműveit, eszközeit, felszereléseit, anyagait az oltáshoz igénybe vegye,
- c) a terület használatára, tevékenységek végzésére korlátozásokat vezessen be,
- d) a tűz oltása érdekében elrendelje más kezelésében lévő területre, építménybe, helyiségbe akár bontással is a behatolást.

Az oltás és a kárelhárítás során a tűzoltás vezetője utasításának mindenki köteles eleget tenni.

A tűzoltóságot az eloltott tűzről is értesíteni kell.

Közüzemek meghibásodása

Közüzemek meghibásodása esetén

- a) tájékozódni kell arról, nincs-e valaki közvetlen életveszélyben, (víz- vagy gázömlés esetén különösen a pincékre, szuterénekre, alagsori helyiségekre kell kiemelt figyelmet fordítani),
- b) a veszélyeztetett épületekben a főcsapokat (gáz, víz) és a főkapcsolókat (elektromos áram) el kell zárni illetve ki kell kapcsolni,
- c) a bekövetkezett rendkívüli eseményről azonnal értesíteni kell a közüzemi szolgáltató ügyeletét, és - amennyiben a meghibásodás jellege, a veszélyeztetett terület nagysága,

az élet- és vagyonmentés indokolja - a rendőrséget, a mentőket és a tűzoltókat.

A veszély nagyságára figyelemmel meg kell kezdeni az élet és vagyonmentést. Ki kell hozni az elárasztással, a robbanással veszélyeztetett épületekből az ott tartózkodókat. Vízbetörés esetén a parkoló gépjárművek eltávolításakor figyelemmel kell lenni arra, hogy a kitörő víz az utakat alámoshatja, a burkolat alatt nagyméretű vízzel telt üregek alakulhatnak ki, amelybe a menekített gépjármű könnyen beszakadhat és a vezetőnek nincs esélye a menekülésre.

Gázömlés esetén a robbanó- és villamos motorok beindítása, a nyílt láng használata szigorúan tilos. A személyek menekítését a széliránnyal szemben végezzük.

A polgárőr a rendőrség kiérkezéséig kezdeményezze a veszélyeztetett terület körbezárását, a forgalom elterelését ügyelve arra, hogy torlódás ne alakuljon ki, a mentési, kárelhárítási felvonulási útvonalak szabadon maradjanak. A rendőrség felkérésére működjön közre a terület zárásában, a forgalom terelésében, a rend fenntartásában.

Eljárás közlekedési baleset esetén

Közlekedési baleset bekövetkezése esetén a részeseket valamint az úton közlekedőket segítségnyújtási kötelezettség terheli. A segítségnyújtás nélkül továbbhaladó vagy azt megtagadó személy bűncselekményt követ el, amelyet a törvény szigorúan büntet.

Közlekedési baleset észlelésekor, ha az láthatóan személyi sérüléssel járt a polgárőr legfontosabb feladata a mentők, a rendőrség, amennyiben a sérültek kiszabadítása, vagy a szállítmány veszélyessége szükségessé teszi, a tűzoltók értesítése.

Amennyiben a baleset okozója segítségnyújtás nélkül továbbhajt, jegyezze fel a jármű rendszámát, színét, típusát, a menekülés irányát, s ha arra lehetőség van kérje fel a helyszínen tartózkodók egyikét a cserbenhagyó követésére. A cserbenhagyót tilos üldözni, mert az újabb baleseti veszélyt okozhat, de meg kell figyelni a járművet, az abban ülőket, a jármű esetleges sérüléseit, a haladás irányát. Amennyiben a forgalmi viszonyok lehetővé teszik, a menekülő feltartóztatása indokolt (tettenérésnek minősül). A feltartóztatásról a rendőrséget azonnal értesíteni kell és meg kell várni a helyszínrre érkezésüket.

A polgárőr működjön közre az életmentésben és az elsősegélynyújtásban. Amennyiben a sérülés lehetővé teszi, a sérültet stabil oldalfekvésben rögzítsük, vagy ültessük úgy, hogy a derék, a hát és a fej megtámasztásra kerüljön. Elsődlegesen a vérzések csillapítására, vagy elállítására kell törekedni.

A roncsba beszorult sérült kiemelését, amennyiben nincs a helyszínen megfelelő eszköz és szakképzett elsősegélynyújtó, valamint nem fenyeget tűz vagy robbanásveszély, a mentők és a tűzoltók megérkezéséig ne kísérelje meg. A vérzéscsillapításról, a légutak szabadon tartásáról, vagy a légzést illetve a vérkeringést akadályozó szorítások enyhítéséről gondoskodni kell.

Annak érdekében, hogy további veszélyhelyzet ne alakuljon ki:

- a) a lehető leggyorsabban gondoskodni kell a részes gépjárművek áramtalanításáról (saruk levétele az akkumulátorról),
- b) tűzoltó készülék készenlétbe helyezéséről,
- c) a forgalom leállításáról vagy eltereléséről.

Amennyiben lehetséges, a torlódás megakadályozása érdekében a forgalom a szemközti sávban, legfeljebb 5 km/óra sebességgel felváltva engedhető ügyelve arra, hogy újabb baleset ne következzen be. A forgalom irányításában a polgárőr jelzőőrként részt vehet. A terelés előtt legalább 100 méterre a beleset felőli oldalon célszerű egy fő lassító jelzéseket adó polgárőr felállítása. Különösen figyelni kell arra, hogy a mentők, tűzoltók, rendőrség helyszínre érkezéséhez az útvonal szabadon maradjon.

A baleset helyszínét – bójázással vagy más módon - körbe kell határolni, és ügyelni kell a helyszíni szemléig a nyomok megfelelő biztosításáról. A polgárőr a mentők, tűzoltók, rendőrség helyszínre érkezését követően az életmentésben, a műszaki mentésben és kárelhárításban, valamint a forgalom terelésében egyaránt közreműködhet.

Közreműködés eltűnt gyermek vagy időskorú felkutatásában

Eltűnt személy felkutatását a rendőrség megérkezéséig a polgárőr (polgárőr csoport) önállóan is megkezdheti. A rendőrség helyszínre érkezését követően a kutatásban a rendőrségi kötelék parancsnoka által meghatározottak szerint vehet részt.

Az eltűnt gyermek vagy időskorú felkutatása esetén a kutatást az eltűnés eredeti helyszínéről (pl. lakás, családi ház, tanya, rendezvény helyszín, stb.) kiindulva kell megkezdni még akkor is, ha egyes szemtanúk máshol már látni vélték az eltűntet. A rendelkezésre álló létszámtól függően a kutatást az eltűnés helyétől egyre táguló körben kell végezni. Célszerű az átkutatásra kerülő területet szektorokra osztani és azokat egymást követően alaposan átkutatni.

Különösen kisgyermekes esetében ki kell térni az emésztők, meszes gödrök, homokkitermelő helyek, ásott kutak, vízzel telt árkok átvizsgálására is. Szükség esetén a csáklázás mellett gondoskodni kell azok kiszivattyúzásáról vagy búvárok alkalmazásáról.

Kisgyermek eltűnése esetén figyelembe kell venni, hogy más 3-4 éves korban rendkívül szívósak, akár több kilométert is meg tudnak tenni, amíg megtalálják őket. Ha az időjárás kedvező, a léghőmérséklet nem süllyed tartósan 10°C alá, szabad ég alatt 24-36 órát is képesek kibírni különösebb egészségkárosodás nélkül. Az erdei, mezei állatok nem bántják a gyermeket, de rendkívül veszélyesek lehetnek a kóbor kutyák. A gyerek, ha elfárad, behúzódik talajmélyedésbe, növények alá és nem mozdul, sőt nem válaszol akkor sem, ha nevéen szólongatják. Így sok esetben csaknem rá kell lépni ahhoz, hogy megtalálják. A gyermek rendkívüli módon ragaszkodik kedvenc játékaihoz, ruhadarabjaihoz, cumijához. Ha ez a játék, ruha, stb. a közelben van, megtaláljuk, a gyerek sem lehet messze. A gyermek megtalálása esetén azonnal mentőt kell hívni és gondoskodni kell a kórházi kivizsgálásáról.

Az eltűnt idős ember kutatása nehéz feladat, mert kevésbé tűnik fel bárkinek, ha tömegközlekedési eszközre száll fel, vagy az utcán közlekedik. Elsősorban a betegség, vagy szellemi leépülés okozza, hogy az idős ember minden előzmény és feltétel nélkül útba indul. Sok esetben az eltűnés öngyilkossággal vagy más okból bekövetkező halállal zárul, így ezt a lehetőséget a kutatás során figyelembe kell venni. A gazdasági épületek, padlások, pincék átvizsgálása mellett a környező erdős, bokros területek, vízpartok ellenőrzésére kerülhet sor, ahol a fák magasabb ágaira (önakasztás), csúszásnyomokra (vízbe esés), sűrű növényzet, avar (ájulás, beesés) átvizsgálására kerüljön sor.

A kutatást mindaddig folytatni kell, amíg az eltűntet meg nem találjuk, vagy az összes körülményt figyelembe véve a számításba vehető területeken nem tartózkodhat.

Segítségnyújtás kábítószer hatása alatt álló személynek

A kábítószer hatása alatt álló szervezete természetes módon reagál az idegen anyag okozta hatásokra, és ezek jelei jól felismerhetőek. Ezek lehetnek:

- a) sápadt, elszíneződött (sárga, hamuszürke, kékes) arc, beesett, mély szemgödrök. A tekintet megváltozik, merev, az átlagosnál szűkebb vagy tágabb pupillák a jellemzőek,
- b) alkoholszag nélküli, néha oldószerre jellemző szaggal kísért bódultság, szédülés, imbolygó mozgás kíséretében,
- c) a gyakori hányinger, hányás, étvágytalanság látványos testsúlycsökkenést, erős fogyást idéz elő,
- d) bőrön található, ismeretlen eredetű tüsszúrások, vagy erre utaló véraláfutások, elszíneződések.

A kábítószer használatára utaló, gyanút keltő eszközök lehetnek:

- a) kézzel sodort, a dohányétől elütő illatú cigaretta,
- b) bélyeg nagyságú, postai forgalomba nem kerülő kisméretű rajz vagy ábra,
- c) recept, vény, gyógyszerdoboz vagy gyógyszer-csomagolás, ismeretlen eredetű préselt, láthatóan nem gyárban készült tabletták,
- d) ismeretlen eredetű porszerű, vagy dohányra emlékeztető anyag (kisméretű zacskóba, alufóliába csomagolva),
- e) fecskendő, injekciós tű, vagy ezek használatára utaló véres zsebkeendő, vatta,
- f) érszorításra alkalmas gumicsík vagy szalag,
- g) ezüstpapír darabkák (a kábítószerek klasszikus csomagolóanyaga),
- h) kanál, melynek alján melegítésre utaló elszíneződés látható,
- i) gyertya sűrű előfordulása vagy gyertyázásra utaló nyomok,
- j) kis üvegben előforduló citromlé, citromsav vagy ismeretlen eredetű folyadék (a citromsav segíti a heroin feloldódását a vérben),
- k) teafőző vagy forraló gyakori használatára utaló jelek, vagy erre alkalmas eszközök megjelenése,
- l) a ruhadarabon, vagy a lakás valamelyik helyiségében szokatlan szag (pl. oldószer) rendszeres észlelése.

A kábítószer élvező rosszullétének észlelése esetén kizárólag orvos vagy mentő segíthet! Egyrészt a túladagolás jelenthet halálos veszélyt, másrészt tudni kell azt is, hogy az úgynevezett disco drogok pontos összetétele sem ismert, így a rosszullétnek tűnő állapot ez esetben is halálos lehet.

*

Ismétlő kérdések:

1. *Mit nevezünk polgárőr szolgálatnak?*
2. *Milyen általános követelményeket kell betartania a polgárőrnek a szolgálat teljesítése során?*
3. *Mi a célja az álló figyelő-jelző szolgálatnak?*
4. *Mi a célja a mozgó figyelő-jelző szolgálatnak?*
5. *Milyen feladatai vannak a polgárőrnek a szolgálatba indulás előtt?*
6. *Mit kell ellenőrizni a polgárőr szolgálathoz igénybe vett gépjárművön a szolgálatba indulás előtt?*

7. *Mire kell felhívni a polgárőr figyelmét a szolgálat előtti tájékoztató (eligazítás) során?*
8. *Ismertesse a polgárőr legfontosabb felszerelési tárgyait! Milyen tárgyakat tarthat még magánál a szolgálat során?*
9. *Hogyan lehet eleget tenni a „látható polgárőr” követelményének?*
10. *Hogyan ajánlott mozognia a gyalogosan szolgálatot teljesítő polgárőrnek a közterületen és a lakott területen kívül?*
11. *Milyen szabályokat kell betartania a polgárőrnek, ha rendőrrel, határőrrel teljesít szolgálatot?*
12. *Hogyan kell eljárni elhagyott, látszólag üresen álló épület ellenőrzése során?*
13. *Ismertesse a parkoló gépjárművek ellenőrzésének szabályait!*
14. *Ismertesse a helyszínbiztosítás feladatait!*
15. *Milyen ismertetőjegyeket kell elsősorban rögzíteni egy személy- és egy tárgyleírás készítése során?*
16. *Mit kell tennie a polgárőrnek, ha szolgálata során lopásra, vagy betöréses lopásra utaló jeleket észlel?*
17. *Mire kell figyelmet fordítani, ha közveszéllyel fenyegető bejelentésről szerez tudomást?*
18. *Mit kell tenni rongálás észlelésekor?*
19. *Ismertesse a tüzeset bejelentésének szabályait és a tűzoltóság megérkezéséig teendő legfontosabb feladatokat!*
20. *Mi a polgárőr feladata, ha közüzemi (pl. gáz, víz, elektromos áramot szolgáltató) berendezések meghibásodását észleli?*
21. *Hogyan kell eljárni közlekedési baleset észlelése esetén?*
22. *Mire kell figyelni eltűnt gyermek vagy idős ember felkutatása esetén?*
23. *Hogyan ismerhető fel a kábítószer hatása alatt álló személy?*

Gyakorlati feladat:

Gyűjtsön példákat az írott sajtó, a rádió, a televízió híradásaiból vagy a településen történt, a közösség biztonságát veszélyeztető eseményekre (közüzem meghibásodása, tűz, vagy más veszélyhelyzet észlelése, betöréses lopás elkövetése). Írja le, hogy az adott esemény kapcsán a polgárőrség tagjai milyen konkrét feladatokkal vehetnek részt a halaszthatatlan intézkedések megtételében, a veszélyhelyzet elhárításában, a hatóság (közüzemi szolgáltató) munkájának támogatásában.

BIZTONSÁGOS ÉLETTÉR – A MINDENNAPOK BIZTONSÁGA

A defenzív magatartás

Ma Magyarországon a közbiztonság európai mércével mérve is jónak mondható, a mindennapi életnek nem velejárója a bűnözéstől való állandó félelem. Ettől függetlenül a bűncselekményekkel szembeni védekezés minden embertől megkíván egy előrelátó óvatosságot, körültekintést minden olyan helyzetben, amely valamilyen okból veszélyt rejthet, vagy alkalmat teremthet személyünk vagy értékeink elleni támadásra. *A defenzív magatartás tehát nem más, mint azoknak a viselkedési formáknak a tudatos alkalmazása, amelyek kizárják, vagy megnehezítik a bűnelkövetésre alkalmas helyzet kialakulását, ezzel csökkentik az áldozattá válás lehetőségét.*

A lakások, gazdasági épületek biztonsága

„Az én házam az én váram” – tartja a régi mondás. Mégis gyakran kevés figyelmet fordítunk arra, hogy a „vár” valóban megóvjon minket, vagyontárgyainkat. Egy-egy lakás, családi ház maga is sok esetben egy egész élet munkájának eredménye, nem is beszélve arról, mennyi értéket rejtenek. A bútorok, a háztartási gépek, a személyes tárgyaink gyakran igen nehezen pótolhatók, ha bármilyen kár is ér bennünket. A lakást, családi házat, gazdasági épületet, mint vagyoni értéket fenyegető leggyakoribb veszélyek:

- a) a tűz keletkezése,
- b) a csőrepedésből, törésből származó vízelöntés, beázás,
- c) a vagyontárgyak megszerzésére irányuló – besurranásos vagy betöréses – lopás, vagy rablás.

Bűnmegelőzési szempontból ez utóbbiak vizsgálatával foglalkozunk.

Védekezés a betöréses lopással szemben

A lakásba, épületbe történő illegális *behatolás elleni védelem alapvető módszere* az olyan műszaki jellemzőkkel rendelkező, a lakás, épület fizikai védelmét szolgáló berendezések, eszközök alkalmazása, amelyek megfelelő felszerelésük esetén, anyaguk szilárdságánál fogva képesek ellenállni az erőszakos behatásokkal szemben, jelentősen megnehezítik, vagy megakadályozzák az erőszakos felfeszítést, felnyitást, megbontást. *Az épületek mechanikai védelmének legfontosabb eszközei* különösen

- a) a nyílászárók (ajtók, ablakok),
- b) a különböző záruk és lakatok,
- c) az ajtó- és ablakráncszatok,
- d) a kerítések.

A nyílászárók védelme

A lakások, épületek betöréses lopás elleni védelme szempontjából elsősorban az alábbi nyílászárók megfelelő kialakítására és védelmére kell figyelmet fordítani:

- a) a külső bejárati ajtók, erkély- és teraszajtók,
- b) a földszinti ablakok,
- c) a külső padlásfeljárók és pincelejáratok, ablakok,
- d) a garázskapuk.

A *külső bejárati ajtók* kiválasztása, megfelelő kialakítása nem könnyű feladat. Sok esetben a megfelelő minőségű és ellenálló képességű ajtók beszerzésének azok ára szab gátat. Jó azonban tudnunk, hogy az üveгаjtók, vagy a fa keretre szerelt lapokból kialakított üreges szerkezetű bejárati ajtók nem elég biztonságosak. Ajánlott, hogy a külső ajtók legalább tömör fából, vagy rétegelt falemezből készüljenek, legkevesebb 40-50 milliméter vastagságban. Az ajtókeret anyaga szintén tömör vagy rétegelt fa, vagy fém legyen.

A bejárati ajtókat a betörés mellett a sarokpántból kiemelés ellen is védeni kell. Ma már az üzletekben kaphatók olyan zárszerkezetek is, amelyek az ajtó becsukódásakor azt automatikusan reteszelik legalább három, vagy több ponton, így annak kiemelése nem lehetséges. Természetesen a kiemelés elleni biztosításhoz a viszonylag drága speciális szerkezet helyett alkalmazható a sarokpántok fölé behajtott facsavar, vagy fém tipli is.

Ott, ahol elkerülhetetlen az *üvegezett vagy üveгаjtó* alkalmazása, ott szükséges az edzett biztonsági vagy drótfonattal készült üveg beszerelése. Kényes pont az *üvegezett terasz- vagy erkélyajtók* védelme, hiszen itt elsősorban esztétikai okok miatt sokan kerülnek a megfelelő védelmi kialakításokat. Mégis, ahol azok a földszintre vagy a közvetlenül a kertre nyílnak, ott a védelmet legalább a bejárati ajtónak megfelelő szintűre kell kialakítani.

Lakáson csúnya, de rendkívül hasznos lehet a *külső rácsajtó* felszerelése. Különösen a nagy lakótelepeken kedvelik, sőt egyes soklakásos társasházakban folyosó szakaszokat is lezárnak rácsajtók segítségével. Ez utóbbi megoldást nem támogathatjuk, hiszen a behatolás megnehezítése mellett baj – például tűz – esetén gyakorlatilag kizárja a menekülés és a gyors mentés lehetőségét. Amennyiben rácsajtó felszerelése mellett döntünk, vegyük figyelembe, hogy annak fém tokszerkezetét az eredeti bejárati ajtó tokjától függetlenül kell lehetőleg falazó körmökkel a falba beépíteni. A rácsajtót ugyancsak védeni kell a kiemelés ellen. Zárására ne lakatot, hanem biztonsági zárat alkalmazzunk.

Az *ablakok* kevés biztonságot nyújtanak, függetlenül attól, hogy a betörők legnagyobb része vonakodik az ablaküveg betörésétől. Különösen azokat az ablakokat kell védenünk, amelyek párkánya az utca vagy kert szintjétől mérve 3 méternél alacsonyabban helyezkedik el. Ugyanígy kell figyelembe vennünk azokat az ablakokat is, amelyek például a bérházak emeleti függőfolyosóra nyílnak, amelyeken bárki szabadon és feltűnés nélkül közlekedhet. A legegyszerűbb megoldás az ablakszárnyak csapolással, vagy ékeléssel történő rögzítése, a biztonsági üveg, esetleg fólia vagy védőrács alkalmazása. A biztonsági fóliák lakossági alkalmazása esetén a fóliát minimálisan 4 mm vastagságú üveglapra kell felhelyezni. Üzletek, más gazdasági létesítmények esetén a fóliázott üveglap minimális vastagsága 6 mm legyen. Legalább ugyanilyen vastagságú üveglapot válasszunk azokra az ablakokra, amelyeket további mechanikai védelemmel nem tervezünk ellátni.

Növeli az ablak védőképességét a leeresztett fa- vagy fém redőny, a bezárt külső vagy belső spaletta. Amennyiben hosszabb ideig vagyunk távol, különösen a zártkerti ingatlanok vagy gazdasági épületek ablakainak védelmét hatékonyan tudja szolgálni a két ablakszárny közé behelyezett és kitámasztott, megfelelő méretű fa- vagy fémlemez.

Behatolás szempontjából a betörők közkedvelt célpontjai a *külső padlásfeljárók, pincelejárók és a pinceablakok*. Ezek védelmére sok esetben igen kevés figyelmet fordítunk, holott innen kiindulva lehet lakásunk, épületünk a legsebezhetőbb. A sok esetben csak riglivel, esetleg egy kisebb lakattal lezárt padlásajtón keresztül a padlásra bejutva a betörő már védve van attól, hogy kívülről észreveszik, zavartalanul képes akár a födémeket is megbontva behatolni a

lakótérbe. A bejutás megkönnyítésére ne hagyjunk létrát a falhoz támasztva, vagy rögzítetlenül, könnyen hozzáférhető módon a szabadban.

A *pince- vagy alagsori ablakokat* inkább az épületek oldalsó, vagy hátsó részein helyezik el, amelyet még fák, bokrok is takarhatnak. Biztonságunk érdekében jó, ha ezek az ablakok fém kivitelűek, legalább drótbetétes üvegezésűek, vagy biztonsági ráccsal ellátottak. Ott, ahol az lehetséges, a ritkán használt ablakok szilárd rögzítéséről is lehet gondoskodni.

Különösen az autótolvajokat, de a lakásbetörőket is vonzzák az önműködő *garázskapuk*. Természetesen rendkívül kényelmes, ha induláskor vagy hazaérkezéskor nem kell kiszállnunk az autónkból, de vegyük számításba, hogy a távirányítású eszközök kódjai megfelelő berendezésekkel bemérhetőek. Ennek ismeretében az elkövetők előtt máris szabad az út. Ha pedig a garázskapu illetéktelenül nyitható, nemcsak autónk kerülhet veszélybe, hanem a belső – sok esetben nyitva hagyott – lépcsőfeljárón keresztül az egész házba bejuthatnak. Ne feledkezzünk meg tehát arról, hogy a garázsból a lakásba nyíló ajtót ugyanúgy alakítsuk ki, mintha külső bejárati ajtó volna. Ha hosszabb időre eltávozzunk, a garázsnyitó berendezést áramtalanítsuk, iktassuk ki a használatból és gondoskodjunk a kapu megfelelő mechanikai zárásáról.

Zárak, zárszerkezetek

A nyílászárókra szerelt zárszerkezet lehet lamellás rendszerű, egy oldalon vagy két oldalon fogazott kulccsal. E zárszerkezeteknek biztonságértéke csak akkor van, ha legalább hat lamella biztosítja a zárreteszvas mozgását, a variációs szám pedig legalább 10 000. A biztonság növelése érdekében célszerű, ha a lamellák úgynevezett „farkasfogazással” ellátottak.

A zárszerkezetek reteszvasának visszatolás elleni védelemmel kell rendelkeznie. Ez azt jelenti, hogy a zárásirányra merőlegesen ható 350 kN nagyságú erő hatására a zárreteszvas nem lehet visszatolható.

A hevederzár keresztpántok vízszintes vagy függőleges irányban kétpontos kiegészítő zárást biztosítanak. A hevederzáraknak a következő feltételeknek meg kell felelniük:

- a) A reteszvasak keresztmetszetének erősebbnek, vagy legalább egyenszilárdságúnak kell lenni a biztonsági zárnál elfogadottnak.
- b) A reteszvasaknak a fogadó elemekbe minimálisan 20 mm mélységben kell reteszelni.
- c) A reteszvas fogadó elemeket a falazathoz kell rögzíteni legalább kettő M 6x80-as csavarral fémdübelbe, vagy ezzel egyenszilárdságú más felerősítéssel, bevéséssel.
- d) A reteszvas fogadó elemeknek zártaknak, vagy oldalirányban merevítettnek kell lenni, hogy ellenálljanak az ajtólapot ért támadás esetén 350 kN dinamikus erőnek.
- e) A zárszerkezetet a működtető zárbetét beütése elleni védelemmel kell ellátni.
- f) A hengerzárbetétet kívülről nem szerelhető letörés elleni védelemmel kell ellátni.
- g) A zárreteszvasaknak visszatolás elleni védelemmel kell rendelkezniük, minimálisan 350 kN merőleges nyomóerővel szemben.
- h) A hevederzár keresztpánt szerelt állapotban merevségének olyan mértékűnek kell lenni, hogy a tengelyére merőlegesen az ajtólapra kifejtett 350 kN erőhatás ne okozzon olyan mértékű deformációt, amely a zárás megszüntetését eredményezi.

A zárszerkezetek működtetésére minimálisan 5 csapos hengerzárbetét, illetve 6 rotoros mágneszárbetét fogadható el, amelyek variációszáma a 10 000-t meghaladja, letapogatásos nyitás elleni védelemmel rendelkezik, maghúzással legalább 3 percig nem nyitható.

A hagyományos vagy MABISZ minősítéssel nem rendelkező lakatok biztonsági zárként nem fogadhatók el.

A biztonsági rácsok

A nyílászárók teljes felületét - abban az esetben, ha valamely segédeszköz felhasználása nélkül a járószinttől 3 méternél alacsonyabban helyezkednek el – célszerű minimum 100x300 mm kiosztású, 12 mm átmérőjű köracél anyagból készült – vagy ezzel egyenszilárdságú – kívülről nem szerelhető más műszaki megoldású ráccsozattal ellátni. A rácsszerkezet helyettesíthető a MABISZ által minősített, rács kiváltására alkalmasnak elismert más szerkezettel is, mint például:

- a) a minősített behatolás-késleltető, áttörés-biztos üveg (minimálisan B1 minősítéssel), vagy
- b) minősített, belső leereszthető, zárható, ráccsal és elektronikai jelzőrendszerrel.

Egyes biztosítótársaságok egyedi kockázatvállalással az A1 minősítésű dobásálló üvegeket, illetve a minősített biztonsági fóliákat elektronikai jelzőrendszer működtetésével elfogadják a rács kiváltására alkalmas védelmi eszköznek, amennyiben az üveg támadása esetén riasztójelzés keletkezik. Az elektronikai jelzőrendszer telepítésénél előírhatják azonban a felügyeleti rendszerbe történő bekötést is. Fontos tudni, hogy a biztonsági üveg-fóliák önállóan rács kiváltására nem alkalmasak.

Mobil rácsok esetén a rögzítést az ajtókra meghatározottaknak megfelelő zárszerkezettel kell ellátni. A rácsok sínszerkezetből való kitépésének lehetőségét kívülről csak roncsolással megvalósítható megoldással kell biztosítani. A legördülő „detektívrácsok” feltolás elleni védelmét áttételes mozgatószerkezettel, vagy más megoldással kell biztosítani.

A rácsokat a falazathoz 300 mm-enként (de legkevesebb 4 darab), a rács keresztmetszeténél nem kisebb keresztmetszetű (falazó) körömmel kell rögzíteni. A minimális beépítési (rögzítési) mélység 150 mm a 38 cm-es hagyományos tömör téglafal esetén.

A kerítések, kertkapuk

Azt, hogy ki milyen kerítést, kaput épít, nagyon sok körülmény határozza meg. Sok esetben elsődlegesek az esztétikai szempontok, de településrendezési szabályok is korlátot szabhatnak egyes megoldások alkalmazásával szemben. Ott azonban, ahol a védelmi funkciót tartjuk elsődlegesnek, alapvető feltételként vegyük figyelembe, hogy:

- a) a kerítés – készüljön az bármilyen anyagból – magassága 1,8 méternél alacsonyabb ne legyen,
- b) a kerítésmezők, az oszlopok, kialakítása olyan legyen, hogy az ne szolgáljon mintegy „létraként” a behatoló számára.
- c) célszerű a kerítés fölé további behatolást gátló eszközöket – pl. legalább háromsoros szögdeszrót – elhelyezni.

A kapu anyagában, kivitelében soha ne legyen gyengébb a kerítésnél.

A lakás, lakóház védelme riasztó berendezésekkel

A betörések elleni védekezés eszközei között ma már egyre elterjedtebbek a különböző elektronikai behatolás-jelző és riasztó berendezések. Ezek számtalan változata ismert, ma már mindenki tetszése szerint, s nem utolsósorban anyagi lehetőségeihez mérten választhatja ki a maga számára leginkább megfelelőt. Behatolás-jelző és riasztó berendezés vásárlása és felszereltetése esetén azonban a használónak az alábbiakra kell elsősorban figyelnie:

A vagyonvédelmi célú riasztó berendezések tervezése, szerelése, üzembe helyezése, karbantartása, javítása hatósági engedély alapján végezhető vagyonvédelmi tevékenységnek minősül. Ezért csak olyan szakembertől (vállalkozástól) célszerű megrendelni a munkát, amelyik igazolni tudja, hogy rendelkezik az erre vonatkozó rendőrhatalósági engedéllyel, szakmai felelősségbiztosítással és tagja a számára törvény által kötelezően előírt vagyonvédelmi szakmai kamarának.

A tervezést, a szerelést, az üzembe helyezést és az időszakos karbantartást írásbeli szerződésbe kell foglalni. Az írásbeli szerződéskötés nemcsak azért fontos, mert erre a megbízót (aki szerelteti) és a megbízottat (a vállalkozót) törvény kötelezi, hanem ez garanciát is jelent a használó számára. Előfordulhat ugyanis, hogy nem megfelelő minőségű eszköz beszerelése, vagy szakszerűtlen munkavégzés miatti meghibásodás alatt betörők hatolnak be a lakásba, és a kárenyhítésben ekkor bizony a vállalkozónak is részt kell vállalnia. Egy ilyen kárigény érvényesítéséhez pedig a szerződés nélkülözhetetlen.

A lakásban, lakóházban alkalmazott riasztó berendezés alapvető rendeltetése az illegális behatolás jelzése. Szakmai szempontból tehát nem szükséges, a költségkímélés szempontjából pedig nem szabad engedni, hogy minden helyiséget, nyílászárót elektronikai védelemmel lássanak el. *A riasztóberendezés érzékelői csak a lehetséges behatolási irányokban, vagy helyeken kerüljenek alkalmazásra.* Például, ha egy utcára nyíló, többablakos földszinti szoba védelme egy infravörös térérzékelővel biztonságosan megoldható, nem célszerű hozzájárulni, hogy minden ablakszárnyra és a belső helyiségekre nyíló szobaajtókra nyitásérzékelőket, az ablaküvegekre még törésérzékelőket is felszereljenek. Egy ablaktalan belső fürdőszoba vagyonvédelmi térérzékelővel ellátása teljesen indokolatlan.

A riasztó berendezés központja valamint a hálózati áram kimaradása esetén a további működést biztosító szünetmentes áramforrás (akkumulátor) minden esetben a védett téren belül kerüljön elhelyezésre. Amennyiben a riasztó berendezés kábeleit a védett téren kívül (például a külső homlokzaton) kell elhelyezni, azt be kell a falba süllyeszteni, vagy acél védőcsőben kell vezetni.

Egy riasztó berendezés alkalmazása igazán csak akkor hatékony, ha a riasztó jelzést valahol észlelik és arra megfelelően, és gyorsan reagálni tudnak. A használónak mindig ismerje, hogy az általa használt riasztó jelzését hol fogják észlelni, és mit fognak ekkor tenni. Lakókörnyezetben a külső fény- és hangjelző elhelyezése jó szolgálatot tehet, hiszen nemcsak a jelzés, hanem a betörő elriasztása is fontos. Nem kell tehát minden esetben távfelügyeleti központot, kivonuló vagyonőr vagy rendőrségi szolgálatot igénybe venni, sok esetben elég, ha a szomszédok megállapodnak egy-egy riasztó jelzés körülményeinek tisztázásában. Persze,

egy gyakori téves riasztás idővel rendkívül kellemetlen lehet, ezért is fontos a jó szakember, a minőségi eszközök és munka igénybe vétele.

Van, amikor a távfelügyeleti szolgáltatás igénybe vétele elkerülhetetlen. Elsősorban üdülő területeken, vagy egyedülálló épületek, tanyák esetében fontos ez, hiszen itt, különösen a téli időszakokban általában nem tartózkodik senki, nincs aki a helyszínen intézkedni tudna. Nyáron egyes kiemelt üdülő övezetekben, a pihenő vendégek nyugalmanak védelme érdekében az önkormányzat nem is járul hozzá, hogy helyben megszólaló hangos riasztót alkalmazzanak.

Biztonság a házban, a lakásban

Személyes biztonságunk megkívánja, hogy *házunk, lakásunk kapuját, ajtaját* mindig tartsuk zárva akkor is, ha otthon, akár a lakásban, akár a kertben tartózkodunk. Azokban a házakban, ahol többen laknak, célszerű a bejárati kapura kívülről csak kulccsal nyitható zárat, valamint ajtóbehúzó is felszerelni, hogy az még véletlenül se maradjon nyitva.

Ha *kaputelefonon* csengetnek be hozzánk, addig ne nyomjuk meg az ajtó távnyitó gombját, amíg nem beszélünk az érkezővel, meg nem győződünk arról, ki keres minket. Szomszédra, házban lakóra hivatkozó, azt kereső ismeretlennek ne nyissunk ajtót, ne adjunk tájékoztatást arról, miért nem tud beszélni az általa keresett személlyel, ki mettől meddig nincs otthon a házban. Ha szükséges, a hozzánk bejelentkezőnek elég egy pontos időpontot adni, mikor kereshet bennünket.

A *liftbe* különösen az idősebbek, vagy fiatal hölgyek egyedül ne lépjenek be számunkra ismeretlen személy társaságában, inkább várják meg a következő menetet. Ha mégis kénytelenek együtt utazni idegennel, álljanak a kezelőtábla mellé, hogy szükség esetén elérjék a vészjelző gombot. Legyenek „udvariasak”: mindig engedjék maguk elé az ismeretlent.

A lakásajtón kerüljük a bűnelkövetők számára vonzó *névfeliratok* (prof., dr., özv., id.) vagy foglalkozások (orvos, ügyvéd, mérnök, egyetemi tanár, stb.) feltüntetését. A legtöbb esetben elég a vezetéknev és a keresztnév kiírása.

Ha a *lakásajtón csengetnek*, ne nyissunk ajtót azonnal, hanem a kitekintő ablakon vagy optikán győződjünk meg arról, ki érkezik. A kémlelő optika legyen olyan széles látószögű, hogy az ajtó előtti teret teljes egészében belássuk. Az már legyen eleve gyanús, ha a csöngetés után kitekintve senkit nem látunk az ajtónk előtt. Ekkor ne nyissunk ajtót azért, hogy megnézzük, ki kereshetett bennünket.

A *telefonunk üzenetrögzítőjén* soha ne legyen olyan üdvözlő szöveg, amely arról tájékoztatja a hívót, hogy „most nem vagyunk otthon”.

Mindig fogadjuk gyanakodva azokat az idegeneket, akik csak egy pohár vízért, gyermekük számára egy kis tej megmelegítéséért, vagy egy rövid telefonálási lehetőségért akarnak bekéredzkedni hozzánk. Természetesen ne zárkózzunk el rászoruló embertársaink segítségétől, de ezt a segítséget elsősorban másokkal közösen, lehetőleg lakásunkon kívül próbáljuk megadni.

Amikor *több napra elutazunk*, gondoskodjunk arról, hogy a házunk, lakásunk egy külső szemlélő számára úgy nézzen ki, mint ahol laknak. Szóljunk egy szomszédnak, egy barátunk,

hogy naponta vegye át a postánkat, ürítse ki a postaládát, söpörje el a havat a kaputól a bejárati ajtóig. Soha ne írjuk ki egy cetlire, hogy nem vagyunk otthon, vagy mikor érkezünk. A ház hátsó, utca felől nem látható részén az ablakokon eresszük le a redőnyt, vagy helyezünk fel spalettát. Az otthoni telefont irányítsuk át tartózkodási helyünkre vagy mobil telefonunkra, és a hívó féllel mindig úgy beszéljünk, hogy ne tűnjön fel, nem az otthoni készülékről beszélünk. Hasznos, ha időnként megbízottunk megjelenik a lakásban, a házban, szellőztet, virágot vagy füvet locsol, kutyát etet, stb. A rendszeres mozgás elriasztja a betörőt.

A gyermekek megóvása

A gyerekek a bűncselekmények egyik leginkább veszélyeztetett csoportját alkotják. Ennek oka elsősorban az életkorból fakadó tapasztalatlanság, hiszékenység és naivitás, az esetenkénti túlzott bizalom a felnőttekkel szemben. Számos esetben éppen az ellenkezője, a gyermek-szülő közötti rossz viszony, bizalmatlanság, a valós vagy vélt „szeretet-hiány” az, amely könnyen vezethet a gyermeket veszélyeztető kockázatok növekedéséhez. A rendőrségi bűnmegelőzési törekvések régóta igyekeznek a szülők figyelmét felhívni azokra a legfontosabb kérdésekre, amelyek segíthetnek a gyermekek megóvásában. Így fogalmaztak meg három olyan alapelvet, amelyek figyelembe vétele sokat segíthet a gyermek áldozattá válásának megelőzésében:

1. Alakítsa úgy nevelési stílusát, hogy a gyermek kérdéseivel, tapasztalataival mindenkor bizalommal, félelem nélkül fordulhasson Önhöz.
2. Küzdje le ellenérzését és vállalja a gyermek felvilágosítását, s ez ne egyszeri alkalomra korlátozódjék. Érdemes a gyermek érdeklődését is figyelembe vennie.
3. Tudatosítsa a gyermekben, hogy ő is sokat tehet saját biztonságáért, s ezt gyakorolni is érdemes.

A gyermekkel szembeni szexuális erőszak megakadályozása

Sok esetben nem is ismerjük fel, mekkora is az a veszély, amely fenyegeti gyermekeinket. Jó tudni, hogy a gyermekek ellen elkövetett szexuális bűncselekmények száma az elmúlt években emelkedett. Különösen veszélyeztetettek a 7 és 13 év közötti kislányok, de ez nem jelenti azt, hogy a kisebb vagy nagyobb, vagy éppen a fiúgyermeket is nem kell félteni, a veszély elkerülésére nevelni.

A szexuális ismeretektől megóvott, eltiltott gyermek gyanútlan vagy éppen kíváncsi, ezért sem képes idejében észrevenni a veszélyt. A feltétel nélküli engedelmségre nevelt gyermek is könnyen esik áldozatul. Sokszor utólag derül ki, hogy a szülők sokszor meg is büntették engedetlennek mutakozó gyermeküket, pedig ő csak a számára kellemetlen közeledést akarta elhárítani, elkerülni. Ugyancsak könnyen válik áldozattá a durva, szeretet nélküli légkörben nevelkedő gyermek.

Megfigyelték, hogy a szexuális erőszak áldozatává vált gyermekek nemi fejlődése sem zökkenőmentes, felnőtt korukban szexuális életük nem kiegyensúlyozott, gyakran tévútra siklik és maguk is erőszakot alkalmaznak nemi örömeik megszerzése érdekében.

A gyermekek elleni szexuális erőszakot elkövetők többsége nem idegen, hanem éppenséggel ismerős, nem egy esetben rokon. Az erőszak is gyakran ölt megtévesztő formát, túlzott kedvességben, gyengédségben, törődésben nyilvánul meg. A tettes ajándékokat ad a gyermeknek és szívesen vállalja, hogy a szülők elfoglaltsága esetén „szívesen vigyáz rá”. A tettes lehet idősebb gyermek is, aki doktorjáték vagy papás-mamás játék keretében használja

ki kisebb társa szexuális tájékozatlanságát vagy kíváncsiságát. Olykor előfordul, hogy a közvetlen családtagok, vagy éppen szülők erőszakolják meg gyermeküket. Az ilyen esetek maradnak leginkább titokban. Végezetül valóban vannak „csúnya, idegen bácsik” de „nénik” is, akik brutális testi kényszerrel, rajtaütésszerűen erőszakolnak meg elhagyatott sötét helyeken egyedül tartózkodó gyermeket, de ők vannak kevesebben.

Néhány tanács arra az esetre, ha tényleg történik valami:

- a) Mindenkor figyeljünk fel arra, ha a gyermek viselkedése megváltozik.
- b) Derítsük fel az okokat, hiszen lehet, hogy teljesen természetes fejlődési folyamat eredményezi a változást.
- c) Ügyeljünk arra, hogy gyanújáról a gyermekkel ne a számonkérés, hanem az érdeklődés hangvételével beszéljen.
- d) Ha a gyermek vele megtörtént szexuális tartalmú eseményekről számol be, ne hárítsuk, hallgattassuk el és ne mutassunk félelmet, iszonyatot, haragot, de legfőképpen ne büntessük meg.
- e) Még a jelentéktelennek tűnő eseményt is jelentsük be a rendőrségen.
- f) Forduljunk szakemberhez, hogy közösen segítsük a gyermeket nyomasztó élményének feldolgozásában.

A gyermek kábítószer fogyasztásának elkerülése

A kábítószer a legnagyobb veszélyt a 14-18 éves fiatalokra jelenti, akik kíváncsiságból, céltalanságból, családi problémák miatt, vagy adott társasághoz tartozni akarás miatt próbálják ki az „anyagot”. A kamaszkorban jelentkező problémák, a hovatartozással való küszködés, vagy egy rosszabb társaságba való belekeveredés – ha az alkalom adott – elindíthat egy olyan folyamatot, amibe beszállni nagyon könnyű, abból kilépni azonban csak keveseknek sikerül. A kábítószer alattomos, szinte észrevétlenül szoktatja magát a fogyasztóhoz, a tőle való megszabadulás pedig igen nehéz és hosszadalmas folyamat. Azt mondják, a kábítószerrel való leszokásnak van egy biztos módja, ha valaki úgy hagyja abba, hogy el sem kezdte. Fontos tehát, hogy a fiatalok ismerjék a kábítószer-fogyasztás következményeit, tudják, mivel állnak szemben, mit kell elkerülniük.

A kábítószer legfontosabb egészségügyi hatásai:

- a) a szervezet súlyos károsodása, a központi idegrendszer felborulása, szellemi leépülés, egyes esetekben gyengeelméjűség,
- b) nagyfokú kóros testsúlyvesztés,
- c) hosszadalmas szedés illetve túladagolás esetén halál,
- d) intravénás kábítószeresek között a közös tűk használata miatt fokozottabb az AIDS veszély.

A kábítószer fogyasztás pszichés és társadalmi hatásai között kell megemlítenünk:

- a) az ok nélkül lehangolt vagy felfokozott hangulatot,
- b) az érdektelenséget, a közömbösséget,
- c) a befelé fordulást a magány keresését,
- d) az ingerekre való érzékenyebb reakciókat, a feszültebb idegállapotot,
- e) a szülőkkel, rokonokkal, a barátokkal a kapcsolatok megromlását,
- f) a társadalmi normákkal való szembe helyezkedést.

Fontos, hogy ismerjük az áruklódó jegyeket, amelyek arra utalnak, hogy a gyermek kábítószerrel foglalkozhat. Ilyen lehet például a különböző, a kábítószer-fogyasztáshoz

szükséges eszközök (pl. fecskendők, ismeretlen porok, üvegcsék, alufólia, melegítéshez használt borszeszegő, stb.) megjelenése a gyerek szobájában, táskájában. Fontos ismertetőjel, ha a fiatal befelé fordulttá válik, a régi barátok elmaradnak, az újakat a szülők nem ismerik. Feltűnik, hogy a tanulásban, a munkában a teljesítmény romlik, gyakoriak és nem igazolhatók a hiányzások az iskolából, munkahelyről. Ismeretlen eredetű tüszúrások tűnnek fel a test különböző pontjain. A fiatal fizikai állapota romlik, megmagyarázhatatlan fogyás indul meg, kellemetlen a lehelete vagy ruhájának szokatlan az illata.

A kábítószer-terjesztők kidolgozott taktika szerint szoktatják rá kiszemelt áldozataikat az „anyag” élvezetére. Kezdetben ingyen kínálják, majd egy-egy adagért cserébe eladatnak 2-3 másik adagot, s ezt követően – amikor a lelki függőség már kialakult a fogyasztóban – pénzért juthat csak hozzá a kívánt szerhez. A szükséges pénz előteremtése kezdetben a saját tulajdon felhasználásával történik, később azonban a fogyasztó rákényszerülhet arra, hogy bűncselekmények elkövetésével szerezze meg a szükséges anyagiakat. Sok kábítószer-élvező követ el vagyon elleni bűncselekményeket (lopás, rablás), de nem ritkán fordul elő, hogy súlyosabb, esetleg emberöléssel végződő büntett elkövetőjévé válik a tettes.

A kábítószer fogyasztásról leszokni igen hosszadalmas és nehéz folyamat. Több hónapos, akár éves „anyag nélküli” állapot után sem biztos, hogy valaki soha többet nem fog nyúlni kábító hatású szerhez. A visszaesés lehetősége óriási, a statisztikák szerint a kábítószer-élvezők mindössze 2%-a mondhatja el magáról, hogy leszokott szenvedélyéről.

A szülő, a baráti, rokoni és nevelési környezet felelőssége is, hogy a gyermekeket és a fiatal felnőtteket is megtanítsa:

- a) a veszélyeket felismerni,
- b) a következményeket átgondolni,
- c) helyesen dönteni,
- d) ha kell, visszautasítani,
- e) ha lehet elkerülni.

Nemhiába javasolja a rendőrség közismert D.A.D.A (Dohányzás? Alkohol? Drog? AIDS?) programja a fiataloknak:

- Mond: nem, nem kérem!
- Indokold a visszautasítást!
- Egyszerűen lépj le!
- Válts témát!
- Kerüld a gyanús helyzeteket!
- Mutass közömbösséget!
- Kérj segítséget!

Néhány szó a dohányzásról

A cigaretta mérgező. Egy csomag cigarettában annyi nikotin van, hogy azzal több embert meg lehet ölni. A dohány égetésekor keletkező szénmonoxid hatása olyan, mintha a lakásban állandóan szivárogná a gáz. A füstben lévő kátrány és más ingerlő anyagok sem közömbösek a szervezetre. Nincs olyan ellenálló, olyan erős szervezet, amelyik ne sínylené meg mindezeknek a mérgeknek a hatását. És ezeknek a mérgeknek az a jellegzetessége, hogy csak hosszú idő, több év vagy évtized után okoznak panaszokat, sokszor gyógyíthatatlan betegségeket.

Soroljuk ezeket a betegségeket? Egy fiatal embernek sajnos nem sokat mond, hogy 20 vagy 40 év múlva néhány lépcső után meg kell állnia, mert a hörghurut okozta tüdőátulás miatt nem fog kapni levegőt, vagy mert a szív koszorúereinek a szűkülete miatt fájdalmai vannak. A tüdőrák is a távoli jövő réme csak.

Egy tinédzser számára nem könnyű dolog lemondani valami kellemesről azért, hogy egy távoli jövőben bekövetkezendő kellemetlenséget elkerüljön. Mégis meg kell próbálni meggyőzni arról, ha még nem szokott rá a dohányzásra, okosabb dolog el sem kezdeni. Akárhogy is nézzük, a dohányos ember kicsit rabja saját szokásának: közérzete, hangulata, teljesítőképessége attól függ, hogy megkapja-e megszokott nikotinadagját. A rabságnál pedig jobb a szabadság, erről nem kell különösebben meggyőzni senkit.

A dohányzás nem olcsó multság. A cigarettára kiadott pénzt hasznosabb, vagy más kellemes dologra lehet fordítani. Ha valaki nem szív el napi egy doboz cigarettát az olyan, mintha 5-10%-kal felemelnék a fizetését.

Gyermekeink esetében talán megkönnyíti helyzetünket az, hogy akkor legkönnyebb abbahagyni a dohányzást, amikor a szervezet még nem szokott hozzá a nikotinhoz, és még nem érzi, hogy az ártalmas. Sokkal kevesebb sikerrel lehet a már létrejött egészségkárosodást, a már meglévő betegségeket gyógyítani, vagy enyhíteni, mint annak létrejöttét megelőzni.

Ajánljuk figyelmébe azoknak, akik nem tudnak, vagy inkább nem akarnak leszokni a dohányzásról, kíméljék azokat, akik nem dohányoznak. Ne gyútsanak rá ott, ahol másokat zavar a dohányzás. Főleg a gyerekekre és az idős emberekre legyenek tekintettel. A fiatal és az idős szervezet ugyanis fokozottan érzékeny minden ártalomra. Még egy jó tanács: aki dohányzik, soha ne hozzon fiatalokat olyan helyzetbe, hogy úgy érezzék: ha visszautasítják a cigarettát, lenézik, vagy kinevetik őket.

A nők védelme

A nők bűncselekmények áldozatává válásában speciális szerepet játszanak fizikai és pszichikai adottságaik. Általános élettapasztalat, hogy pszichés alkatuk folytán könnyebben alakul ki náluk fokozott félelemérzet, pánikreakció. A létrejövő veszélyhelyzeteket, elszenvedett sérelmeket a férfiaknál jórészt intenzívebben élik át és azok hatása, időtartama is tartósabb náluk. Ehhez járul az is, hogy általában fizikailag gyengébbek, így különböző bűncselekményi szituációkban védtelenebbek is. Legtöbbször pszichikai kényszer alkalmazása elegendő akaratuk megtöréséhez, az elkövető által kívánt bűnös célzat eléréséhez. A legveszélyeztetettebbek a fizetőeszközökkel, jelentősebb értéket képviselő árukkal foglalkozó, a díjbeszedő, postás, portás vagy elárusító helyen, panziókban egyedül dolgozó hölgyek.

A nők sérelmére legjellemzőbben erőszakos közöselést, rablást vagy zseblopást követnek el. Az erőszakos közöseléseket túlnyomó többségükben a nők lakóhelyükön (lakásban, házban), úton, közlekedés közben szenvedik el. A szubjektív okok közül kiemelkedik az óvatosság hiánya, de hasonlóan fontos helyet foglal el a védekezésre képtelen állapot vagy a kiszolgáltatottság ténye is. Nem egyszer a bűncselekményt kiváltó ok nem más, mint a hölgy kihívó magatartása. Az objektív okok között leggyakrabban a környezet közömbössége, a terület lakatlansága és ezáltal a segítségkérés hiábavalósága szerepel.

A rablások módszereiben az erőszakos, útonálló jellegű elkövetés kerül előtérbe, amely során a sértettek általában könnyű sérülést szenvednek, de számottevő lehet a súlyos sérülések aránya is. Gyakori valamely eszköz felhasználása – kés, spray, pisztoly vagy más fegyvernek látszó tárgy – a cselekmények során. Az elkövetés helyét illetően az utca, a tér, közterület szerepel első helyen, de nem elhanyagolható a lakásokban elkövetett rablások megjelenése sem. Jellemzően nem a betörők tettenérésével, hanem a sértettek otthon tartózkodásának tudtában valósulnak meg. Az elkövetők csalárd módon álszerelő, álhivatalos személy színlelésével, rosszullet imitálásával, szomszédra, más lakóra hivatkozással, de nem egy esetben erőszakkal jutnak be a lakásba, majd az ott tartózkodókat a helyiségekben lévő értékek átadására kényszerítik.

A zsebloblásokat a nap szinte minden szakában, kiemelten közlekedési eszközökön (vonat, busz, villamos) vagy bevásárló helyeken követik el. A vásárlás gondjaival elfoglalt nők gyakran feledkeznek meg pénz- és irattárcájukról.

A nők sérelmére elkövetett bűncselekmények jelentős része megelőzhető, ha néhány szabályt a hölgyek betartanak. Ezek a következők lehetnek:

1. Gyalogosan ne rövidítse le útját rosszul kivilágított mellékutcákon, üres telkeken, elhagyott helyen keresztül.
2. A forgalommal szemben menjen, hogy egy gépkocsi se tudjon észrevétlenül megállni Ön mögött. Járdán annak úttest felőli szélén haladjon, hogy egy mellékutcában, kapualjban várakozó támadónak nehezebb legyen elérnie Önt.
3. Ne stoppoljon és ne fogadja el, ha ismeretlen ajánlja fel, hogy gépkocsin elviszi.
4. Ha későn ér haza próbálja megszervezni, hogy egy ismerőse gépkocsin hazavigye, vagy hívjon taxit. Amikor hazaér, kérje meg a gépkocsivezetőt, hogy várja meg, amíg Ön bejut a házba.
5. Ha rendszeresen jár haza gyalogosan sötétedés után, fontolja meg egy hangriasztó vásárlását, amit közlekedés közben könnyen elérhető helyen tartson.
6. Kézitáskáját tartsa közel a testéhez, ellenőrizhető helyen.
7. Takarja el drága vagy drágának látszó ékszereit.
8. Ha rendszeresen kocog, vagy kerékpározik, próbálja megváltoztatni útvonalát és az időpontokat, ragaszkodjon a jól kivilágított, forgalmasabb útvonalakhoz.
9. Ha ténylegesen megtámadják, joga van megvédenie önmagát, rúgjon érzékeny testrészeire, közben kiabálással hívja fel magára a figyelmet.
10. Ne essen pánikba. Mindenképpen próbálja meg megjegyezni támadójának jellemző vonásait.

Az idősek védelme

Magyarországon évente átlagosan 20-25 000 időskorú ember válik valamilyen bűncselekmény áldozatává. A legnagyobb arányban a vagyon elleni bűncselekmények mellett az erőszakos, garázda jellegű bűncselekményeket szenvedik el. A leginkább veszélyeztetettek az egyedül élő, beteg, esetleg magatehetetlen idős hölgyek. A legvédtelenebb időskorú emberek ellen gyakoribbá vált az agresszivitás, a durva erőszak, gyakoribbá és veszélyesebbé váltak a közterületen – főleg a nappali órákban – elkövetett bűncselekmények. Az utcán, a parkokban nappal és sötétedés után, bevásárláskor az üzlet közelében, vagy hazafelé tartva a kapualjban, lépcsőházban támadják meg az idős embereket, fizikai kényszerrel, fenyegetéssel, sokszor valamilyen eszközzel kényszerítik értékeik átadására őket. Főleg vidéken, a tanyavilágban az esti vagy az éjszakai órákban az egyedül élő, sok esetben magatehetetlen

idős embert támadnak meg otthonukban és fosztanak meg értékeiktől. A lakásokba betörés útján, vagy megtévesztéssel jutnak be általában az elkövetők.

Sok esetben a közömbösség, a másokkal, a környezetben történetekkel kapcsolatos nemtörődomség (amit esetenként a félelemérzettel is lehet magyarázni) kialakulása az, amely nyílt utat biztosít az erőszakos bűncselekményeket elkövetők számára. Mindez szemléletváltozást is követel sok ember részéről ahhoz, hogy megfelelően hozzá tudjon járulni az idősök biztonságának növeléséhez.

Mit tehet egy idős ember a saját maga védelme érdekében?

1. Lehetőleg kerülje a sötét utakat, parkokat, tegyen inkább kerülő utat megvilágított, forgalmas utcákon át.
2. Főleg a hölgyek fogják szorosan vagy szorítsák karjuk alá táskájukat.
3. Pénzfelvétel esetén (OTP, posta), ha lehet kísérővel menjenek, a pénz szállítása előtt és közben győződjön meg arról, nem követik-e.
4. Barátkozzon meg a bankkártya, az átutalásos megbízások gyakorlatával.
5. Lehetőleg nagy értéket (készpénzt, ékszert) ne vigyen magával.
6. Csak a bevásárláshoz feltétlenül szükséges pénzt tartsa magánál.
7. Lakóhelyén alakítson ki kölcsönös segítségen alapuló kapcsolatokat. Figyelme ne csak a szomszéd lakásának biztonságára, hanem az abban esetlegesen megtörténő eseményekre (segélykiáltás, sikoltás) is terjedjen ki.
8. Lakásában minden esetben használja a biztonsági láncot, ajtót csak így nyisson ki, és ezt követelje meg családtagjaitól is.
9. Ha idegenek csengetnek be és valakit keresnek, szolgáltatást, vásárlást ajánlanak, telefonálni akarnak, rosszulletet színlelnek, valami apróságot kérnek, ne engedje be őket a lakásba. A „hivatalos” emberektől is kérjen igazolványt.

Védelem a zsebtolvajokkal szemben

A zsebtolvajok szeretik a tömeget. A közlekedési eszközökön, a piacokon, az áruházakban, bevásárló központokban, a nagyvárosok aluljáróiban, nagyszabású rendezvényeken, strandokon ideális feltételeket találnak arra, hogy egy gyors mozdulattal más táskájából, zsebéből pénzt vagy értéktárgyakat emeljenek el. A tömeg jelenléte miatt így nem csoda, hogy a zsebtolvások kétharmada a városokban történik, s a „zsebesek” előnyben részesítik az öreg vagy rokkant áldozatokat.

A zsebtolvajok legtöbbször csoportosan tevékenykednek, és a bűncselekmény előtt az áldozatuk figyelmének elterelésére törekszenek. Általában az egyik gondoskodik a figyelemelterelésről, a másik „lenyúl”, a harmadik átveszi a zsákmányt. Kedvelt trükkök: az áldozat tudatos oldalba lökése, vagy ruhájának szándékos bepiszkítása és a tisztogatás közbeni segítése, cigaretta vagy tűzkérés. ennek ellenére, függetlenül attól, hogy a zsebtolvajok nemritkán bámulatos kézügyességgel rendelkeznek, léteznek hatásos lehetőségek a védelemre. Érdemes megfogadni ezért a rendőrök gyakran elismételt tanácsait:

1. Pénzt, csekket, bankkártyát vagy hitelkártyát, iratokat csak a ruhánk zárt belső zsebében tartunk, de lehetőleg ne mindent egy helyen.
2. Használjunk övtáskát, mert a tolvaj nem tud észrevétlenül odakapni.
3. Figyeljünk arra, hogy kezitáskánk mindig zárva legyen és – főleg tömegben – szorítsuk a karunk alá. A táska érintetlenségét többször ellenőrizzük.
4. Soha ne tegyünk pénztárcát, vagy kezitáskát, autóstáskát bevásárlókocsiba.
5. Csak annyi pénzt vigyünk magunkkal, amire aznap feltehetőleg szükség lesz.

6. Előre aláírt csekket soha ne tartsunk magunknál.
7. Legyünk gyanakvóak, ha oldalba löknek vagy látszólag véletlenül bepiszkolják a ruhánkat.
8. Mindig csak annyi csomagot vigyünk magunkkal, amennyire képesek vagyunk figyelni.

Ezeket a tanácsokat nemcsak itthon, hanem külföldön is érdemes megfogadni, mert a zsebtolvaj szakma nemzetközi! Ha sikerül tetten érni a zsebtolvajt, hangosan kérjük a körülöttünk lévő emberek segítségét. A zsebtolvaj ugyanis soha nincs egyedül.

Szabadidő – elővigyázatosság – nyugodt szórakozás

A legtöbb embernek a szabadidő kikapcsolódást és szórakozást jelent. Az ebből következő figyelmetlenségből adódóan a tolvajoknak számtalan lehetősége nyílik szabadságunk megkeserítésére.

A figyelem és az elővigyázatosság nemcsak a szabadidőben hasznos. De érdekes módon általában szabadidőnkben vagyunk értékeinkkel szemben a legóvatlanabbak. Úgy hisszük, hogy ha mi szabadságon vagyunk, a tolvajok is szabadságra mennek.

A felszabadult „szabadság-érzés” hatása alatt mintha sebezhetetlennek éreznénk magunkat. Több százezer forintot érő kamerákat, ékszereket, útlevelet, pénzt, és számos más tárgyat viszünk magunkkal, majd a strandon, egy medence partján hanyagul egy törölközőt dobunk rá – rálátunk a vízből, nem történhet baj! S amikor kijövünk a vízből, már csak védtelen értékeink helyét találjuk meg. És, ha szerencsénk van, talán a gépkocsink még megvan. Bár ez sem biztos. Sokkal valószínűbb, hogy a megszerzett kulcsokkal, irataink birtokában a tolvaj már szállodai szobánkat is meglátogatta – saját autónkkal – s szinte biztos, nem vinni fog oda valakit...

Szabadságunk ideje alatt se feledjük az egészséges bizalmatlanságot, óvatosságot. A tolvaj soha nem megy szabadságra! S a tolvajt az alkalom szüli, s nagyon vigyáznunk kell arra, hogy ezt az alkalmat ne mi teremtsük meg.

Az alapvető szabály: ami nincs nálunk, azt nem lehet ellopni. Kirándulásra, sporthoz, játékhoz csak azt vigyünk magunkkal, amire ott valóban szükségünk lehet. Az értéktárgyainkat, ékszereinket, nagyobb pénzösszeget hagyjuk otthon. Ha nem tudunk lemondani értékeinkről még erre a rövid időre sem, ne hagyjuk azokat őrizetlenül. Kérjük meg barátunkat, jó ismerősünket, vigyázzon holminkra, amíg távol vagyunk. Beszéljük meg gyerekeinkkel, hogy ők is megtarthassák a biztonsági előírásokat.

Soha ne hagyjuk értéktárgyainkat, pénzünk, iratainkat a gépkocsinkban. A csomagtartó biztonságosabb, de az sem trezor!

Az értékek nyilvántartása

Az elővigyázatosság érdekében célszerű legfontosabb értékeinket számba venni és azokról egy nyilvántartást felfektetni. Az értéknyilvántartás legfontosabb célja:

1. Értékeink pontos áttekintése, feltérképezése annak érdekében, mire is kell leginkább figyelni, mit is kell leginkább megóvni.
2. Megteremteni a lehetőségét annak, hogy egy bűncselekmény esetén pontos kárlista álljon a rendőrség rendelkezésére.

- Növelni az esélyét annak, hogy a nyomozás sikeres legyen és viszont láthassuk mindazt, amit eltulajdonítottak.

Tárgyaink nyilvántartásba vétele során az alábbi szabályokat vegyük figyelembe:

- A nyilvántartáson ne tüntessük fel nevünket, címünket.
- A tárgyak leírásakor törekedjünk a maximális pontosságra.
- Ékszerekről, egyedi tárgyainkról készítsünk fényképet.
- A leltárt ne tartsuk otthon. Helyezzük el megbízható családtagnál, barátnál, lakossági széfben, munkahelyi zárható iratszekrényünkben.
- Soha ne dicsekedjünk, mit vettünk leltárba, ne mutassuk meg senkinek, mit vettünk nyilvántartásba.

Szórakoztató elektronikai és hírközlési cikkek, háztartási gépek, szerszámok, ékszerek, nemesfém- és műtárgyak

A tárgy neve	Típus, gyártmány	Gyári szám, egyéb azonosító	Új értéke (Ft)	A vásárlás időpontja	Jellemző ismertetőjegyek	Fénykép száma

Értékes ruhaneműk, szőnyegek

A tárgy neve	Típus, gyártmány	Mérete, anyaga, színe	Új értéke (Ft)	A vásárlás időpontja	Jellemző ismertetőjegyek	Fénykép száma

Okmányok

Az okmány megnevezése	Az okmány tulajdonosa	Az okmány száma	A kiállítás dátuma	A kiállító hatóság	Jellemző ismertetőjegyek

9. ábra: Minta az értéknylvántartás felvételéhez

*

Ismétlő kérdések:

- Fogalmazza meg röviden, mit értünk a bűnmegelőzésben a defenzív (védekező) magatartáson?
- Milyen veszélyek fenyegetik leginkább a lakásokat, családi házakat, gazdasági épületeket?
- Melyek az épületek mechanikai védelmének legfontosabb eszközei?
- Milyen nyílászárók védelmére kell figyelmet fordítani leginkább a lakások, családi házak védelme során?
- Ismertessen néhány módszert, amelyet a nyílászárók fizikai védelme érdekében alkalmazhatunk!
- Mire kell különösen figyelni a lakásokba szerelhető behatolás-jelző (riasztó) berendezés tervezetése és a kivitelezés során?
- Ismertessen néhány magatartási ajánlást a lakásban tartózkodók biztonsága érdekében!
- Milyen megelőző szabályokat célszerű betartani, ha több napra elmegyünk otthonról?
- Miért tartoznak a gyerekek a bűncselekmények egyik leginkább veszélyeztetett csoportjába?
- Sorolja fel a gyerekeket fenyegető legfontosabb veszélyforrásokat!

Gyakorlati feladat:

Lakóhelye sajátosságaira, a környezetében lakók életvitelére, munkájára figyelemmel állítson össze ajánlást:

a) a nők

b) az idős, egyedül élő emberek

c) iskoláskorú gyerekek számára,

mit tegyenek saját biztonságuk és értékeik megóvása érdekében. Törekedjen, hogy ajánlásai a valós életkörülményeknek feleljen meg.

BŰNMEGELŐZÉSI FOGALMAK

Biztonság: gyűjtőfogalom, amely magában foglalja többek között a belső rend és stabilitás biztosítását jogi és rendészeti eszközökkel, illetve az állam intézményei által. Elméleti szinten egy olyan terméknek tekinthető, amelyet az állami szervek, intézmények, de a magánszemélyek és a társadalom más szervezetei hoznak létre, s amelynek végső állapota a „háborítás-mentes lét”. Értékelhető és elfogadható biztonság az állampolgárok közreműködése nélkül (pl. önkéntes jogkövetés, társadalmi kötelezettségek önkéntes felismerése – pl. a bűnözés elleni társadalmi szintű összefogás – az öntevékeny, önálló kezdeményezések e célok elérése érdekében) nem képzelhető el. Alkotó elemei az →objektív és a →szubjektív biztonság.

Csoportosulás: 3-10 főből álló, egységes akaratelhatározással fellépő csoport.

Határőrség: az államhatár őrzésére, rendjének fenntartására hivatott rendvédelmi szerv. Az államhatár őrzése a Határőrségnek a határterületen folytatott olyan szolgálati tevékenysége, amely az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzésére, felderítésére és megszakítására irányul. A határrend az államhatárral kapcsolatos nemzetközi szerződésekben és jogszabályban meghatározott jogok és kötelezettségek érvényesülése.

Katasztrófa: a szükséghelyzet vagy a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetőleg a minősített helyzetek kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet (pl. természeti, biológiai eredetű, tűz okozta), amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.

Közbiztonság: folyamatosan változó egyensúlyi állapot, ahol a cél a társadalom és az egyének nyugalma, biztonságát, sérthetetlenségét szavatoló és mindezeket az értékeket veszélyeztető hatások közötti egyensúly fenntartása. A közösségek nyugalma a modern társadalomban kollektív termék, ahol szerepet kap – az államon kívül – az egyének önvédelmi képessége, a közösségek összefogása, és a piacon megvásárolható biztonság minősége és ára is. A közbiztonság a társadalom zavartalan működésének feltétele, nem tárgyiasult infrastruktúra.

Közbiztonsági stratégia: a rend, a belső biztonság megóvásának a cselekvési programja, az ehhez szükséges célkitűzések, eszközök és módszerek foglalata. Megfogalmazója a kormányzat, legáltalánosabb célja a közbiztonságot fenyegető és az azt oltalmazó erők közötti egyensúly fenntartása. Címzettje az egész társadalom. A célok megvalósításához vezető eszközök és módszerek között egyaránt megtalálhatóak a segítő, támogató, a társadalmi részvételt biztosító források és a devianciák útját álló korlátozó, represszív eljárások.

Közrend: összességében a jogi rendet jelenti. Feltételezi a köz érdekét magában hordozó jogrendszer létét és egy olyan közigazgatási rendszer valamint igazságszolgáltatás meglétét és működését, amely képes a jogszabályokban előírt magatartások kikényszerítésére.

Közterület: a közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló terület, amelyet rendeltetésének megfelelően bárki használhat, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom számára a tulajdonos (használó) által megnyitott és kijelölt részét, továbbá az a magánterület, amelyet azonos feltételekkel bárki használhat.

Közterületi rend: a közterület rendeltetésszerű használatára, igénybevételére vonatkozó jogszabályok megtartása.

Látencia: lappangás, rejtőzködés. A bűnmegelőzésben, bűnüldözésben az elkövetett, de a hatóság tudomására nem jutott jogsértések halmazára utaló fogalom.

Magánlakás: a lakás (üdülő, nyaraló vagy a lakás céljára használt egyéb helyiség, létesítmény, tárgy), az ahhoz tartozó nem lakás céljára szolgáló helyiség, létesítmény, bekerített terület;

Nyilvános hely: az olyan létesítmény, épület, építmény vagy a közterületnek rendezvény megtartása céljából vagy más okból lezárt része, ahová az üzemeltető, a tulajdonos, szervező által meghatározott feltételek mellett bárki bemehet, vagy ott tartózkodhat.

Nyomozó hatóság: Az általános nyomozó hatóság a rendőrség. Törvényben külön meghatározott bűncselekmények esetén nyomozó hatóság a határőrség, a vám- és pénzügyőrség, továbbá az ügyészség. A nyomozó hatóságok hatáskörét és illetékességét külön jogszabály határozza meg. Külföldön lévő magyar kereskedelmi hajón, illetőleg polgári légi járművön magyar állampolgár vagy – külön meghatározott esetben - bárki által elkövetett bűncselekmény miatt a hajó, illetőleg a légi jármű parancsnoka jogosult a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására.

Objektív biztonság: a biztonság statisztikai eszközökkel mérhető része (pl. bűncselekmények, balesetek, áldozatok száma, típusa, elkövetési körülmények, stb.), amely jellemző az adott ország (vagy régió, vagy település, vagy lakókörnyezet) biztonságára adott pillanatban.

Rendészet: sajátos közigazgatási tevékenység. A rendészet jelenti az államnak azt a működését, amellyel az embernek (és nemcsak saját állampolgárainak) engedelmisségi kötelezettségét érvényesíti, mely a közrend tiszteletben tartására, az állami szervezet működésének zavartalanására irányul.

Rendőrség: bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatokat ellátó állami, fegyveres rendvédelmi szerv. Központi országos hatáskörű szerve az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK). A Rendőrség területi szervei az ORFK közvetlen alárendeltségében működő rendőr-főkapitányságok, helyi szervei a rendőr-főkapitányságok önálló feladatkörrel felruházott szerveként működő rendőrkapitányságok. A rendőr-főkapitányság és a rendőrkapitányság szervezetében feladat- és hatásköri önállósággal nem rendelkező szervezeti egység, rendőrőrs is szervezhető.

Rendvédelem: az állam – ha kell, kényszerítő – fellépése a közrendre veszélyes cselekmények megakadályozására vagy megtörésére. Végrehajtói a rendvédelmi szervezetek.

Rendvédelmi szerv: a Rendőrség, a határőrség, a polgári védelem állami szervei, a hivatásos tűzoltóság, a vám- és pénzügyőrség szervei, valamint a büntetés-végrehajtási testület.

Sértett: az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

Súlyos bűncselekmény: az a bűntett, amelyet a törvény 5 évi, vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyeget.

Súlyos szerencsétlenség (baleset): az emberek életét, egészségét és környezetét, anyagi értékeit súlyosan veszélyeztető vagy károsító olyan esemény, amelynek következményei az erre szervezett erővel elháríthatók, felszámolhatók, és nem igényli a katasztrófa esetére vonatkozó különleges intézkedések bevezetését.

Szituációs bűnmegelőzés: a bűnmegelőzés rövid távú eszközeinek összefoglaló elnevezése. A hosszú távú (társadalom-fejlesztési) eszközöktől eltérően általában korlátozott és időszakosan megjelenő bűnözési problémák kezelésére alkalmas. A polgárőrség gyakorlatában szituációs bűnmegelőzési eszköz pl. a közterületi álló és mozgó figyelő szolgálat, a SZEM program, míg a társadalom-fejlesztési eszköztárába pl. az iskolai drogmegelőzési, vagy közlekedés-biztonsági, egészséges életmódra nevelési (sport) programok sorolhatók.

Subjektív biztonság: érzet, hit, meggyőződés, pszichikus állapot, amelyen keresztül az állampolgár érzékeli azt az állapotot, amelyet ő biztonságnak fogalmaz meg. A biztonságérzetnek többféle formája ismeretes, pl. egzisztenciális biztonság, a szűkebb vagy tágabb környezet biztonsága, társadalmi biztonság, stb.

Tanú: az a személy, akinek bizonyítandó tényről tudomása lehet.

Tömeg: 10 főt meghaladó csoportosulás.

Zéró tolerancia: a bűn elleni küzdelem egyik stratégiája. Lényege a „totális háború” meghirdetése és gyakorlata a bűnözéssel szemben. Képviselői éles határt rajzolnak a „jó” és a „rosszak” között, és már az egészen csekély súlyú bűncselekményekre is válogatás nélkül, a személyi és tárgyi körülmények vizsgálatát mellőzve rendkívül szigorú büntetést kívánnak alkalmazni. Egyes szakírók szerint a zéró tolerancia stratégiája egyet jelent a bűnüldözés/bűnmegelőzés szakmai rangjának elvesztésével, s társadalmi következményei rendkívül károsak.

*